

Nr 71.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; given Drottningholms slott den 27 januari 1950.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

dels lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

dels ock förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Propositionen innehåller förslag till ändrade bestämmelser angående taxering av vattenfallsfastighet. De föreslagna ändringarna avse i huvudsak *att* som grund för värderingen av vattenfall skall läggas — i stället för lågvattenmängden — en med utgångspunkt från medelvattenföringen beräknad »taxeringsvattenföring», *att* vid taxeringen hänsyn skall tagas även till väntad men ännu icke genomförd långtidsreglering, varom saknas föreskrift i gällande bestämmelser, *att* värdet av damm för årsreglering av ett vattendrag skall uppskattas helt fristående från värderingen av de vattenfall, som draga nytta av regleringen, och icke som hittills inräknas i de senares värden, därifrån sedan vid själva taxeringen få avdragas belopp som skola taxeras hos regleringsdammen, *att* vid värdering av till kraftverk eller regleringsdamn hörande anläggningar enligt anläggningskostnadsmetoden mera utformade regler meddelas för vinnande av en säkrare uppfattning om de verkliga anläggningskostnaderna (inklusive skadeersättningar och dylikt) samt *att* särskilda konsulenter skola i mån av behov förordnas att biträda beskattningsnämnderna vid taxeringen av vattenfallsfastighet.

Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Härigenom förordnas, att 45 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 samt punkt 3 av anvisningarna till 9 § och punkt 6 av anvisningarna till 10 § samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse:

45 §.

Genom fastighetsskatten — — — fastighetsskatt beskattats.

Rätt till förenämnda avdrag skall tillkomma fastighetens ägare, dock att medlem av bostadsförening eller delägare i bostadsaktiebolag, som med bostadsrätt eller liknande besittningsrätt innehaft lägenhet i föreningen eller bolaget tillhörig fastighet, skall tillgodonjuta den del av avdraget, som på lägenheten belöper.

Har fastighet — — — ägt fastigheten.

Avdraget skall — — — gällande taxeringsvärdet.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 9 §.

3. Taxering av — — — erlagda köpeskillingar.

Föreslagen lydelse:

45 §.

Genom fastighetsskatten — — — fastighetsskatt beskattats.

Rätt till förenämnda avdrag skall tillkomma fastighetens ägare. Medlem av bostadsförening eller delägare i bostadsaktiebolag, som med bostadsrätt eller liknande besittningsrätt innehaft lägenhet i föreningen eller bolaget tillhörig fastighet, skall dock tillgodonjuta den del av avdraget, som på lägenheten belöper. Vidare skall ägare av strömfall med skyldighet att bidra till kostnaden för regleringsföretag tillgodonjuta den del av avdraget för regleringssamfälligheten tillhörig regleringsdamm, som motsvarar den på strömfallet belöpande andelen av nämnda kostnad.

Har fastighet — — — ägt fastigheten.

Avdraget skall — — — gällande taxeringsvärdet.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 9 §.

3. Taxering av — — — erlagda köpeskillingar.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 45 § och punkt 6 av anvisningarna till 10 § 1932:291 samt beträffande punkt 3 av anvisningarna till 9 § 1937:518.

Nuvarande lydelse:

Utbyggt vattenfall uppskattas till värdet på normal lågvatteneffekt enligt för orten gällande pris på vattenkraft, under hänsynstagande till den tid, som beräknas förflyta, tills fallet blir utbyggt, möjligheter till korttidsreglering av vattenföringen vid fallet, förhållanden som inverka på kostnaderna för fallets utbyggande såsom fallhöjd, fallets långsträckthet och grundförhållanden, avstånd från järnvägsstation och huvudsaklig kraftavsättningsort, kostnader för andel i regleringsdamm m. m. (fallvärde).

Normal lågvatteneffekt beräknas, vare sig vattendraget är reglerat eller ej, efter den faktiska bruttofallhöjden vid normalt lågvattenstånd och den faktiska normala lågvattenmängden (jfr vattenlagen 14 kap. 1 §). Vattenmängd, som vid normal lågvattenföring måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej.

Föreslagen lydelse:

Värdet av utbyggt vattenfall (fallvärde) uppskattas — på sätt nedan stadgas och enligt de närmare anvisningar Konungen meddelar — efter storleken av en beräkning, hela vattenkraften i fallet motsvarande effekt (taxeringseffekt) och ett beräknat värde per effektenhet.

Taxeringseffekten beräknas efter en på grundval av medelvattenföringen bestämd vattenföring (taxeringsvattenföring) samt efter bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Taxeringsvattenföringen skall bestämmas så, att en däremot svarande, året runt tillgänglig effekt kan anses likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften. Vid bestämmande av taxeringsvattenföringen skall hänsyn tagas dels till vattenföringens växlingar under året, oavsett om dessa bero enbart på naturliga förhållanden i vattendraget eller äro påverkade av genomförd årsreglering, dels till sådan framtida årsreglering som med sannolikhet väntas bli genomförd dels ock till möjligheten att efter vattenfalllets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en reglering av dylikt slag, vilken närbeläget kraftverk anordnat. Vatten, som på grund av förpliktelse, vilken åvilar fastigheten såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet fastställles ett normalvärde med ledning av priset på vattenkraft för orten. Det sålunda fastställda normalvärdet jämkas uppåt eller nedåt med hänsyn dels till ut-

Nuvarande lydelse:

Outbyggt vattenfall — — — särskilt värde.

Värdet av *kraftverk* kan uppskattas med utgångspunkt från den avkastning, som med hänsyn till den för anläggningen naturliga kundkretsen bör normalt kunna påräknas från en dylik anläggning, samt normala omkostnader för verkets årliga drift under beaktande av anläggningens påräkneliga varaktighetstid.

Då emellertid — — — till användning.

Vattenfallet såsom sådant uppskattas, såsom om det vore outbyggt och skulle omedelbart utbyggas.

Den mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, upptages till skäligt värde (utmålsvärde).

Föreslagen lydelse:

byggnadsförhållandena vid fallet såsom dess höjd och långsträckthet samt grundens beskaffenhet och transportkostnader m. m., dels till kostnaderna för anordnandet av sådan årsreglering, som beaktats vid beräkning av taxeringseffekten, dels ock till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden. I det sålunda jämkade normalvärdet vidtages härefter den nedsättning, som betingas av den tid, vilken väntas förflyta innan fallet blir utbyggt.

Outbyggt vattenfall — — — särskilt värde.

Värdet av *kraftverk*, varmed avses såväl *kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direkt drivna anläggningar*, kan uppskattas med utgångspunkt från den avkastning, som med hänsyn till den för anläggningen naturliga kundkretsen bör normalt kunna påräknas från en dylik anläggning, samt normala omkostnader för verkets årliga drift under beaktande av *dels* anläggningens påräkneliga varaktighetstid och *dels att viss del av det enligt denna metod uppskattade värdet kan belöpa å regleringsdamm, som enligt vad nedan sägs skall taxeras särskilt.*

Då emellertid — — — till användning.

Vattenfallet uppskattas såsom om det vore outbyggt.

Den *kraftverksägaren tillhöriga* mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, upptages till skäligt värde (utmålsvärde). *Till mark, som nu nämnts, må ej hänföras mark, som användes för jordbruk eller skogsbruk eller eljest*

Nuvarande lydelse:

Värdet å i kraftverk ingående byggnader, däri inbegripna fasta maskiner, uppskattas särskilt för byggnadsarbeten, jämväl bostadshus, särskilt för turbinutrustning, särskilt för elektrisk utrustning, särskilt för reservkraftmaskineri med utgångspunkt från den faktiska anskaffningskostnaden, omräknad till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser under hänsynstagande till prisändringar, som ägt rum sedan de tidpunkter, då anskaffning skett, och erforderlig avskrivning (värde å byggnader). Vid uppskattning av avskrivningens storlek beaktas, att för större anläggningar vanligen kan beräknas en längre varaktighetstid än för mindre sådana.

Föreslagen lydelse:

för annat ändamål än det som med anläggningen avses.

Värdet å kraftverket i övrigt bestämmas med ledning av de å dess anläggande nedlagda kostnaderna. Såframt ej annat följer av vad i nästföljande stycke sägs, skola därvid tagas i betraktande samtliga dessa kostnader. Hit hänföras alltså bland annat kostnader för: konstruktionsarbeten, administration, ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång, anordningar till skydd för fisket eller till förhindrande av olägenheter för flottningen m. m., uppförandet av kraftstationsbyggnad med maskinell, till fastighet hänförlig utrustning samt övriga för kraftverkets drift erforderliga byggnader, bostadshus för personal därunder inbegripna, dammbyggnader, i övrigt å jorden eller i vattnet uppförda konstruktioner av olika slag — däribland skadeförebyggande invallningar, ställverk samt vägar och broar, vilka uteslutande eller delvis tjäna kraftverkets behov — tunnlrar eller andra utrymmen under jorden, åstadkomna genom sprängning eller annorledes, samt rensningar. Den omständigheten att kostnaderna avse fastighet, som ej ingår i den taxeringsenhet varå kraftverket är beläget, eller att kostnaderna avse provisoriska anordningar för kraftverksbyggnadsarbetets bedrivande såsom provisoriska bostäder för arbetarna eller andra provisoriska byggnader eller provisoriska vägar, broar och lastningsplatser, eller att kostnaderna äro att anse såsom allmänna kostnader för sjukvård, semester, renhållning m. m. är ej i och för sig av beskaffenhet att hindra deras

*Nuvarande lydelse:**Föreslagen lydelse:*

hänförande till taxeringsvärdet påverkande kostnader.

Till kostnader av sistberörda slag räknas däremot icke kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tagas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande, kostnader för framställande eller förvärv av för kraftverkets drift erforderliga föremål av lös egendoms natur samt kostnader för byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tagas vid taxering av annan taxeringsenhet änden, varå kraftverket är beläget.

Det sammanlagda beloppet av de kostnader, som enligt vad i nästföregående båda stycken sägs hänföras till de taxeringsvärdet påverkande kostnaderna, beräknas utgöra den faktiska anskaffningskostnaden för kraftverkets byggnader. Denna anskaffningskostnad, fördelad på byggnadsarbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt, omräknas till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser (värde å byggnader). Omräkningen skall ske under hänsynstagande till dels prisändringar, som ägt rum sedan de tidpunkter, då anskaffning skett, arbeten utförts eller ersättningsbelopp utgivits, dels ock erforderlig avskrivning å kostnaden för verkställda arbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt. Beträffande kostnad, avseende ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång gäller, att avskrivning för sådan kostnad ej må beräknas. I regel bör avskrivning icke heller beräknas för kostnad för arbeten, vilka äro av bestående karaktär och tillika kunna antagas bli-

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

va nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen.

Därest med hänsyn till anläggningens ålder eller mindre goda utförande eller på grund av exceptionellt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker tillämpandet av ovan sist angivna värderingsmetod i visst fall leder till ett uppenbarligen oriktigt resultat, må värdet jämkas efter ty som skäligt finnes.

I fråga om kraftverk till direkt drivna anläggningar — till övervägande delen bestående av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar — gäller vidare att, därest anläggningen lämpligen kan i sin helhet uppskattas enligt de för taxering av fastighet i allmänhet gällande grunderna, reglerna i denna anvisningspunkt icke böra erhålla tillämpning.

Avdrag får vid uppskattningen ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen; rättighet att utfå dylik kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet, varmed den är förenad, tagas i betraktande vid dess taxering.

Vid uppskattning av kraftverks värde må — oavsett vilkendera av de i denna anvisningspunkt angivna värderingsmetoderna, som kommer till användning — avdrag ske för skyldighet att leverera ersättningskraft, grundad på vattenlagen; rättighet att utfå dylik kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet, varmed den är förenad, tagas i betraktande vid dess taxering. Vid bestämmandet av värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft och rättighet att utfå dylik kraft skall, då uttagningskostnaden gäldas i penningar, hänsyn tagas dels till den del av nämnda kostnad, som utgör underhålls- och driftkostnad, dels ock till den del av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden, som vid den tidpunkt taxeringen avser ännu icke erlagts.

Nuvarande lydelse:

För uppskattning av värdet å kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar torde, i den mån ej annan värderingsgrund står till buds, sist omnämnda värderingsmetod i tillämpliga delar kunna komma till användning.

Värdet av *regleringsdamm* uppskattas med hänsyn till *dels dammbyggnaden, dels för densamma i anspråk tagen mark. Dammbyggnaden uppskattas på sätt ovan sagts om till kraftverk hörande byggnad. I kostnaden för byggnaden inräknas kostnad för sådana rensningar intill dammen ovan- och nedanför densamma, som erfordrats för att avbörda vattnet genom dammen. Värdet av de vattenfallsfastigheter, som bidragit till regleringsdammen, minskas i stället med belopp, svarande mot deras andel i dammanläggningen.*

till 10 §.

6. Ingår i taxeringsvärdet särskilt värde å vattenfall, skall detta värde i taxeringslängden antecknas. Skyldighet att leverera ersättningskraft avräknas å byggnadernas värde, andel i regleringsdamm å vattenfallets värde.

Föreslagen lydelse:

Värdet av *regleringsdamm* med tillhörande mark uppskattas enligt de regler, som enligt vad ovan stadgats gälla i fråga om kraftverk vid uppskattning av *dels mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, dels ock i kraftverk ingående byggnader. I beräknad anskaffningskostnad för regleringsdamm ingå således jämväl ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för rensningar och skadeförebyggande åtgärder m. m.*

till 10 §.

6. Värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknas å byggnadernas värde och därvid i första hand å den del därav, som ej motsvarar värdet å fasta maskiner och andra till byggnad hörande inventarier, för vilka enligt nästföregående punkt särskilt maskinvärde redovisats. Värdet av rätt till ersättningskraft inräknas i jordbruksvärdet vid taxering av jordbruksfastighet och i markvärdet vid taxering av annan fastighet.

Ingår i taxeringsvärdet särskilt värde å vattenfall, skall detta värde i taxeringslängden antecknas. I fråga om taxeringsenhet, som taxerats såsom annan fastighet och som utgöres av en kraftverksanläggning eller däri en dylik anläggning ingår, skall

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

i taxeringslängden jämväl antecknas det belopp, varmed värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknats vid byggnadsvärdets fastställande. Ytterligare skall i fråga om såväl taxeringsenhet, varom nyss nämnts, som regleringsdamm anteckning i taxeringslängden göras om beloppet av den del av byggnadsvärdet, som vid omräkning av anskaffningskostnaden jämlikt punkt 3 av anvisningarna till 9 § beräknats motsvara kostnad, därå avskrivning för värdeminskning ej beräknats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952; dock skall densamma redan dessförinnan lända till efterrättelse, såvitt angår åtgärder med avseende å 1952 års allmänna fastighetstaxering.

Förslag

till

förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Härigenom förordnas, att i taxeringsförordningen den 28 september 1928 skall närmast efter 7 § införas en ny paragraf, benämnd 7 a §, av nedan angiven lydelse samt att 17 § 1 mom. samma förordning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

7 a §.

I län, där länsstyrelsen så finner erforderligt, förordnar länsstyrelsen senast den 30 april året näst före år, då allmän fastighetstaxering äger rum, två personer (konsulenter för taxering av vattenfallsfastighet) att

---

¹ Senaste lydelse av 17 § 1 mom., se 1937:619.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

vid nämnda taxering biträda beskattningsnämnderna, såvitt angår taxering av outbyggda vattenfall, kraftverk och regleringsdammar. Av konsulenterna skall den ene företräda taxeringsteknisk och den andre vattenkraftteknisk sakkunskap.

Konsulenterna skola biträda beskattningsnämnderna vid taxeringen huvudsakligen genom upprättande av liggare över vattenfallsfastigheter, som böra bliva föremål för taxering, komplettering av deklarationsmaterialet samt avgivande av skriftliga utlåtanden till ledning vid taxeringen.

Konsulent äger, då fråga är om taxering av vattenfallsfastighet, närvara vid beskattningsnämnds sammanträde med rätt att deltaga i överläggning men ej i beslut.

Vad i denna förordning stadgas om befogenhet för taxeringskonsulent, varom i 8 § 2 mom. förmäles, att utfärda anmaningar, att infordra uppgifter och upplysningar samt att taga del av deklARATIONER och andra handlingar, om tystnadsplikt samt om ersättning för uppdragets fullgörande skall äga motsvarande tillämpning beträffande konsulent för taxering av vattenfallsfastighet.

17 §.

1 mom. Till ledning — — — sådan innehavare.

Allmän fastighetsdeklaration skall innehålla uppgifter om fastighetens areal av olika ägoslag, användning och byggnader, gällande brandförsäkringsvärde, den senast för fastigheten erlagda köpeskillingen, hyror och därmed jämförlig avkastning av fastigheten samt till fastigheten hörande särskilda förmåner ävensom, beträff-

17 §.

1 mom. Till ledning — — — sådan innehavare.

Allmän fastighetsdeklaration skall innehålla uppgifter om fastighetens areal av olika ägoslag, användning och byggnader, gällande brandförsäkringsvärde, den senast för fastigheten erlagda köpeskillingen, hyror och därmed jämförlig avkastning av fastigheten samt till fastigheten hörande särskilda förmåner ävensom, beträff-

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

fande jordbruksfastighet, om åkerjordens dränering, kreatursbesättningen och skogen, beträffande annan fastighet, om anskaffningsår och anskaffningskostnader för sådana maskiner och liknande tillgångar, för vilka särskilt maskinvärde skall angivas, samt, beträffande fastighet, därå vattenfall finnes, uppgifter om normal lågvatteneffekt, anläggningsår och anskaffningskostnader.

fande jordbruksfastighet, om åkerjordens dränering, kreatursbesättningen och skogen, beträffande annan fastighet, om anskaffningsår och anskaffningskostnader för sådana maskiner och liknande tillgångar, för vilka särskilt maskinvärde skall angivas, samt, beträffande fastighet, därå vattenfall finnes, uppgifter om medelvattenföring och bruttofallhöjd vid medelvattenföring samt, där så kan ske, om magasinvolym för års- och korttidsreglering, som är eller med sannolikhet väntas bliva genomförd, så ock, därest vattenfallet är utbyggt, om anläggningsår och anskaffningskostnader.

Är jordbruksfastighet — — — eller innehavaren.

Kungl. Maj:t — — — statistiskt ändamål.

Allmän fastighetsdeklaration — — — Kungl. Maj:t.

Är jordbruksfastighet — — — eller innehavaren.

Kungl. Maj:t — — — statistiskt ändamål.

Allmän fastighetsdeklaration — — — Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1951.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den
27 januari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler *fråga om ändrade bestämmelser angående taxering av vattenfallsfastighet* samt anför därvid följande.

I proposition nr 24 till innevarande års riksdag har föreslagits, att nästkommande allmänna fastighetstaxering skall uppskjutas ytterligare ett år och sålunda äga rum år 1952. Bifalles detta förslag, kommer arbetet med taxeringen att påbörjas hösten 1951 och frågan om de normer, efter vilka taxeringen skall äga rum, måste avgöras senast vid 1951 års riksdags vårsession.

De nu gällande föreskrifterna om taxering av fastighet, vilka återfinnas i 6—11 §§ kommunalskattelagen med anvisningar, synas vara i behov av omarbetning särskilt såvitt angår värdering av vattenfallsfastighet samt värdering av skogsmark och växande skog. Företagna utredningar angående värdering av skogsfastighet hava emellertid, som framgår av vad jag anfört vid anmälan av uppskovspropositionen, blivit färdigställda så sent att därå grundad proposition icke kan föreläggas innevarande års riksdag vid dess vårsession. Frågan om omläggning av värderingsförfarandet beträffande vattenfallsfastighet befinner sig däremot i det läge, att den kan upptagas till omedelbar behandling. På grund härav och då det synes vara förenat med viss fördel att få denna fråga avgjord redan i år, anser jag, att proposition i ämnet nu bör föreläggas riksdagen.

Gällande bestämmelser om taxering av vattenfallsfastighet.

I 1 kap. 1 § vattenlagen sägs, att envar äger, med i nämnda lag stadgade eller eljest lagligen gällande inskränkningar, råda över det vatten, som finnes å hans grund. Rätten till det i ett strömfall framrinnande vattnet följer således äganderätten till grunden och är av fast egendoms natur. Jämlikt 4 § kommunalskattelagen är all inom riket belägen fastighet — med de undantag varom stadgas i 5 § samma lag — underkastad skatteplikt till fastig-

hetsskatt. I enlighet härmed kommer ett vattenfall regelmässigt att i sammanhang med ett visst markområde bliva skattepliktigt till kommunen.

Taxeringsmässigt kan ett vattenfall vara att hänföra till jordbruksfastighet eller till annan fastighet. Vid taxering i sammanhang med en jordbruksfastighet betraktas vattenfallet såsom en integrerande del av fastigheten. Vare sig fallet är utbyggt eller ej skall vid dylik taxering hänsyn tagas till vattenfallets naturkraft såsom en särskild förmån. Är fallet utbyggt skall vid samma taxering hänsyn därjämte tagas till värdet av de till vattenfallet hörande byggnaderna, d. v. s. hänsyn kommer i praktiken att tagas till vattenfallet med byggnader såsom en anläggning, avsedd för fastighetens behov. För att ett utbyggt vattenfall skall taxeras tillsammans med en jordbruksfastighet fordras nämligen, att det huvudsakligen användes för eget jordbruk eller skogsbruk; sjölfallet är det i sådant fall fråga allenast om en mindre anläggning. Ett å en jordbruksfastighet beläget outbyggt vattenfall synes merendels ej hava taxerats tillsammans med jordbruksfastigheten, om det varit så betydande, att det skulle kunna få en i förhållande till driften av jordbruksfastigheten mera självständig användning. Andelar i outbyggt vattenfall, vilka tillhöra fastigheter med olika ägare, taxeras tillsammans med de fastigheter de tillhöra, till följd varav värdet av sådana vattenfallsandelar i regel ingår i taxeringsvärdet för jordbruksfastighet. — Ett i en ägares hand befintligt outbyggt vattenfall, som är avsett att utbyggas såsom en fristående anläggning, eller ett utbyggt vattenfall, som ej enligt vad nyss sagts bör taxeras tillsammans med jordbruksfastighet, förutsättes bliva taxerat såsom annan fastighet.

Med hänsyn till den olikhet i behandlingsättet, som kan förekomma vid taxering till fastighetsskatt av fastigheter med vattenfall, pläga desamma indelas i *outbyggda vattenfall*, *kraftverk*, *kvarnar*, *sågar* och liknande *smärre anläggningar* samt *regleringsdammar*. Dessa fastigheter bruka gå under den gemensamma beteckningen vattenfallsfastigheter.

Enligt 9 § kommunalskattelagen skall fastighets taxeringsvärde — om man bortser från skogsmark och växande skog — uppskattas efter allmänna saluvärdet. Att direkt fastställa allmänna saluvärdet å en fastighet är emellertid ofta icke möjligt, varför man i stor utsträckning vid värderingen måste använda sig av hjälpmetoder, som kunna beräknas giva ett med allmänna saluvärdet någorlunda överensstämmande värde. Särskilt gäller detta för taxering av vattenfallsfastigheter, som endast i ringa utsträckning utbudas i allmänna marknaden och därför relativt sällan bliva föremål för äganderättsöverlåtelser. Det speciella förfarandet vid taxering av sådana fastigheter regleras närmare i punkt 3 av anvisningarna till 9 § kommunalskattelagen. Beträffande den nuvarande lydelsen av nämnda anvisningspunkt, som infördes i kommunalskattelagen år 1932 och som i vissa mindre betydelsefulla avseenden var föremål för ändringar år 1937, torde få hänvisas till den författningstext, som avses skola fogas vid propositionen i ämnet.

Verkställda utredningar m. m.

Redan under förberedelserna till 1945 års allmänna fastighetstaxering uppkom fråga om en revision av bestämmelserna om taxering av vattenfallsfastighet. I anledning därav tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet den 2 december 1943 överstelöjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren M. A. R. Smedberg för överarbetning av nämnda bestämmelser. Smedberg utarbetade i anledning härav en den 25 januari 1944 dagtecknad promemoria med utkast till vissa ändringar. Efter remissbehandling av promemorian kom emellertid departementschefen till den uppfattningen, att för det dåvarande behovet av sådana ändringar icke vore större än att han tills vidare kunde avstå från att framlägga förslag härom (se prop. nr 240/1944, s. 32 o. f.).

Emellertid ansåg departementschefen frågan böra bli föremål för förnyad utredning och tillkallade därför med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 december 1947 kammarrättsrådet F. O. Ljungberg, tillika ordförande, överstelöjtnanten Smedberg och vattenrättsingenjören H. Hartzell med uppdrag att såsom sakkunniga inom finansdepartementet utreda frågan om revision av bestämmelserna om värdering av vattenfall med tillhörande byggnader m. m. Efter fullgjort uppdrag avlämnade de sakkunniga, som antagit namnet vattenfallstaxeringssakkunniga, den 30 november 1948 betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående taxering av vattenfallsfastighet.

Över de sakkunnigas betänkande och förslag ha, efter remiss, *yttranden* avgivits av kammarrätten, vattenfallsstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges industriförbund, Svenska vattenkraftföreningen samt Motala ströms regleringsförening. Jämväl Svenska elektricitetsverksföreningen och Indalsälvens regleringsförening ha beretts tillfälle yttra sig i ämnet utan att dock begagna sig därav.

I anledning av i remissvaren framställda anmärkningar har därefter åt regeringsrådet H. D. Fransén uppdragits att verkställa en *överbearbetning* av de sakkunnigas förslag i fråga om beräkning av den effekt, som skall läggas till grund för värdering av oreglerat vattenfall, samt i fråga om hänsynstagande vid värdeberäkningen till genomförd eller väntad långtidsreglering. I anledning härav har Fransén till mig avlämnat en den 21 november 1949 dagtecknad promemoria i ämnet.

Vattenfallstaxerings-sakkunnigas förslag.

De sakkunniga ha föreslagit ändringar i punkt 3 av anvisningarna till 9 § kommunalskattelagen och punkt 6 av anvisningarna till 10 § samma lag samt vissa ändringar i taxeringsförordningen. Vidare ha de sakkunniga föreslagit meddelande av vissa övergångsbestämmelser med avseende å förstnämnda ändringar.

Förslaget till ändringar i punkt 3 av anvisningarna till 9 § kommunalskattelagen innehåller i huvudsak, att som grund för värderingen av outbyggt vattenfall skall läggas 75 % vattenföringen, d. v. s. den vattenföring som förekommit eller överskridits under 75 % av den tid man räknat med (ett större antal år) mot enligt gällande regler den normala lågvattenmängden, att effekten skall angivas i turbinhästkrafter i stället för som hittills brukat ske i naturhästkrafter, att uppskattningen av effekten icke skall som nu alltid grundas på den faktiska vattenmängden utan på den faktiska eller beräknade vattenmängden vid oreglerad vattenföring, därvid dock, om vattendraget är årsreglerat eller kan årsregleras, skall göras ett särskilt effekt-tillägg motsvarande vattenkraftens värdeökning genom den verkställda eller väntade regleringen, att effekten skall beräknas med hänsyn till bruttofallhöjden vid medelvattenföring mot nu vid normalt lågvattenstånd, att damm för årsreglering av ett vattendrag skall uppskattas helt fristående från värderingen av de vattenfall, som draga nytta av regleringen, i stället för att — som hittills skett — värderas tillsammans med de senare, därvid som en åtgärd vid själva taxeringen avdrages belopp som anses hänförliga till regleringsdamm, att i lagtexten uttryckligen angives att värdering av till kraftverk eller regleringsdamm hörande anläggningar enligt anläggningskostnadsmetoden skall ske med hänsynstagande icke blott till kostnaderna för byggnadsarbeten och maskinanskaffningar utan även till kostnader för utredningar, domstolsbehandling, markskadeersättningar m. m. samt att det jämväl uttryckligen angives, att den omständigheten att kostnaderna avsett fastighet, som ej ingår i den taxeringsenhet, varå kraftverket är beläget, icke i och för sig hindrar att de hänföras till taxeringsvärdet påverkande kostnader.

Vidare föreslås införande i punkt 3 av anvisningarna till 9 § kommunalskattelagen (femtonde stycket) av en kompletterande bestämmelse om beräkningen av värdet av rätt till resp. skyldighet att leverera ersättningskraft samt vissa ändringar i reglerna i punkt 6 av anvisningarna till 10 § samma lag om redovisning av sådant värde. Därjämte föreslås införande i förstnämnda anvisningspunkt (sista stycket) av vissa förtydligande bestämmelser om beskattningssorten för vattenfall, som förändrat läge genom dämning eller rensning, samt angående värdering av mark, som överdämts eller vattenskadats.

De föreslagna övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i kommunalskattelagen avse skattskyldigheten vid fall av kombination mellan kraftverksdamm och regleringsdamm och innebära, att om vid lagens ikraftträ-

dande i fråga om ett vattenregleringsföretag sådana förhållanden föreligga, att genom avtal eller genom domstols beslut regleringen av vattenavrinningen åstadkommes eller är avsedd att åstadkommas medelst en damm, som jämväl användes som kraftverksdamm, samt vissa regleringskostnader bestritts av vederbörande regleringsförening eller eljest av vattenfallsägare, som ha båtnad av regleringen, beskattningsnämnd må på framställning av dammägaren och efter regleringsföreningens eller vattenfallsägarnas hörande upptaga föreningen eller vattenfallsägarna som skattskyldiga för så stor del av dammens värde som svarar mot de av dem i regleringsföretaget nedlagda kostnaderna (dammägarens skattskyldighet för dammen avses därvid skola i motsvarande mån nedsättas).

De föreslagna ändringarna i taxeringsförordningen innebära, att vid varje allmän fastighetstaxering skola i de län, där så erfordras, förordnas två särskilda *konsulenter* för taxering av vattenfallsfastighet, en företrädande taxeringsteknisk och en vattenkraftteknisk sakkunskap (7 a §). Vidare ha föreslagits vissa av omläggningen föranledda ändringar beträffande de *uppgifter* som skola lämnas i allmän fastighetsdeklaration (17 §).

De sakkunnigas författningsförslag torde få såsom bilaga (*bil. I*) fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Till förklaring av vissa detaljer i förslaget torde här få ur de sakkunnigas betänkande återgivas följande *tekniska upplysningar och begreppsbestämningar m. m.*

A. Vattendragens allmänna egenskaper och deras beroende av växlingar i vattenföringen. Sverige har en utpräglad klimat- och kulturgräns, som sträcker sig ungefär rätlinjigt mellan Öregrund och Strömstad, delande riket i ett nordligt (70 %) och ett sydligt (30 %) område.

Det förra omfattar bland annat fjäll-, björkskogs- och det nordsvenska barrskogsområdet; det senare det sydsvenska barrskogs- och lövskogsområdet. Det förstnämnda är väsentligen ett högländ, det sistnämnda i större utsträckning ett lågländ.

Ur vattendragssynpunkt benämnes denna gräns *lågvattnegränsen*, markerande den ur ekonomisk synpunkt betydelsefulla skillnaden mellan vattendrag med vinterlågvattnen och sommarlågvattnen. Belastningen å kraftverken är nämligen i regel störst vintertiden, varvid även driftsförhållandena äventyras genom is och snö.

De floder, som befinna sig inom vinterlågvattnområdet, utgöras av *fjällälvarna* (de norrländska huvudälvarna, Dalälven och Klarälven) och *skogsälvarna*, vilka uppträda nedom de stora sjöarna utmed Inlandsbanan.

Vattendragen inom sommarlågvattnområdet åter bestå av *slättvattendragen* (i mellansvenska lågländet och Skåne) och *sydsvenska högländets vattendrag*.

De viktigaste av våra vattendrag uppräknas i kungörelsen den 13 april 1922 om nummerbeteckning å nederbördsområden (SFS nr 191).

Fjällälvarna utmärka sig för vår- och fjällflod i maj—juni (stundom sammanfallande), riklig sommarvattentillgång, stundom någon höstflod och så de vattenfattiga vintermånaderna med vattenbristen kulminerande i mars—april.

Skogsälvarna hava ungefär samma förlopp men med mindre växlingar, ofta besvärade av isdämningar.

Slättvattendragens säsongvariationer äro ännu mera utjämnade med en ofta långvarig lågvattenperiod juli—september.

Sydsvenska högländets vattendrag påminna om slättvattendragen, men hava kraftigare växlingar.

B. Växlingarna i kraftförbrukningen. Tillgången på vattenkraft är i stort sett beroende på växlingarna i vattenföringen. Tillgången till elektrisk energi, som ju i huvudsak alstras i vattenkraftverken, blir således också i sista hand beroende av vattentillgången. Efterfrågan på elektrisk energi är jämväl mycket varierande under olika tider av året liksom under olika tider av veckan och dygnet. Behovet av belysningsenergi är naturligtvis väsentligt lägre under sommarmånaderna, behovet av industrikraft är störst under normal arbetstid på dagen.

C. Reglering av vattenframrinningen. Vattenframrinningen i ett vattendrag kan under särskilda delar av året för vissa vattendrag, speciellt norrlandsälvarna, under vintermånaderna nedgå till en bråkdel av vad den utgör under andra tider av året. Detta gör, å ena sidan, att ett vattenkraftverk, som är utbyggt för tillgodogörande av den vattenföring, som finnes tillgänglig under t. ex. nio månader av året, måste under den återstående tiden minska driften eller skaffa kraft från annat håll, producerad genom ånga eller på annat sätt, och, å andra sidan, att samma vattenkraftverk icke kan nyttiggöra mer än en bråkdel av den vattenföring, som förefinnes t. ex. under flodtid, utan måste låta den överskjutande vattenmängden rinna obegagnad förbi. För att möjliggöra ett något fullständigare utnyttjande av kraftverken och således nedbringa den genom periodisk vattenbrist uppstående förlusten åstadkommes genom uppförandet av dammar, vanligen i utloppet från sjöar i flodsystemet, en reglering av vattenavrinningen. Genom periodiskt igensättande av luckorna i dessa dammar kan större eller mindre del av det tillrinnande flodvattnet samlas för att vid behov åter utsläppas, då den naturliga tillrinningen minskas under torrare årstider. Därigenom kan åtminstone en del av det vatten, som eljest skulle hava under flödestider runnit obegagnat förbi vattenverken, komma till nytta och vattnet över huvud taget sparas till den tid, då det bäst behöves, varigenom sekunda kraft kan förvandlas till prima sådan. Det vattenmagasin, som sålunda skapas i sjön, kan även ökas därigenom att den naturliga tröskeln i sjöns utlopp, vilken hindrar sjöns vatten att rinna ut under en viss nivå, genom rensningar sänkes. På det sättet möjliggöres att vid vattenbrist ur sjön tappa vatten, som eljest skulle genom den hindrande tröskeln hava hållits kvar i sjön. Sjöns vattenstånd blir visserligen därigenom tillfälligtvis sänkt under det förutvarande naturliga, men det förutsättes, att sjön vid senare flodtillfälle blir återfylld till dämningensgränsen. Regleringsdammarna kunna ligga på långa avstånd från de vattenkraftverk, i vilka den insparade vattennängden skall utnyttjas.

D. Tekniska begreppsbestämningar. *Vattenföring* (Q) betecknar den i ett vattendrag per tidsenhet framrinnande vattenkvantiteten och plägar mätas i kubikmeter per sekund (m^3/s). Benämningen »vattenföring» ersätter det tidigare använda uttrycket »vattenmängd».

Med hänsyn till de olika sätt, varpå de dagliga observationerna av vattenföringen i ett vattendrag pläga statistiskt bearbetas, talar man om följande olika slag av vattenföringar:

Medelvattenföring (MQ) = medeltalet för ett större antal år av den för varje dygn rådande vattenföringen.

Armedelvattenmängd = siffran för medelvattenföringen (m^3/s), multiplicerad med antalet sekunder per år.

Normal lågvattenföring (MLQ) = medeltalet för ett större antal år av de vattenföringar, vilka var för sig utgöra den minsta vattenföringen under året.

Vattenföring med 50 % varaktighet (Q_{50}) = den vattenföring som förekommit eller överskridits under 50 % av en tid som omfattar ett större antal år (50 % vattenföring).

Vattenföring med 75 % varaktighet (Q_{75}) = den vattenföring som förekommit eller överskridits under 75 % av en tid som omfattar ett större antal år (75 % vattenföring).

Dessutom hava från den tid då systematiska mätningar av vattenföringen i våra vattendrag mer allmänt kom i bruk räknats med en vattenföring med 9-månaders varaktighet, vilken kan definieras sålunda:

Vattenföring med 9-månaders varaktighet för ett år (9-mån.-vattenföring) = den vattenföring som förekommit eller överskridits under sammanlagt 274 dagar av året och

Normal vattenföring med 9-månaders varaktighet (normal 9-mån.-vattenföring) = medeltalet för ett större antal år av de enskilda årens 9-månaders vattenföring.

9-månaders vattenföringen är ett begrepp, som i huvudsak betecknar samma vattenföring som den, varåt 75 % vattenföringen ger uttryck. Med hänsyn till de olika sätt, varpå ifrågavarande båda vattenföringar framräknas, kan dock någon obetydlig skillnad mellan de resultat de uppvisa iakttagas.

För att erhålla *effekten* i ett vattenfall (E) har man formeln:

$$\text{nr 1 } E = \frac{H \times Q \times 1\,000}{75} \text{ naturhästkrafter (nhk)}$$

där H = bruttofallhöjd i m

Q = vattenföring i m^3/s .

Omsättes den naturliga effekten genom turbiner, går en del förlorad genom friktion och andra förluster i kraftanläggningens vattenvägar och turbiner. Man uttrycker denna förlust med att turbinen har en viss verkningsgrad, vilken kan vara olika. Genomsnittlig verkningsgrad brukar ofta sättas till 75 %.

Formeln blir då denna:

$$\text{nr 2 } E = \frac{0,75 \times H \times Q \times 1\,000}{75} = 10 \times H \times Q \text{ turbinhästkrafter (thk)}.$$

Den övervägande delen av vår utbyggda vattenkraft förvandlas till *elektrisk effekt* genom generator drift. Man kan räkna med, att verkningsgraden i den elektriska utrustningen utgör 90 %. Formeln antager följaktligen då följande utseende:

$$\text{nr 3 } E = 0,90 \times 10 \times H \times Q = 9 \times H \times Q = \text{elektriska hästkrafter (ehk)}.$$

För bestämmandet av den elektriska effekten komma vissa *elektriska måttenheter* till användning. Den elektriska strömmens effekt är = spänningen i volt $\times$ strömstyrkan i ampère = voltampère (VA) = watt (W) för likström. Vid 3-fas växelström erhålles den aktiva effekten i watt som produkten av voltampère och en s. k. effektfaktor ($\cos \varphi$), vanligen av storleken 0,8. Då watt är en mycket liten enhet, räknar man med $1\,000 \times W = \text{kW}$ (kilowatt). Följande samband finnes mellan de olika enheterna:

$$1 \text{ kW} = 1,36 \text{ ehk}, 1 \text{ ehk} = 0,736 \text{ kW}.$$

Därvid erhålles formeln:

nr 4 $E = 6,6 H \times Q = \text{kilowatt (kW)}$.

Exempel på tillämpning av ovannämnda formler. Det antages en brutto-fallhöjd (H) om 5 m och en vattenföring (Q) om 2 m³/s:

Effekten (E) blir då enligt

formel nr 1	133	naturhästkrafter	(nhk)
»	»	2 100 turbin-	» (thk)
»	»	3 90 elektr.	» (ehk)
»	»	4 66 kilowatt	(kW).

E. Vattenfallsfastigheternas betydelse som fastighetstaxeringsobjekt. Enligt av svenska vattenkraftföreningen uppgjord statistik angående kapitalinvesteringarna i vattenkraftverk i Sverige ha under åren 1901—1948 följande belopp (approximativt) i miljoner kronor investerats i dylika kraftverk.

1901—10	.....	68
1911—20	.....	228
1921—30	.....	151
1931—40	.....	200
1941—48	.....	492

Summa milj. kr. 1 139

Vid statistikens uppgörande har hänsyn ej tagits till anläggningar med ett effektbelopp understigande 75 kW, varjämte de kostnadsbelopp, som nedlagts å ledningsnät av olika slag samt å uppförandet av transformatorstationer, som ej äro belägna å kraftverksområdet, ej medräknats.

Till de i vattenkraftverk gjorda investeringarna böra ytterligare läggas de i regleringsföretag investerade beloppen. För tiden före år 1939 föreligga härutinnan inga uppgifter. För tiden därefter har emellertid svenska vattenkraftföreningen lämnat vissa approximativa uppgifter rörande samtliga kapitalinvesteringar i regleringsföretag. Härvid är emellertid att märka, att någon uppdelning å särskilda år av ifrågavarande investeringar ej kunna göras. De sålunda lämnade uppgifterna innebära, att för tiden från och med 1939 verkställda investeringar i slutförda företag uppgå till 48 miljoner kronor samt att investeringar i pågående men ännu ej slutförda företag belöpa sig till ytterligare omkring 10 miljoner kronor.

Vidare är att taga i betraktande att även naturvärdena av dels den för närvarande utbyggda vattenkraften, för vilken något värde ej beräknats i statistiken, dels ock den ännu ej utbyggda vattenkraften representera stora belopp, som måste uppskattas till flera hundra miljoner kronor.

Allmänna synpunkter på taxering av vattenfallsfastighet.

De sakkunniga framhålla, att reglerna om taxering av vattenfallsfastighet så tillvida skilde sig från motsvarande regler för jordbruksfastighet och annan fastighet (utom vattenfall), att de bildade ett mera självständigt författningsavsnitt med bestämmelser så utformade, att med deras tillhjälp ett taxeringsvärde fastställdes, som ej vore ett direkt och påtagligt uttryck för allmänna saluvärdet utan som blott presumerades utgöra ett allmänna saluvärdet motsvarande värde. De sakkunniga anföra vidare.

Vattenfallsfastigheter äro nämligen av ett ur värderingssynpunkt mycket säreget slag. Vad värdering av kraftverk beträffar, är det uppenbart att där ej kan föreligga någon sådan hållpunkt för värderingen som ett lämpligt antal för orten representativa köpeskillingar utgör. Ett kraftverk är ju sällan — och alldeles särskilt ej såsom ett värdeobjekt för sig — föremål för några äganderättsöverlåtelse. I huvudsak gäller detsamma om outbyggda vattenfall, ehuru i fråga om dessa dock i vissa delar av vårt land förekommit en hel del äganderättsöverlåtelse. Detta framgår närmare av de betänkanden angående åtgärder mot spekulation i vattenkraft, som inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga avgivit respektive den 27 februari 1943 (SOU 1943: 14) och den 20 december 1947 (SOU 1947: 81). På sätt i sistnämnda betänkande anföres uppgår emellertid den outbyggda och utbyggnadsvärda vattenkraft, som ej befinner sig på fasta händer, allenast till omkring 5 % av all sådan kraft. Det är därför redan på grund härav klart, att de försäljningar, som av sådan på spekulativt hand befintlig vattenkraft kan äga rum, måste behandlas med stor försiktighet såsom värdesättande faktor. På grund av det ringa antal outbyggda vattenfall, som således stå till den allmänna marknadens förfogande, är det nämligen givet, att en konkurrens mellan spekulanter förekommer, vilken gör det troligt, att betingade priser ej äro representativa. I detta antagande bestyrkes man än mer, då man tager del av vad i sist omnämnda betänkande vidare yttras under rubrikerna »förekomsten av spekulationstendenser» och »vattenfallsstyrelsens inköps- och prispolitik», vartill hänvisas (s. 62—65).

Emellertid har i anledning av SOU 1943: 14, efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. 1945: 44), 1945 års riksdag beslutat sådan ändring i vattenlagens 1 kap. 14 §, att i ändamål att söka förhindra spekulationsförvärv av vattenfall möjlighet skapats att under vissa omständigheter expropriationsvägen förvärva vattenfall. I anledning av SOU 1947: 81 framlade Kungl. Maj:t i proposition till 1948 års riksdag (prop. 1948: 245) förslag till sådana ändringar i vattenlagen, att berörda expropriationsförfarande betydligt utvidgades. Förslaget godkändes av riksdagen och författning rörande bland annat detta ämne utfärdades den 30 juni 1948 (lag om ändring i 1, 9, 10 och 11 kap. vattenlagen, SFS nr 479). Slutligen har den 20 december 1946 utfärdats en lag om kontroll å överlåtelse av vattenkraft, vilken författning, gällande t. o. m. den 30 juni 1948, genom lag av sistnämnda dag (SFS nr 480) förlängts t. o. m. den 30 juni 1953 eller den tidigare dag Konungen bestämmer. I vad mån den på ifrågavarande område sålunda genomförda lagstiftningen kan bidra till att skapa en prisnivå, som kan anses vara ett representativt uttryck för allmänna saluvärdet, synes mer än ovisst.

Med hänvisning till ovanstående torde alltså kunna påstås, att vad kraftverk beträffar det praktiskt taget saknas möjligheter att med stöd av köpeskillingar få någon utgångspunkt för värdebedömningen och att beträffande outbyggda vattenfall möjligheterna härtill äro starkt beskurna. Lika litet kunna hyror och arrenden, golvyta, kubikutrymme m. m., som eljest vid taxering av fastighet kunna få viss betydelse, anlitas såsom hållpunkter vid vattenfallsfastigheters taxering.

De sakkunniga anse därför, att nu gällande metoder för taxering av *outbyggt vattenfall resp. kraftverk och regleringsdammar* i princip böra bibehållas men att i fråga om den närmare utformningen av metoderna de ändringar, som de sakkunniga härutinnan föreslagit, böra genomföras.

I de avgivna *remissyttrandena* understrykes behovet av ändringar i lagstiftningen om taxering av vattenfallsfastighet och i flertalet yttranden till-

styrkes de sakkunnigas förslag i huvudsak. Beträffande de nya bestämmelsernas utformning i detalj framställas dock flera anmärkningar. Svenska vattenkraftföreningen och Sveriges industriförbund avstyrka helt de föreslagna bestämmelserna om taxering av outbyggt vattenfall.

Kammarrätten framhåller, att den allmänna översyn, som ifrågavarande bestämmelser underkastats, syntes på ett förtjänstfullt sätt ha verkställts på grundval av inom kammarrätten vunna erfarenheter och med beaktande av den tekniska utvecklingen på området.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser de föreslagna ändringarna ägnade att möjliggöra en jämnare och mera rättvisande taxering av vattenfallsfastigheter än som tidigare kunnat ernås.

Vattenfallsstyrelsen anför, att taxeringen av vattenfall och kraftstationer hittills baserats på vissa principiella betraktelser, vilka i och för sig förefölle acceptabla, men vilka, när de tillämpats oberoende av speciella förhållanden och inträdd utveckling, delvis lett till mindre tillfredsställande resultat. De sakkunnigas förslag innebure till övervägande delen tillrättlägganden i sådana hänseenden, exempelvis när värdering av vattenfall i reglerade vattendrag baserades på den oreglerade vattenföringen med visst tillägg på grund av regleringen i stället för på de oftast ganska godtyckligt framkomna vattenföringsvärdena efter reglering. I en del avseenden hade de sakkunniga emellertid dragit ut konsekvenserna för långt i sina strävanden efter förbättrade taxeringsnormer, såsom när det föresloges, att vattenfallsvärdena skulle ökas enligt exakta formler även med hänsyn till *framtida* regleringsmöjligheter och att de för en sjöreglering erlagda ersättningsarna skulle inräknas i regleringsdammens taxeringsvärde.

Svenska vattenkraftföreningen framhåller, att det aldrig kunde räknemässigt avgöras vad som vore ett absolut riktigt taxeringsvärde, utan att en skälighetsprövning bleve i sista hand bestämmande. Någon metod, mot vilken inga invändningar kunde göras, torde aldrig kunna utarbetas. Man måste därför jämväl ställa det kravet på utformningen av hithörande bestämmelser, att de icke ledde till alltför betungande uppgiftsskyldighet och tidsödande beräkningsarbete samt ej fordrade alltför stor specialutbildning och fackkunskap hos utövaren av taxeringsarbetet. Den av de sakkunniga föreslagna taxeringsmetoden syntes åtminstone i de flesta fall komma att leda till invecklade utredningar, som krävde mer arbete än vad saken vore värd. Taxeringsvärdena å vattenfallsfastigheter vore för närvarande icke av så stor betydelse som de sakkunniga syntes förutsätta. Kraftverken, som representerade de större värdena, tillhörde i de flesta fall företag, som hade så stor inkomst att de kunde utnyttja garantiskatteavdraget, och taxeringsvärdenas storlek bleve i sådana fall beträffande kommunalskatten utan betydelse.

Vattenkraftföreningen anför vidare:

För förmögenhetsskatten torde kraftverkens taxeringsvärden vara av ringa betydelse. Flertalet av de största kraftverken tillhöra staten. Ett flertal kraftverk tillhöra kommuner, vilka ej heller betala förmögenhetsskatt. De enskilda kraftverken tillhöra till övervägande del börsnoterade aktie-

bolag eller aktiebolag, som ägas av börsnoterade aktiebolag. Aktiebolagen erlägga icke förmögenhetsskatt, och aktiernas värde kan för börsnoterade företag icke påverkas av taxeringsvärdenas storlek. Värdet å andelar i ekonomiska föreningar torde regelmässigt ej heller röna inverkan därav. Det torde ej heller vara givet, att aktiernas värde i icke-börsnoterade företag påverkas av taxeringsvärdet hos de kraftverk, som tillhöra företaget.

Enligt särskild undersökning, nu utförd av föreningen, fördelar sig äganderätten till vattenkraftverk i vårt land enligt uppgifterna i nedanstående tabell, där samtliga kraftverk över 75 kW (samt sådana för vilka ägaren tillsammans har över 75 kW) äro medräknade.

Ägare	Antal verk st.	Total turbin- effekt kW	D:o i %
Staten	55	982 000	35
Kommuner.....	128	434 000	15
Ekonomiska fören.	121	37 000	1
Aktiebolag, kat. I	263	915 000	33
» » II	613	423 000	15
Enskilda	269	32 000	1
	1 449	2 823 000	100

Aktiebolag, kategori I avse aktiebolag med börsnoterade aktier (eller bolag som i sin tur ägas av kommun eller bolag med börsnoterade aktier). Aktiebolag, kategori II avse övriga aktiebolag.

Genomförande av förslaget enligt betänkandet skulle icke blott förorsaka ökad arbetsbelastning för de skattskyldiga och för taxeringsmyndigheterna utan även föranleda inrättandet av en särskild konsulentorganisation och säkerligen jämväl förstärkning av personalen vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institutet (SMHI). I fråga om de ökade kostnaderna för statsverket ha inga beräkningar verkställt av de sakkunniga. De ökade kostnaderna för de skattskyldiga för fullgörande av ifrågasvarande improduktiva arbetsuppgifter låta sig svårigen beräknas men bli utan tvivel avsevärda.

Även om möjligheten att ernå mera rättvisande taxeringsvärden i någon mån skulle ökas genom förslagets realiserande, blir dock som nämnts i sista hand en skälighetsprövning ofta nödvändig. Det är icke befogat att belasta myndigheter och enskilda med så mycket invecklat arbete för att få fram siffervärden, vilka ändå icke — annat än i undantagsfall — kunna läggas direkt till grund för taxeringsvärdena utan måste justeras med hänsyn till skälighetsprincipen.

Med hänsyn till, å ena sidan, förslagets begränsade värde för vinnande av mera rättvisande taxeringsvärden å vattenfallsfastigheter och dessa taxeringsvärdens jämförelsevis ringa betydelse i beskattningshänseende samt, å andra sidan, ökningen av improduktiva arbetsuppgifter och kostnader, har föreningen beträffande väsentliga delar av förslaget kommit till den bestämda uppfattningen, att vad man därigenom skulle vinna icke står i rimlig proportion till de därmed förenade olägenheterna.

Föreningen avstyrker därför, att de föreslagna bestämmelserna rörande taxering av outbyggda strömfäll upphöjas till lag, åtminstone till dess närmare utredningar i denna del hunnit verkställas. De anförda synpunkterna gjorde sig särskilt gällande beträffande det ifrågasatta förfarandet för taxering av sådana fastigheter och härtill komme att beträffande detta

förfarande ett flertal frågor ännu icke vore fullständigt utredda. Beträffande taxering av kraftverk gjorde sig nämnda synpunkter icke gällande på samma sätt, varför föreningen icke ville motsätta sig, att de därom föreslagna bestämmelserna antoges, dock med vissa angivna jämkningar. Även de föreslagna reglerna om taxering av regleringsdamm borde kompletteras i visst avseende.

Sveriges industriförbund instämmer i vad svenska vattenkraftföreningen anfört.

Departementschefen. Taxeringen av outbyggda vattenfall, kraftverk och andra hithörande fastigheter har visat sig vara förenad med stora svårigheter. Att direkt fastställa ett allmänt saluvärde för en sådan fastighet är, som de sakkunniga framhållit, i allmänhet icke möjligt. Man får söka sig fram till godtagbara resultat på andra vägar. Det vanliga och numera i lag reglerade förfarings sättet är att fastställa ett grundläggande värde å själva vattenkraften, vartill, om vattenfallet är utbyggt, lägges värdet av för anläggningen i anspråk tagen mark ävensom värdet av till kraftverket hörande dammar, andra byggnader och fasta maskiner. Hänsyn till värdeökning genom reglering av vattenföringen tages dels på det sättet att visst tillägg göres till vattenkraftens värde och dels på det sättet att värdet å regleringsanordningarna uppskattas för sig samt antingen tillägges värdet å kraftverksbyggnaderna (anordningar för korttidsreglering) eller taxeras som särskild taxeringsenhet (regleringsdamm för årsreglering). Till grund för beräkning av kraftvärdet lägges en uppskattning av effekten vid viss vattenföring. Markvärdet beräknas efter vanliga, för beräkning av sådant värde vedertagna normer. Kraftanläggnings liksom regleringsanordningars värde beräknas på grundval av den faktiska anskaffningskostnaden (enligt den s. k. anläggningskostnadsmetoden).

Ett bebyggt vattenfall med tillhörande kraftverksanläggningar kan emellertid också värderas efter den avkastning som kan påräknas av kraftverket (enligt den s. k. avkastningsmetoden). Det sistnämnda värderingssättet användes emellertid endast i undantagsfall eller för att kontrollera det efter förstnämnda princip beräknade värdet. Att anläggningskostnadsmetoden sålunda erhållit företräde framför avkastningsmetoden, trots att den senare principiellt borde tillämpas, eftersom »en förståndig köpare» måste antagas grunda det pris han vill betala för en kraftanläggning på den avkastning han kan få av densamma, beror huvudsakligen på svårigheten att i praktiken bemästra den senare metoden.

De angivna principerna för värdering av vattenfallsfastighet skola enligt förslaget bibehållas. I fråga om olika detaljer i värderingsförfarandet ha emellertid betydelsefulla ändringar föreslagits.

Behovet av ändringar i de nuvarande bestämmelserna om taxering av vattenfallsfastighet har vitsordats i så gott som samtliga remissyttranden. Däremot gå meningarna isär i fråga om vad de nya bestämmelserna på olika punkter böra innehålla.

Även jag anser övervägande skäl tala för, att hithörande bestämmelser nu omarbetas, och jag vill därför förorda att så sker. Till frågan om vilken vikt som därvid skall tillmätas de mot de sakkunnigas förslag framställda erinringarna och vad de nya bestämmelserna i följd därav eller på grund av vad i övrigt förekommit enligt min mening böra innehålla skall jag återkomma i samband med behandling av särskilda delar av förslaget.

Outbyggt vattenfall.

Som motiv för att låta en vattenföring motsvarande den normala lågvattenmängden ligga till grund för krafttillgångens beräkning i 1932 års förslag till nu gällande bestämmelser anfördes följande (prop. nr 220/1932 s. 85).

Vattenmängden har vid fallvärdering i regel angivits med 9-månaders varaktighet, men undantagsvis hava åtskilliga andra begrepp hävdats. Att så skett beror på vattenfallskommitténs ståndpunktstagande 1903, då densamma hade att välja mellan riksdagens medelvattenmängd och kommitténs lågvattenmängd. Någon övertygande motivering framfördes icke, och den vedertagna 9-månadersvattenmängden har också med fog kritiserats under taxeringen. Begreppet i fråga är sålunda rätt svåruppfattat, och dess fastställande kräver en betydlig statistisk bearbetning. Ett skäl för dess bibehållande vore naturligtvis, om densamma ungefär motsvarade utbyggnadsvattenmängden (turbinernas vattenförbrukning) eller stode i något regelbundet förhållande till densamma. Detta har emellertid under den moderna, snart 40-åriga vattenkraftutvecklingen ytterst sällan inträffat.

Den nya vattenlagen, som började tillämpas 1 januari 1919 och som sålunda i snart 13 år verkat normaliserande på vattendragsekonomin, hänför sig snart sagt genomgående till den normala lågvattenmängden (VL 1 kap. 5 §, 2 kap. 10 §, 4 kap. 1—3, 5, 8—9 §§, 11 kap. 95 § och 14 kap. 1 § m. fl.). Betydelsen av denna vattenföring förstås av alla och densamma är lätt åtkomlig ur räknesynpunkt. Alla skäl tala sålunda för dess godkännande även inom skattelagstiftningen. Mot detta kan invändas, att allmänheten vid kraftvärdering vant sig vid 9-månadersbegreppet, varför möjligen en felaktig ekonomisk uppskattning skulle kunna bli följd av en övergång från det ena till det andra vattenmängdsbegreppet. Framhållas må emellertid, att värdet å vattenkraften är så omstritt och litet utrett, att man över huvud ännu ej har någon klar ståndpunkt i denna fråga. Härtill kommer, att tillräckligt hydrografiskt material finnes för bedömande av den förändring av kraftpriset, som bör ske i samband med lågvattenbegreppets införande.

De sakkunniga anföra.

Det torde icke råda något tvivel därom att, då man vid genomförandet av 1932 års lagstiftning bestämde sig för normala lågvattenföringen såsom norm för värdesättningen av vattenfallsfastighet, man var fullt på det klara med, att denna vattenföring icke var ett uttryck för värdet av falllets hela vattenkraft. Det är ju också självfallet, att så ej kan vara händelsen. I ett vattendrag med mycket jämn naturlig avrinning, såsom t. ex. Götaälv, kan visserligen den normala lågvattenföringen vara så hög, att det motsvarande kraftbeloppet representerar i det närmaste hela krafttillgången. I ett vattendrag åter med mycket variabel avrinning kan den normala låg-

vattenföringen nedgå till ett så ringa värde, att det däremot svarande kraftbeloppet endast kommer att representera en del av hela krafttillgången. Att man det oaktat valde den normala lågvattenmängden såsom taxeringsnorm berodde, som också av förarbetena till lagstiftningen framgår, huvudsakligen på två omständigheter. Dels kom man därigenom i samklang med vattenlagens bestämmelser om lågvattenföringen såsom grund för åtskilliga i den lagen föreskrivna beräkningar och dels var lågvattenföringen ett lättförståeligt och av räkneoperationer mera oberoende begrepp.

Vad beträffar överensstämmelsen med vattenlagen torde emellertid betydelsen härav kommit att bliva av mera formell än reell natur. Den förhoppning man hyste, att vid vattendomstol träffade, på lågvattenföringen grundade avgöranden skulle kunna komma till nytta jämväl vid taxeringen av vattenfallsfastighet och vice versa har visat sig i allmänhet icke kunna infrias.

Beträffande åter det förhållandet att lågvattenföringen skulle vara ett lättförståeligt och lättillgängligt begrepp, har utvecklingen i fråga om våra vattentillgångars tillgodogörande medfört, att — även om det fortfarande är lätt att uppfatta detta begrepps innebörd — lågvattenföringen dock ej längre är så lätt att i varje förekommande fall på ett tillfredsställande sätt konstatera. Efter det att 1932 års lagstiftning tillkommit, hava nämligen års-, vecko- och dygnsregleringar i mycket stor utsträckning genomförts i vårt land, och denna utveckling kommer säkerligen att fortgå i raskt tempo. Till följd av årsregleringar har den normala lågvattenföringen i ett flertal, däribland våra viktigaste, vattendrag ändrats och kommer ytterligare att undan för undan ändras och kan med hänsyn till det varierande sätt, på vilket regleringarna skötas, ej få samma betydelse som lågvattenmängden, mätt i ett oreglerat vattendrag.

Vad särskilt säsong- och korttidsreglerade vattendrag beträffar är lågvattenbestämningen i dessa behäftad med en osäkerhet, som hänför sig till det förhållandet att — — — lågvattenföringen i sådana vattendrag är beroende av ovanför liggande kraftverks minskade vattenförbrukning under nätter, helgdagar och semestertid.

Då alltså de skäl, som tidigare talade för att välja lågvattenföringen såsom taxeringsnorm, numera väsentligt förlorat i värde, ökar givetvis styrkan av det skäl, som enligt vad ovan anförts kan åberopas mot denna vattenföring såsom värderingsgrund, nämligen att lågvattenföringen för vattendragen med deras i allmänhet mycket växlande vattenföringar icke utgör ett entydigt uttryck för ett vattenfalls hela vattenkraft.

De sakkunniga diskutera därefter olika vattenföringar, som kunna ersätta den nu förekommande normala lågvattenföringen. De nämna därvid såsom tänkbara alternativ medelvattenföringen (MQ), vattenföringen med 50 % varaktighet (50 % Q) samt vattenföringen med 75 % varaktighet (75 % Q) och anföra härom.

Undersökas dessa vattenföringar med hänsyn till deras lämplighet som taxeringsnorm, kan vad angår medelvattenföringen sägas, att den är både lättförståelig och lätt att få tillgång till. Såsom redan benämningen angiver utgör den medeltalet för ett större antal år av den för varje dygn rådande vattenföringen. Onekligen ger denna vattenföring ett något bättre uttryck för den vattenkraft, som i sin helhet är att hämta ur ett vattenfall än lågvattenföringen. Även här äro emellertid på grund av de stora årstidsvariationerna i avrinningen, som kan förekomma för vissa vattendrag, medelvattenföringen ej något gott uttryck för vattenkrafttillgången.

Vad så beträffar 50 % och 75 % vattenföringarna torde helt allmänt om dem kunna sägas, att de giva ett bättre begrepp om ett vattenfalls hela vattenkraft än såväl normala lågvattenföringen som medelvattenföringen. Tillika torde de förstnämnda vattenföringarna vad angår inverkan av korttidsreglering vara mindre beroende av denna än lågvattenföringen. För medelvattenföringens bestämmande saknar ju reglering varje betydelse.

För att få ett mera verklighetsbetonat underlag för fortsatta undersökningar i denna fråga hava de sakkunniga från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut införskaffat en i tabellform uppställd utredning angående den specifika naturliga avrinningen i liter per sekund och kvadratkilometer ($1/s/km^2$) för 70 stationer inom 37 flodområden, gällande de här ifrågakvarande fyra vattenföringarna.

I ändamål att få en bättre överblick över det införskaffade materialet har detsamma överförs i grafisk form, varvid i första hand konstaterats, att någon fast relation icke råder mellan normala lågvattenföringen och övriga karakteristiska vattenföringar. Detta är också helt naturligt med hänsyn till vattendragens växlande karaktär i hydrologiskt hänseende. De enskilda värdena visa i förhållande till normala lågvattenföringen stor spridning, men följande medelrelationstal torde dock kunna angivas:

MQ	5,6 gånger MLQ
50%Q.....	3,0 » »
75%Q.....	1,6 » »
MLQ.....	1,0 » »

De sakkunniga ha stannat för att förorda vattenföringen med 75 procent varaktighet, vilket motiveras med följande.

Såsom ett resultat av de verkställda undersökningarna kan såsom en framträdande fördel hos de med 50 % och 75 % betecknade vattenföringarna konstateras, att de giva ett avsevärt bättre uttryck för ett vattenfalls hela vattenkraft än såväl lågvatten- som medelvattenföringarna och att 75 % vattenföringen i det avseendet är överlägsen. Tillika framgår, att 75 % vattenföringen i de undersökta fallen genomsnittligt står betydligt närmare lågvattenföringen, som är den för närvarande gällande taxeringsnormen, än 50 % vattenföringen. Medeltalet av vattenföringar med 75 % varaktighet utgör nämligen blott 1,6 gånger lågvattenföringen, under det att vattenföringen med 50 % varaktighet är tre gånger så stor som lågvattenföringen. Härtill kommer att, om man räknar effekten i turbinhästkrafter vid 75 % verkningsgrad i stället för i naturhästkrafter — — — blir turbineffekten med 75 % varaktighet allenast 1,2 gånger lågvatteneffekten i naturhästkrafter. Det är givetvis en stor fördel, om man som taxeringsnorm kan välja en vattenföring, som både giver ett bättre uttryck för ett vattenfalls hela vattenkraft och tillika ej i alltför hög grad avviker från nu gällande taxeringsnorm. De tal, som komma att fastställas såsom normala fallvärden, bliva mera representativa samtidigt som justeringen av dessa tal med hänsyn till den förändrade taxeringsnormen ej behöver bliva alltför stor. Tillika bör det förhållandet ej lämnas obeaktat att — — — vid köp och försäljning av vattenfall eller eljest då det varit fråga om att i affärs- och fackmannakretsar bedöma ett vattenfalls vattenkraft detta skett och i allmänhet sker med utgångspunkt från turbineffekten vid 75 % vattenföring.

Beträffande frågan om regleringsförhållandenas inverkan på effektbestämningen (d. v. s. hänsynstagande till verklig effektökning ge-

nom redan verkställd årsreglering eller beräknad effektökning genom föreliggande möjlighet att verkställa års- eller korttidsreglering) erinra de sakkunniga, att enligt förslaget hänsyn till sådana förhållanden skulle tagas genom tillägg till värdet vid oreglerad vattenföring så att effektbestämningen principiellt komme att omfatta dels den naturliga på oreglerad 75 procent vattenföring grundade effekten och dels en med hänsyn till förhållandena i fråga om årsreglering eller korttidsreglering beräknad effekt. Detta sammanlagda effektbelopp hade i den föreslagna lagtexten angivits såsom en för taxeringen »bestämmande effekt».

I övrigt hänvisa de sakkunniga beträffande förevarande fråga till ett särskilt avsnitt i sitt betänkande om värdet av möjlighet till årsreglering och värdet av redan genomförd sådan (se s. 57).

Vidkommande frågan om beräkning av fallhöjd anföra de sakkunniga.

Den hittills i anvisningarna förekommande bestämmelsen om fallhöjdens beräkning efter den faktiska bruttofallhöjden vid normalt lågvattenstånd och den faktiska normala lågvattenmängden måste givetvis också ändras, enär de sakkunnigas förslag åsyftar bestämmandet av en annan vattenföring. Att emellertid räkna med fallhöjden vid 75 % vattenföring — i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller i fråga om lågvatteneffektens bestämmande — är ogörligt. Vattenföring med 75 % varaktighet är nämligen ett statistiskt begrepp, som gör att fallhöjdens anknytning till denna vattenföring medför tidsödande undersökningar, varjämte officiell uppgift om denna fallhöjd i regel icke står att erhålla. Däremot torde i de allra flesta fall vederbörande vattenfallsägare äga god kännedom om hur vattendragets profil gestaltar sig vid medelvattenföring. Enklast synes därför vara att vid effektens beräkning utgå från fallhöjden vid medelvattenföring. Då det här är fråga om ett utbyggt vattenfall, kan det förefalla onödigt att särskilt angiva, att bruttofallhöjden avses. Begreppet nettofallhöjd kan nämligen blott förekomma vid ett utbyggt vattenfall och betecknar då den fallhöjd, som efter avdrag av fallförluster i till- och avlopp faktiskt utnyttjas i kraftverket. Beträffande ett utbyggt vattenfall ligger det emellertid nära till hands att vid fallvärdets beräkning utgå från nettofallhöjden, oaktat i fråga om ett sådant vattenfall själva vattenfallet skall uppskattas som om det vore utbyggt och nettofallhöjden i det sammanhanget således icke har något intresse. Av praktiska skäl torde därför bruttofallhöjden angivas såsom fallhöjdsbeteckning. Det bör tillika framhållas, att fallhöjden skall beräknas med inräknande av varje fallsträcka, som vid en utbyggnad av vattenfallet ekonomiskt och tekniskt sett lämpligen bör dit hänföras.

Vad angår frågan om tillämplig måttenhet å vattenkraftseffekten, erinra de sakkunniga, att gällande lagstiftning icke innehöller någon bestämmelse om den måttenhet å lågvatteneffekten, efter vilken värderingen borde ske, men att lagstiftaren syntes ha räknat med att den primära måttenheten, naturhästkraften, vore den som i första hand borde angivas. De sakkunniga anföra vidare.

Vid ett övervägande av frågan, vilken måttenhet å effekten som numera bör bestämmas, är det uppenbart att härvidlag ej gärna kan bli fråga om andra måttenheter än antingen naturhästkrafter eller turbinhästkrafter. Av

dessas är naturhästkraften den primära måttenheten och har på grund därav ävensom därigenom att den hittills varit den officiellt antagna ett visst krav på beaktande. Emellertid gäller vad turbinhästkraften angår, — — — att man genom att omvandla naturhästkrafter till turbinhästkrafter kan göra övergången från lågvatteneffekt till effekten vid 75 % vattenföring mjukare och dessutom erhålla en mera direkt anknytning till förhållandena vid köp och försäljning av outbyggt vattenfall, enär vid dylika transaktioner priset i allmänhet beräknas efter turbineffekten vid 75 % vattenföring.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter synes det lämpligt att i samband med övergången till 75 % vattenföring såsom värderingsnorm jämväl övergå från naturhästkraft till turbinhästkraft såsom måttenhet för vattenkraftens effekt.

Om man således bestämmer sig härför, synes det också lämpligt att, för undanröjande av all tvekan på denna punkt och för att tillgodose enhetligheten, även i anvisningarna till kommunalskattelagen turbinhästkraften anges såsom måttenhet.

Ehuru verkningsgraden å en turbin, som tillverkats under senare tider, på grund av den tekniska utvecklingen å området, kan vara betydligt högre än 75 %, föreslås dock denna verkningsgrad, med vilken man sedan gammalt räknat och vid vilken formeln för turbineffekten är mycket enkel, nämligen $10 \times H \times Q$. Att observera är också, att den högre verkningsgraden på grund av vatten- och driftförhållandena icke alltid kan utnyttjas och att ett mycket stort antal, merendels mindre kraftanläggningar äro utrustade med turbiner av äldre årgångar med förhållandevis låg verkningsgrad. Dessutom kan anmärkas, att effekten enligt förslaget hänföres till bruttofallhöjden, under det att verkningsgraden å turbin anges i förhållande till natureffekten vid nettofallhöjd. En verkningsgrad av 75 % vid omvandling av den mot bruttofallhöjden svarande natureffekten till turbineffekt motsvarar därför en högre verkningsgrad å själva turbin än 75 %.

Beträffande värderingen av effekten framhålla de sakkunniga, att sedan på sätt förut angivits för ett visst vattenfall det antal turbinhästkrafter fastställts, som utgjorde den för taxeringen bestämmande effekten, skulle värdet per turbinhästkraft beräknas med ledning av det pris på vattenkraften, som kunde antagas vara gällande för orten. Till upplysning i sistnämnda avseende torde — på sätt skett även vid tidigare allmänna fastighetstaxeringar — i tabellsammanställning komma att för särskilda flodområden angivas vissa normalvärden. Med hänsyn till de för ett visst vattenfall föreliggande särskilda omständigheterna såsom utbyggnadsförhållanden, överföringsavstånd och avsättningsförhållanden skulle därefter det för vattenfallet tillämpliga normalvärdet jämkas uppåt eller nedåt. Denna justering skulle ske efter en skälighetsprövning av de särskilda förhållandenas inverkan. Det sålunda erhållna värdet skulle slutligen underkastas ytterligare justering med hänsyn till den tid, som kunde förväntas förflyta innan fallet bleve utbyggt. Till ledning för en dylik justering torde — liksom tidigare — en diskonteringsstabell komma att intagas i tabellsammanställningen.

Beträffande övriga föreslagna ändringar i bestämmelserna rörande taxering av outbyggt vattenfall anföras de sakkunniga.

I sammanhang med angivandet av den vattenföring, som bör utgöra taxeringsnorm, torde böra intagas den bestämmelse om avdrag för avståndet av vatten till samfärdsel och andra behov, som nu förekommer i anvisnings-

punktens tredje stycke och därvid givas följande omformulering. »Vatten, som på grund av förpliktelse, vilken åvilar vederbörande fastighet såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas.» Syftet med omformuleringen är dels att klargöra, att härvidlag ej kan bliva fråga om vatten, vars avstående grundas å ett avtal, vilket ej fastställts av domstol och som ej heller utgör ett servitutsavtal, dels ock att den utsträckning, i vilken ett frånräkande av vattenmängd må ske, gjorts beroende blott av den nedsättning i fallvärdet, som avståndet av vattenmängden medför, och alltså är oberoende av om därigenom vattenföringen med 75 % varaktighet minskats eller ej.

Vad härefter angår de förhållanden, vilka särskilt böra tagas i betraktande vid fallvärdets uppskattning och som endast utgöra en exemplifikation av vad som i detta avseende kan anses vara av större betydelse, torde följande ändringar i de härutinnan nu gällande bestämmelserna böra genomföras.

Då beräkningen av den tid, som kan förväntas förflyta innan fallet blir utbyggt, är en operation som företages först sedan övriga på fallvärdet inverkan omständigheter blivit beaktade, synes den justeringsposten lämpligen böra omnämnas sist.

Såsom en värdepåverkande faktor angives i de nu gällande bestämmelserna i ämnet även avstånd från järnvägsstation. Då härmed torde åsyftas att få ett uttryck för de högre eller lägre kostnaderna för framforsling vid fallets utbyggande av materiel och personal, som avståndet till järnvägsstation innebär, synes fallets läge i förhållande till järnvägsstation lämpligen böra inordnas under exemplen på de utbyggnadskostnaderna influerande faktorerna. Vidare bör uppmärksammas, att en viss förändring av järnvägens betydelse beträffande transporter numera inträtt, i det att biltrafiken härvidlag kommit att spela en roll jämsides med järnvägstrafiken. På grund härav bör såsom exempel å förhållanden, som inverka på kostnaderna för fallets utbyggande, jämte fallets höjd och långsträckthet samt grundens beskaffenhet, insättas ordet transportkostnader. Slutligen bör det sist i ifrågasatt anvisningspunkt stycket 2 nu förekommande påpekandet av att hänsyn skall tagas jämväl till kostnader för andel i regleringsdamm utgå. På sätt här ovan anförts — — — kommer nämligen det värde, som enligt de sakkunnigas förslag på grund av regleringsförhållanden skall beskattas vid respektive vattenfall, ej att inkludera något regleringsdamm motsvarande värde.

Ytterligare kan anmärkas att det enligt ovanstående på ortspriset grundade värdet för vattenfallets effekt utgör ett värde, vilket visserligen beräknats för vattenfallet såsom outbyggt, men dock är beräknat så som om någon tid för fallets utbyggande ej åtginge. Detta framgår därav att, då korrektion göres i normalvärdet med hänsyn till den tid som förväntas förflyta tills fallet blivit utbyggt, häri inräknas jämväl den tid, som tages i anspråk för själva utbyggandet.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att de sakkunniga i betänkandet åberopat en av vattenrättsingenjören Hartzell upprättad *promemoria med förslag till norm för bestämning av årsregleringars inverkan på fallvärdet vid taxering av vattenfallsfastigheter*, vilken *promemoria* torde få såsom bilaga (*bil. II*) fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

De ifrågasatta bestämmelserna om taxering av outbyggt vattenfall tillstyrkas eller lämnas utan erinran i huvudparten av *remissyttrandena*. I ett par

yttranden framställas emellertid anmärkningar mot det föreslagna sättet att bestämma fallhöjden och i några uttalas, att effekten vid medelvattenföringen borde läggas till grund för värderingen. Svenska vattenkraftföreningen och Sveriges industriförbund avstyrka i första hand helt de i förevarande del föreslagna bestämmelserna och förorda i andra hand betydande omarbeting av desamma.

Vattenfallsstyrelsen framhåller, att värderingens baserande på 75 procent vattenföringen i stället för på normal lågvattenmängd innebure en förbättring och överensstämde med ett av styrelsen redan år 1932 avgivet förslag.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser, att metoden att till grund för värderingen av vattenfall lägga effekten av oreglerad 75 procent vattenföring, i förekommande fall kombinerad med särskilt tillägg för reglering, otvivelaktigt skulle skapa en säkrare grundval för ett riktigt taxeringsresultat.

Länsstyrelsen i Hallands län anser de skäl, som de sakkunniga åberopat för värderingens grundande på vattenföringen med 75 procent varaktighet, övertygande.

I ett av sistnämnda länsstyrelse överlämnat yttrande från den av länsstyrelsen vid senaste fastighetstaxeringar anlitade *sakkunnige för vattenfallsfastighet* framhålles, att den föreslagna övergången till uppskattning av effekten vid 75 procent v a t t e n f ö r i n g torde komma att ge ett högre värde åt vattenfall, som vore belägna i vattendrag med »jämna» vattenföring och därför vore att rekommendera. Vad anginge den föreslagna definitionen av begreppet fallhöjd kunde denna anses tillfyllest, så länge det gällde sådana vattenfall som ännu ej vore definitivt planerade för utbyggnad, när bestämningen av fallhöjden för ett dylikt vattenfall under alla omständigheter bleve approximativ. Då emellertid värderingen av ett bebyggt vattenfall skedde efter samma grunder som för ett outbyggt sådant, syntes det vara nödvändigt att införa mera detaljerade bestämmelser om hur fallhöjden skulle definieras. Den föreslagna definitionen gäve klarhet endast i fråga om den övre vattenytan vid ett kraftverk (höjdläget av kraftverksdammens övre krön). För att få fram fallhöjden borde även den nedre vattenytan definieras, då ju denna i hög grad vore beroende av den rådande vattenföringen och förhållandena nedströms kraftverket. Fallhöjden borde därför fixeras till en viss bestämd vattenföring. För kraftverk med regleringsdamm i omedelbar anslutning till kraftstationen torde särskilt böra påpekas att fallhöjden icke finge räknas från något medelvärde av förekommande högsta och lägsta vattenstånd i dammen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser också de sakkunnigas förslag i fråga om v a t t e n f ö r i n g e n vara att hälsa med tillfredsställelse. Genom att vid värderingen utgå från ett vattenfalls turbineffekt vid 75 procent vattenföring torde elimineras de med användandet av naturhästkrafter förknippade olägenheterna, och man finge fram ett antal hästkrafter, som kunde sägas utgöra ett gott värdemedeltal för ytterligheterna lågvatten- och möjlig utbyggnadseffekt. Ävenså erhöles en god anslutning till i praktiken vanligt sätt att värdera vattenkraft.

De sakkunnigas förslag att utgå från bruttofallhöjd vid medelvattenföring vore emellertid, framhåller länsstyrelsen vidare, inkonsekvent och eliminerade i viss mån fördelen med att övergå till turbineffekt vid värderingen. Mot de sakkunnigas skäl för detta förslag kunde anföras, att samtliga vattenföringar, som brukade användas för att karakterisera ett vattendrag, vore statistiska begrepp med undantag av hög- och lågvattenföringar, som hänförde sig till de absolut högsta respektive lägsta kända vattenstånden. Ett exakt fastställande av fallhöjden vid medelvattenföring torde därför vara i stort sett lika tidsödande som vid 75 procent vattenföring. Förefintlig officiell förteckning över Sveriges vattenfall angåve endast vattenstånden vid medelvattenföring på särskilda punkter i vattendragen och då vanligen blott i uppströms- och nedströmsändarna av sammanslagna fallkomplex, som kunde vara ägnade för gemensam utbyggnad; icke hur fallhöjden fördelade sig inom dessa komplex på enskilda falldelar med olika ägare, varom icke heller torde gå att få upplysning från SMHI. När det gällde fall, som ägdes eller undersökts av vattenfallsstyrelsen eller andra större kraftföretag, torde för övrigt fallhöjden vid 75 procent vattenföring vara lika lätt att erhålla som vid medelvattenföring. En bedömning av medelvattenståndet för de fall, som icke förekomme i den publicerade förteckningen över Sveriges vattenfall (de ojämförligt talrikaste), ävensom för små delar av andra fall utan föregående observationer och beräkningar måste bliva synnerligen vansklighet och gäve säkerligen rum för många felaktigheter. Fallhöjden vid 75 procent vattenföring skilde sig i allmänhet ganska litet från den lätt åtkomliga fallhöjden vid normal lågvattenföring; i varje fall mindre än från fallhöjden vid medelvattenföring. Effektberäkningen vid 75 procent vattenföring skulle således giva ett riktigare värde vid användande av fallhöjden vid normal lågvattenföring än med utgång från fallhöjden vid medelvattenföring. Ett ännu bättre värde kunde erhållas, om fallhöjden vid såväl medel- som normallågvattenföring angäves och ett därav beräknat värde sattes som fallhöjd vid 75 procent vattenföring. Bestämmelserna syntes därför böra utformas så att vid beräkningen skulle användas fallhöjden vid 75 procent vattenföring, varvid anvisning borde lämnas, hur fallhöjden skulle beräknas med tillhjälp av fallhöjderna vid låg- och medelvatten, om den ej vore direkt avvägd. Lågvattenfallhöjden torde kunna antagas skilja sig från fallhöjden vid 75 procent vattenföring med $\frac{1}{3}$ av skillnaden mellan fallhöjderna vid låg- och medelvatten. Den eventuella felaktigheten i medelvattenföringens fallhöjd bleve därigenom också reducerad till $\frac{1}{3}$.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anser i likhet med de sakkunniga, att den oreglerade 75 procent vattenföringen vore en bättre beräkningsgrund än normal lågvattenföring, men förordar medelvattenföringen såsom varande en ändå bättre beräkningsgrund. Institutet anför.

Den vattenföring som lägges till grund för beräkningen bör, vare sig det gäller 75 % vattenföring eller medelvattenföring, vara ett uttryck för de normala förhållandena under de närmaste 10 à 20 åren efter taxeringen. Då det ej är möjligt att förutsäga vattenföringens storlek, måste taxeringarna i stället grundas på normalvärden, beräknade för en föregående tid. Beräk-

ningen av normalvärden förutsätter att relativt långa observationsserier äro tillgängliga. De långa observationsserierna sträcka sig i allmänhet ej längre bakåt än till omkring 1910. En granskning av dessa serier visar, att 75 % vattenföringen efter omkring år 1930 varit avsevärt större än för de tidigare åren. Av de få ännu längre serier som finnas, synes framgå, att åren omkring 1900 också skulle ha en relativt stor 75 % vattenföring. Då i de senare 40 åren ingår en period med lågt och en period med högt värde på 75 % vattenföringen, vill det synas som om värdet för hela 40-årsserien skulle utgöra ett tillfredsställande normalvärde, ägnat att ligga till grund för taxeringen. Den nämnda variationen av 75 % vattenföringen är mera utpräglad i Norrland än i södra Sverige. I fråga om medelvattenföringen är långtidsvariationen mindre utpräglad. Den stora långtidsvariationen av 75 % vattenföringen beror nämligen ej så mycket på en förändring av nederbördens och avdunstningens storlek, utan åtminstone i Norrland övervägande därpå, att vintrarna under de senaste åren varit kortare och varmare än tidigare. För att belysa det ovanstående har institutet sammanställt uppgifter om 75 % vattenförings och medelvattenförings storlek för 10-, 20- och 40-årsperioder i några vattendrag, där långa av regleringar oberoende observationsserier finnas tillgängliga. Det har därav framgått, att det ej är ovanligt i de norrländska älvarna att 75 % vattenföringarna för olika 10- eller 20-årsserier avvika från varandra med mer än 25 % även om medelvattenföringen är ungefär densamma.

De stora differenserna mellan 75 % vattenföringarna för olika tidsavsnitt i de norrländska floderna visa, att ett normalvärde endast kan erhållas på basis av en lång serie och att det ej är lämpligt, med hänsyn till att uppgifterna böra vara likvärdiga, att grunda taxeringarna på värden för de relativt korta serier, därtill omfattande olika tider, som i regel finnas tillgängliga. Det torde därför bli nödvändigt att hänföra de ofta ganska korta observationsserierna till samma 40-årsperiod med hjälp av de fåtaliga långa serierna. På basis av de på detta sätt beräknade stationsvärdena kunna där- efter värden för olika vattenfall erhållas.

Ett tillfredsställande normalvärde på medelvattenföringen kan erhållas av betydligt kortare serier än 40 år. Härigenom och genom att medelvattenföringen ej ändras genom regleringarna blir antalet jämförelseserier relativt stort, vilket underlättar de korta observationsseriernas omräkning till standardserierna.

Det förekommer knappast några serier med helt oreglerade förhållanden i södra Sverige. De i allmänhet små regleringar som funnits lång tid kunna ha någon om också ej så stor inverkan på 75 % vattenföringen. Medelvattenföringen är däremot oberoende härav. I Norrland och norra Svealand förekommer 75 % vattenföringen under förvintern och våren. Vid sådana hydrologiska stationer, där vattenståndet är isdämt — ungefär halva antalet i dessa landsdelar — grundar sig därför beräkningen av 75 % vattenföringen på interpolerade värden och äro därför rätt osäkra. Osäkerheten i vintervärdena på grund av isdämningen medför givetvis också en viss osäkerhet i fråga om medelvattenföringen. Denna inverkan är dock ringa, i Norrland och norra Svealand därför att medelvattenföringens storlek övervägande beror på den stora sommarvattenföringen, i södra Sverige därför att isdämningen är begränsad till förhållandevis korta tider.

I vattendrag där hydrologiska stationer saknas, måste uppgifterna om vattenföringen uppskattas. Det är — möjligen med undantag av fjällområdena — väsentligt lättare att tillförlitligt uppskatta medel- än 75 % vattenföringen.

Av det föregående torde framgå, att beräkningen för en framtida tidsperiod av medelvattenföringen är enklare och kan utföras med större noggrannhet än beräkningen av 75 % vattenföringen. Om värderingen grundas på medelvattenföringen, blir arbetet därför icke blott förenklat, utan resultatet också pålitligare.

Till förmån för medelvattenföringen talar vidare, att denna vattenföring är ett mått på den vattenmängd som maximalt kan utnyttjas.

Det förtjänar även framhållas, att den verkliga utbyggnadsvattenföringen, vilken är avgörande för anläggningskostnaden och därmed också för kraftverkets taxering, i allmänhet närmar sig medelvattenföringen och i många fall överstiger denna. Inga större kraftverk synas numera projekteras för en utbyggnadsvattenföring som är tillnärmelsevis så låg som 75 % vattenföring. Under sådana omständigheter synes det också sannolikt, att den korrektion för utförda och framtida regleringar, som i varje fall är nödvändig, blir mindre om medelvattenföringen tages till norm än om 75 % vattenföringen väljes.

Till den naturliga regleringen i vattendragen, som i viss mån framträder i 75 % vattenföringen, bör hänsyn, om medelvattenföringen användes, tagas i den korrektion av effektens storlek eller värde, som i varje fall erfordras på grund av sjöregleringarna.

Förslaget, att fallhöjden vid medelvattenföring skulle läggas till grund för effektberäkningen biträdes av institutet, vare sig medelvattenföringen eller 75 % vattenföringen lades till grund för värderingen. Härom anför institutet.

Som skäl mot att använda fallhöjden vid 75 % vattenföring vill institutet anföra, att en vattenföring av denna storlek i de större norrländska vattendragen vanligen inträffar endast på vintern, varvid isdämning kan verka förryckande på fallhöjdsbestämningen. Medelvattenföring förekommer däremot i Norrland i de större älvarna ofta i september och oktober, i de smärre vattendragen även under sommaren. I de sydligare vattendragen kan den inträffa vilken årstid som helst.

Fallhöjderna i en fors torde vanligen vara ungefär lika stora vid medelvatten som vid 75 % vattenföring. Undantag måste emellertid göras för nedersta delen av forsens, särskilt där ett längre lugnvatten finnes nedanför. Lutningen i detta är oftast avsevärt större vid medelvatten än vid 75 % vattenföring. Den nedre vattenytans härigenom ökade höjning inkräktar på den ovanför liggande forsens nedre del, så att dess fallhöjd minskas. Minskningen kan uppgå till flera decimeter, men blir i regel liten i förhållande till forsens hela fallhöjd. Om däremot till en fastighet hör endast en mindre del av forsens och denna del är belägen vid forsens fot, kan fallhöjden vid medelvatten vara avsevärt mindre än vid 75 % vattenföring och lågvattenföring. Detta uttalande gäller givetvis ej i det ej sällan förekommande fall att vattenytan nedom forsens är påverkad av isdämning vid nämnda lägre vattenföringar. För den händelse fallhöjden vid medelvattenföring skulle giva ett uppenbarligen oriktigt värde å den bestämmande effektens storlek, kan justering härför göras vid uppskattningen av värdet per effektenshet.

Såsom de sakkunniga framhålla, stå officiella uppgifter om fallhöjden vid 75 % vattenföring i regel icke att erhålla. Samma gäller emellertid i allmänhet också om fallhöjden vid medelvattenföring. I »Förteckning över Sveriges vattenfall», som omfattar de viktigare delarna av de mera betydande vattendragen, finnas visserligen uppgifter om den totala fallhöjden för varje forssträcka vid medelvattenföring. Dessa uppgifter äro dock ofta

på grund av senare utbyggnader föråldrade och kunna dessutom icke användas för att bedöma enskilda fastigheters fallhöjd, därest denna ej utgöres av en hel fors. För de vattendrag, som icke ingå i nämnda publikation, finnas inga andra på officiella mätningar grundade uppgifter om fallhöjderna än för de i Vattenfallskommitténs betänkande år 1903 medtagna staten tillhöriga fallen. För de utbyggda fallen med en turbineffekt av 100 hk eller mera finnas uppgifter om fallhöjderna, enligt av kraftverksägarna lämnade uppgifter, i den av kommerskollegium publicerade utredningen »Sveriges utbyggda vattenkraft år 1930» och för de senare utbyggnaderna i svenska vattenkraftföreningens publikationer.

Institutet får slutligen framhålla svårigheten att, innan utarbetat projekt finnes, avgöra om en fallsträcka »vid en utbyggnad av vattenfallet ekonomiskt och tekniskt sett lämpligen bör dit hänföras». Detta spörsmål synes dock icke beröra bestämningen av fallhöjden utan fastmer bedömandet av effektenhetens värde.

Vad angår den må t t e n h e t för uppskattning av effekten, som borde användas, framhåller institutet, att den internationella och numera också i Sverige mest använda måttenheten för effekt vid kraftverk vore kilowatt (kW), varför det syntes lämpligt att nu införa denna enhet.

Svenska vattenkraftföreningen framhåller till en början, att redan det föreslagna förfaringssättet att basera värderingen på endast ett effektvärde, som dock vore motiverat med hänsyn till kravet på enkelhet och som borde kunna ge fullt tillfredsställande resultat, innebure en så stor förenkling, att det vid bedömning av andra detaljers inverkan ej kunde anses nödvändigt eller i jämförelse med denna förenkling berättigat att göra en alltför ingående finräkning, i synnerhet ej när det gällde betydligt mera svårbestämda faktorer än den tillgängliga effektens variationer i oreglerat vattendrag.

Beträffande den effektbestämmande v a t t e n f ö r i n g e n uppgiver föreningen, att föreningen tidigare vid skilda tillfällen framhållit, att vattenföreningen med 75 procents varaktighet vore en betydligt bättre värdemätare än normala lågvattenföreningen samt att den för oreglerade vattendrag i regel vore den bästa av de vattenföreningar som ginge under den gängse benämningen karakteristiska. I fortsättningen framhåller emellertid föreningen.

Mot det sätt, på vilket de sakkunniga velat taga hänsyn till den av årsregleringar betingade värdeökningen, kunna emellertid hysas så starka betänkligheter, att man frågar sig, om icke annan karakteristisk vattenförening vore att föredraga, om den med någorlunda tillfredsställande resultat kunde användas såväl för oreglerade som för reglerade vattendrag. Enär de flesta vattendrag av betydelse för kraftalstring förr eller senare torde bli i hög grad reglerade, framstår det som synnerligen önskvärt att så snart som möjligt kunna gå in för användningen av en vattenförening, som ger ett adekvat uttryck även ock i synnerhet för sådana vattendrag. Man skulle då slippa ifrån den mycket vanskliga uppgiften att göra särskilt tillägg för reglering och möjligheten till reglering på sätt de sakkunniga föreslagit, vilket sätt, ehuru i och för sig logiskt uppbyggt och teoretiskt rationellt, innehåller så många svårbedömbara faktorer och lätt kan leda till missvisande resultat.

Det har, särskilt från SMHI, rests invändningar mot användningen av vattenföreningen med 75 % varaktighet, enär den med hänsyn dels till regle-

ringars genomförande, dels till inverkan av isdämning i vattendragen är svår att bestämma, i synnerhet för vattendraget i oreglerat skick. Enär det ankommer på SMHI att lämna uppgift om storleken av nämnda vattenföring vid varje särskilt fall, lära dessa synpunkter få tillmätas stor betydelse. Det må betonas att lågvattenföringen i detta hänseende ingalunda är att föredraga. Den enda karakteristiska vattenföring, som utan dylika betänkligheter och invändningar kan användas, är medelvattenföringen. Bestämningen av denna påverkas ej av regleringar och i endast ringa grad av isdämning. För vattendrag eller delar av vattendrag, där inga direkta observationer gjorts eller göras, kan den med relativt stor noggrannhet beräknas på basis av nederbördsområdets storlek, och denna storlek kan noggrant bestämmas. Medelvattenföringen ändras dessutom mycket litet med tiden och är med andra ord tämligen oberoende av observationsperiodens längd (om blott perioden ej är alltför kort).

Det synes föreningen därför erfordrerligt och ändamålsenligt att användningen av medelvattenföringen upptages till förnyad prövning. Den invändning, som av de sakkunniga anföres mot användning av medelvattenföringen, synes icke vara alltför vägande och gäller dessutom i lika hög grad 75 % vattenföringen. Obestriddligen kan det i förstone synas egendomligt att föreningen icke tidigare framfört detta förslag, men det må än en gång framhållas, att det är utredningens resultat, framlagt på basis av den oreglerade 75 % vattenföringen, som klart belyst kravet på användningen av en vattenföring av sådant slag, att den i största möjliga grad kan användas för såväl oreglerade som reglerade vattendrag. Det må vidare påpekas, att det tidigare gällde valet mellan normal lågvattenföring och 75 % vattenföring. Sedan förslaget om användningen av medelvattenföringen först framlades (sannolikt av SMHI år 1942), har man emellertid varit på glid mot tillämpning av denna vattenföring som normerande. — — —

Om medelvattenföringen lägges till grund för beräkningen av den normerande effekten, erhålles betydligt högre värde på denna än om 75 % vattenföringen eller normala lågvattenföringen användes. Normalvärdena måste därför i motsvarande mån sänkas, om rättvisande resultat skall erhållas, vilket här bör bestämt framhållas.

Mot förslaget angående den fallhöjden, ur vilken effekten skall beräknas, har föreningen intet att erinra men framhåller, att den av föreningen nu förordade medelvattenföringen bättre harmoniserade med den föreslagna fallhöjdsbestämningen än 75 procent vattenföring.

Vidkommande tillämplig måttenhets för effekten framhåller föreningen, att det syntes vara onödigt att envist fasthålla vid en numera i så stor utsträckning övergiven måttenhets som hästkraften, samt anför vidare härom.

I modern statistik äro samtliga uppgifter beträffande effekten hos svenska vattenkraftverk uttryckta i kW (kilowatt) och energiproduktionen i den däremot svarande måttenhets kWh (kilowattimmar). (I stort sett endast turbinfabrikanter uttrycka fortfarande effekten i hkr.) Onödiga omräkningar bli en följd härav, varför här föreslås, att effekten uttryckes i kW, i all synnerhet som numera inga kraftverk med direktdrift byggas utan samtliga nya avses för elkraftalstring, och åtskilliga äldre verk ombyggas och moderniseras undan för undan till eldrift. Om effekten skall avse natureffekt, turbineffekt, generatoreffekt eller högspänd effekt (effekt vid kraftstationsväggen) må i viss mån kunna vara en smaksak men bör när-

mare utredas. Endast natureffekten kan exakt angivas, om fallhöjd och vattenföring äro kända, och uttryckes genom formeln gQH kW, där g i Sverige är 9,82; övriga effektangivelser bli beroende av verkningsgraden. Om hänsyn till utbyggnadsförhållandena tages genom jämkning av enhetsvärdet, så som i lagförslaget avses, kunde det vara mest logiskt att uttrycka effekten såsom natureffekt. Emellertid är det med hänsyn till överskådligheten och vid beräkning av energiproduktion (i kWh) m. m. mest praktiskt att uttrycka effekten såsom elektrisk effekt.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser riktigaste resultat kunna ernås genom att lägga medelvattenföringen till grund för värdesättningen. Samma skäl som de sakkunniga åberopat mot lågvattenföringen som norm syntes om ock i mindre grad tala mot den oregrerade vattenföringen med 75 procent varaktighet. En beräkning på grundval av medelvattenföringen vore enklast att tillämpa och oberoende av alla vattenregleringar. För denna metod talade också förslaget att fallhöjden skulle bestämmas vid medelvattenföring.

Länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasätter av liknande skäl, huruvida icke medelvattenföringen borde läggas till grund för den bestämmande effektens storlek.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län befarar betydande svårigheter för taxeringsmyndigheterna att rätt bedöma ett vattenfalls värde efter effekten vid 75 procent vattenföring, som krävde mera ingående beräkningar än att bedöma värdet efter lågvatteneffekten. Sannolikt komme de flesta berednings- och taxeringsnämnder att vara ur stånd att bedöma och kontrollera den vattenfallssakkunniges beräkningar enligt den föreslagna 75-procentnormen.

I den av regeringsrådet *Fransén* avlämnade promemorian anföres till en början för belysande av frågan om vilken vattenföring som bör väljas, följande allmänna synpunkter.

Vid ett vattenkraftverk, som utnyttjas utan tillgång till reservkraft från annat håll och även i övrigt utan samarbete med andra kraftverk, har den kraft, som icke är kontinuerligt tillgänglig, med nödvändighet blott problematiskt värde, nämligen i den mån den kan finna användning för sådana mera sällsynt förekommande kraftbehov, vilka kunna till storleken rättas efter tillgången. Även om ett separat drivet kraftverk utbygges för vattenföring utöver den året runt tillgängliga, kan det därför icke utan vidare antagas att därigenom avkastningsvärdet ökas i sådan grad, att förräntning erhålles icke blott av byggnadskostnaden utan jämväl av ett särskilt fallvärde. Vid ett allmänt tillgodogörande av vattenkraften i separata kraftverk måste på grund härav en vattenfallstaxering grundad på den normala lågvatteneffekten anses medföra en skälig fördelning av fallvärdena. Vid införandet av nuvarande taxeringsbestämmelser kan också kraftförsörjningen i Sverige antagas hava i stort sett kännetecknats av sådana förutsättningar. Emellertid har kraftförsörjningen numera utvecklats i sådan riktning, att en omprövning av beräkningsgrunderna för taxeringen i ifrågavarande hänseende måste anses motiverad.

De svenska vattendragen karakteriseras av stora årliga vattenföringsvariationer, och krafttillgången består därför till stor del av vad som brukat

kallas sekunda kraft. Samtidigt äro vattenfallen, jämfört med andra vattenkraftrika länder, exempelvis Norge, förhållandevis låga och kostnaderna för vattenbyggnaderna följaktligen, per effektighet räknat, höga, särskilt om de måste fördelas på en utbyggnadseffekt motsvarande allenast lågvattenmängden. Med dessa förutsättningar är det naturligt, att tillgodogörandet av den sekunda vattenkraften i vårt land blivit ett alltmer aktuellt problem. Dess lösning har vunnits i någon mån genom uppammandet av för detta ändamål särskilt lämpad förbrukning, till exempel inom de metallurgiska och elektrokemiska områdena, men främst genom kompletteringar av vattenkraften med värmekraft, genom en successivt utvidgad samkörning mellan kraftverken samt genom års- och korttidsreglering av vattenföringen.

Vid ovannämnda förhållanden framträder vid utnyttjandet av den svenska vattenkraften energibalansen som den för utbyggnadstakten avgörande faktorn. Redan den elektrifieringskommitté, som i början på 1920-talet inventerade våra krafttillgångar, frångick också den tidigare — och utomlands även senare — brukliga inventeringsenheten hästkraft, och inriktade beräkningen på den årligen disponibla energimängden i kilowattimmar, därvid vattenkraften förutsattes i viss om också måttlig omfattning bliva kompletterad med värmekraft. Skulle kommittén endast medräknat krafttillgången vid året runt disponibel vattenföring, så skulle slutresultatet blivit väsentligt lägre än den summa av 32,5 miljarder kWh/år, vartill kommittén uppskattade våra utbyggnadsvärda vattenkrafttillgångar. När man nu vågat höja denna siffra, senast till 50 miljarder kWh/år, förutsätter detta uppenbarligen att den sekunda vattenkraften i betydande utsträckning tillvaratages genom ovan angivna åtgärder och sålunda bland annat genom en omfattande utvidgning av ångkraftverken. Ett särskilt, mera reguljärt komplement till vattenkraften synes framdeles kunna påräknas från de fjärrvärmeverk, som nu planeras för vissa större städer och som skulle producera mottrycks-kraft under den i stort sett med den allmänna lågvattentiden sammanfallande eldningssäsongen.

Genom här i korthet skildrade omständigheter har den sekunda kraften hos oss numera funnit en annan och framför allt säkrare avsättning än den, som skulle kunnat påräknas vid separat drift av kraftverken, och det synes uppenbart att detta förhållande bör beaktas vid vattenfallsstaxeringen genom skäligt hänsynstagande vid värderingen till icke blott lågvatteneffekten utan även sådan därutöver tillgänglig effekt, som kan ekonomiskt tillgodogöras. Till ytterligare belysning härav må följande tankeexperiment tjäna. En kraftproducent äger två i stort sett likvärdiga vattenfall i samma vattendrag, det ena, A, utbyggt, det andra, B, utbyggt för lågvattenföringen. För att täcka det ökade kraftbehovet erfordras ytterligare lika stor utbyggnad. Ägaren kan då antingen bygga ut jämväl fallet A till lågvattenföringen eller utvidga kraftverket vid B till dubbla effekten, därvid den tillgodogjorda sekunda kraften måste kompletteras med kraft från annan källa. Om han väljer utbyggnad av fallet A, måste avkastningen tydligen räcka till för förräntning av dettas mot lågvatteneffekten svarande fallvärde. Om han i stället väljer ökad utbyggnad av fallet B, får han förutsättas räkna med minst lika stor vinst utöver förräntning av byggnadskostnaden som i förra fallet och följaktligen kan avkastningen i det senare fallet antagas räcka för ett särskilt värde å den tillgodogjorda sekunda naturkraften. Vid en från sådana synpunkter, som kunna beaktas vid taxeringen, rationell utnyttjning av vattenkraften kan därför den sekunda kraften antagas tillgodogjord endast i den mån därav uppkommande avkastning motsvarar jämväl ett fallvärde. Då vidare numera praktiskt taget varje nybyggt vattenkraftverk kan anses äga möjlighet att anslutas till det samkörande kraftnätet och därmed

vinna avsättning för den sekunda kraften, samt taxeringen av den outbyggda vattenkraften uppenbarligen bör avse all förefintlig möjlighet till ekonomiskt utnyttjande, så synes det väl motiverat att vid taxeringen normalt medräkna visst fallvärde även för den vattentillgång, som icke är tillgänglig året runt.

Det ovan anförda tankeexperimentet kan föras vidare i syfte att finna en rationell kvantitativ grund för värderingen av den sekunda naturkraften. Resonemanget leder därvid till en slutsats, som också kan a priori förefalla naturlig, nämligen att fallvärdet av sekunda kraft kan antagas förhålla sig till fallvärdet av året runt tillgänglig kraft på samma sätt som avkastningsvärdena å motsvarande utbyggda kraftbelopp. Fallvärdet kan följaktligen bestämmas efter grunder, analoga med dem som brukas vid värdering av utbyggd sekunda kraft, i den mån de äro av allmängiltig natur. Vidare befinnes beräkningen böra avse hela den krafttillgång, som kan antagas tillgodogjord vid optimal utbyggnad, varmed då avses den utbyggnad, som medger förräntning av största möjliga kapitalinsats utöver byggnadskostnaden.

I promemorian framhålls härefter, att de sakkunnigas förslag medgäve full hänsyn till de förut angivna slutsatserna såvitt anginge vattenfall i reglerade vattendrag, men att det kunde ifrågasättas, om det steg i samma riktning, som förslaget innebure beträffande oreglerade vattendrag, kunde i detta hänseende anses fullt tillfredsställande. Det syntes i varje fall icke lämpligt att i lagtexten binda tillämpningen vid värderingsgrunden oreglerad 75 % vattenföring, bland annat av det skälet, att utvecklingen måste väntas även framdeles medföra successiv ökning av den sekunda kraftens värde. Liksom ifråga om inverkan på fallvärdet av årsregleringar syntes hänsynstagandet vid värdering av vattenfall i oreglerat vattendrag till krafttillgångens växlande storlek kunna överlåtas åt tillämpningen, därvid erforderliga normer kunde efter sakkunnigas hörande meddelas i samband med de för taxeringen utarbetade tabellerna. Sådana normer kunde lämpligen avse beräkning i procent av medelvattenföringen av en med den verkliga, till storleken växlande vattenföringen ekvivalent, året runt tillgänglig vattenföring, som skulle kunna betecknas såsom taxeringsvattenföring, varvid den bestämmande effekten torde böra kallas taxeringseffekt.

Slutligen anföres.

Behovet av centralt utgivna vägledande uppgifter för beräkning av taxeringsvattenföringen påverkas självfallet icke därav att beräkningsgrunden blir en annan än 75 % vattenföringen. Det överensstämmer vidare utan tvivel med vattenfallstaxeringens allmänna natur och tillfredsställer kravet på enkelhet vid taxeringen, att dessa uppgifter givas en såtillvida summarisk karaktär, att förhållandet mellan taxeringsvattenföring och medelvattenföring anges i avrundade tal, till exempel i fem- eller tiotals procent. Det kan i detta sammanhang icke tillräckligt understrykas, att en enhetlig grund för exakt bestämning av fallvärdena över huvud taget icke kan existera. Det bör därför tillses att varken taxeringsmyndigheter eller skattskyldiga frestas att lägga ned ofruktbart arbete på utredningar och meningsutbyten rörande detaljer vid beräkning av taxeringsvattenföringen. Som regel torde därför den oreglerade taxeringsvattenföringen böra bestämmas på grundval av tabellvärden, som lämpligen på uppdrag sammanställas av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och som kunna — när

annat observationsmaterial saknas — härledas ur allmänna hydrologiska data, men beräkningen bör stödja sig på en definierad och bekantgjord, efter sakkunnigas hörande uppställd värderingsgrund, så att det förblir den vattenfallsägare, som så önskar, obetaget att prestera egen utredning i frågan.

Beträffande innebörden av Franséns förslag torde jämväl få hänvisas till ett vid Franséns promemoria fogat författningsförslag, vilket såsom *bilaga III* torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Departementschefen. Nuvarande metod för taxering av outbyggt vattenfall innebär, att värderingen grundas på en uppskattning av den vattenkraft, som är tillgänglig under hela året, d. v. s. i princip den prima kraften. Detta uttryckes i gällande bestämmelser så, att vattenfallet uppskattas till värdet på normal lågvatteneffekt, d. v. s. effekten vid den v a t t e n f ö r i n g, som genomsnittligt förekommer i vattendraget, när den framrinnande vattenmängden är minst. Detta uppskattningssätt skall tillämpas, oavsett om vattendraget är reglerat eller icke.

Även enligt de sakkunnigas förslag skall till grund för värderingen läggas en viss effekt. I fråga om beräkning av denna effekt föreligger emellertid en skillnad mellan å ena sidan vattenfall i vattendrag, som icke blivit föremål för långtidsreglering och som icke heller kan förväntas bli långtidsreglerat inom överskådlig tid (i det följande kallat oreglerat) samt å andra sidan vattenfall i vattendrag, som redan blivit eller förväntas bli långtidsreglerat (i det följande kallat reglerat). Beträffande vattenfall i oreglerat vattendrag skall den grundläggande (»den bestämmande») effekten utgöras av effekten vid 75 % vattenföring, d. v. s. effekten vid den vattenföring som förekommer eller överskrides under tre fjärdedelar av året. Beträffande vattenfall i reglerat vattendrag kommer den till grund för värderingen liggande effekten att utgöras av summan av en på nämnda sätt uträknad effekt — därvid man alltså i fråga om vattenfall i verkligen reglerat vattendrag måste utgå från förhållandena sådana de voro innan regleringen genomfördes — samt ett särskilt beräknat tillägg, som är avsett att giva uttryck för vattenkraftens värdeökning genom regleringen.

De sakkunnigas förslag innebär metodmässigt icke något större avsteg från vad som nu gäller såvitt angår vattenfall i oreglerade vattendrag; det är endast en annan vattenföring som upptagits som bestämmande för värdet. I sak innebär förslaget, att hänsyn vid beräkningen av den bestämmande effekten kommer att tagas även till kraft, som icke är tillgänglig under hela året, d. v. s. till sekunda kraft.

Beträffande taxeringen av vattenfall i reglerade vattendrag ha de sakkunniga återoppat en av Hartzell utarbetad promemoria, i vilken förordas en ny metod för taxeringen. Denna innebär i princip att vid värdeberäkningen medtages all uttagbar vattenkraft, både prima och sekunda. Det uttagbara kraftbeloppet lägges emellertid ej direkt till grund för taxeringen, utan därvid omräknas kraften med hänsyn till dess växlingar under året samt dess olika ekonomiska användbarhet särskilda årstider, särskilda dagar och särskilda delar av dygnet genom en s. k. ekvivalentberäkning (se s.

114), så att kraftbeloppet uttryckes i antalet effektenheter prima kraft. Då man icke kan tänka sig en sådan detaljerad beräkning vid taxeringen av varje särskilt vattenfall, har Hartzell utarbetat vissa för taxeringen användbara schabloner, som kunna tänkas för varje fall giva ungefär samma resultat som en i de särskilda fallen utförd ekvivalentberäkning skulle givit. Därvid har för vissa typiska vattenfall med kända egenskaper undersökts, hur den omräknade (ekvivalenta) effekten förhåller sig till effekten vid medelvattenföringen. Tankegången är den, att om den ekvivalenta effekten vid vissa kända egenskaper hos ett vattenfall (varav viktigast här är den relativa storleken av årsregleringsmagasinet i vattendraget) utgör viss procent av effekten vid medelvattenföringen, bör vid varje annat vattenfall med samma egenskaper den ekvivalenta effekten utgöra samma procent av effekten vid medelvattenföringen samt att för varje vattenfall med från typfallen avvikande egenskaper ifrågavarande procenttal bör kunna erhållas genom interpoleringar mellan för de olika typfallen karakteristiska tal.

Den i promemorian angivna metoden innebär alltså icke, att värdering av vattenfall i reglerade vattendrag skall ske i första hand genom en beräkning av effekten vid 75 % oreglerad vattenföring, som sedan skall korrigeras genom ett tillägg. Innebörden är i stället den att den bestämmande effekten för dessa vattenfall framkommer genom en direkt beräkning, varefter det i författningstexten angivna »tillägget» får uträknas genom en efterföljande operation, bestående i att från den direkt beräknade bestämmande effekten drages effekten vid oreglerad 75 % vattenföring.

Det är också att märka att 75 % vattenföringen, som vid vattenfall i oreglerade vattendrag är avgörande för värdebestämningen, för taxeringen av vattenfall i reglerade vattendrag i regel blir av sekundär betydelse; i stället kommer värderingen i dessa fall att i realiteten grundas på magasinets volymen och medelvattenföringen.

Mot de sakkunnigas förslag angående värdering av utbyggt vattenfall har invänts, att 75 % vattenföringen är olämplig som värderingsfaktor, när den är svårberäknad, att denna vattenföring icke ensam giver tillräckligt uttryck för den sekunda kraftens värde i ett vattenfall även om vattendraget är oreglerat samt att det är en nackdel att icke kunna tillämpa en enhetlig vattenföring som grundläggande faktor för taxering av alla vattenfall.

Kritiken utmynnar i ett förordande av medelvattenföringen som gemensam grund för taxering av vattenfall i såväl reglerade som oreglerade vattendrag. Fördelarna med en sådan metod ha angivits vara, att medelvattenföringen kan bestämmas på ett betydligt säkrare sätt än 75 % vattenföringen, att medelvattenföringen är oberoende av reglering samt att utbyggnadsvattenföringen alltmera tenderar att närma sig medelvattenföringen.

Vid bedömning av kritiken mot de sakkunnigas förslag angående den vattenföring som skall läggas till grund vid taxeringen torde först böra framhållas, att alla synas vara ense om att den föreslagna 75 % vattenföringen är en avsevärt bättre grund för värderingen än den hittills tillämpade låg-

vattenföringen, därför att den förra vattenföringen i allmänna marknaden spelar en mycket större roll för bestämmande av saluvärdena på vattenfall än den senare. Vidare torde böra erinras om att det aldrig kan bli tal om att vid fastighetstaxeringen göra annat än en ganska approximativ värdering. Med hänsyn härtill torde den av de sakkunniga föreslagna metoden teoretiskt få anses fylla rimliga anspråk på en värderingsmetod, som skall användas för det ändamål, varom här är fråga.

De anmärkningar av praktisk art som framförts äro emellertid mera vägande. Det är sålunda icke lämpligt, att olika grunder tillämpas vid värderingen av vattenfall i olika slags vattendrag. Vidare är det onekligen en brist hos förslaget, att det i så hög grad bygger på en vattenföring, varom man tydligen i en del fall icke kan erhålla tillförlitliga uppgifter. Det är givetvis angeläget att taxeringen av vattenfall kommer att ske efter en metod, där åtminstone grundvärdena äro tillräckligt säkra.

Det må vidare framhållas, att regeringsrådet Fransén, vilken såsom teknisk expert verkställt en bedömning av vikten hos de framställda anmärkningarna samt av möjligheterna att tillämpa medelvattenföringen som grundval för all vattenfallstaxering, förordar en övergång till en enhetlig värderingsgrund, anknuten till medelvattenföringen.

Användningen av medelvattenföringen som enhetlig värderingsgrund medför visserligen, att man icke heller beträffande oreglerade vattendrag kan — i motsats till vad som skulle bli fallet vid användning av 75 % vattenföringen — direkt basera värderingen på den valda grunden; medelvattenföringen torde nämligen alltid behöva räknas om för att den därur beräknade effekten skall motsvara enbart prima kraft. Då emellertid denna olägenhet icke är av allvarligare art har jag ansett mig böra förorda en metod, enligt vilken medelvattenföringen lägges som enhetlig grund för taxering av outbyggt vattenfall. Denna metod innebär alltså, att värderingen vare sig vattendraget är reglerat eller icke sker med utgångspunkt från medelvattenföringen, som emellertid för användning vid taxeringen skall korrigeras eller omräknas (genom ekvivalentberäkning eller efter någon allmängiltig norm) så att den mot den korrigerade vattenföringen (lämpligen kallad taxeringsvattenföring) svarande prima kraften (lämpligen kallad taxeringseffekt) blir likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften. Hänsyn kommer med andra ord vid värderingen att tagas, förutom till den prima kraften, jämväl i full utsträckning till den sekunda kraften, därvid dock den senare blir evalverad så att den uttryckes i en med den prima kraften likvärdig effektenhet. Om sålunda ett vattenfall kan producera 1 000 kW prima kraft och 1 000 kW sekunda kraft, värd hälften så mycket som den prima kraften, omräknas vattenföringen så att den motsvarar 1 500 kW prima kraft, vilken sedan värderas efter å-priset i allmänna marknaden för prima kraft. Genom detta förfaringssätt erhålles jämväl teoretiskt sett ett noggrannare uttryck för hela den ekono-

miskt utnyttjningsbara vattenkraften i ett oreglerat vattendrag än vad den på 75 % vattenföringen grundade effekten innebär.

Vad angår utformningen av hithörande bestämmelser i enlighet med de av mig nu angivna principerna har jag ansett mig kunna i huvudsak godtaga det av Fransén vid hans promemoria fogade författningsförslaget. Vissa tekniska detaljer i fråga om värderingsförfarandet torde få angivas i de tabeller som komma att utarbetas till nästa allmänna fastighetstaxering. Det synes lämpligt att tabellerna jämte anvisningar fastställas av Kungl. Maj:t.

Vad angår fallhöjden ha de sakkunniga föreslagit, att effektberäkningen skall ske på grundval av bruttofallhöjden vid medelvattenföring. Häremot har anmärkts bl. a. att detta icke harmonierar med förslaget att lägga 75 % vattenföringen som grund för taxeringen. Denna anmärkning förlorar sitt värde, om den av mig förordade metoden för värdering av utbyggt vattenfall godtages. Ej heller övriga anmärkningar torde vara av beskaffenhet att böra föranleda frångående av de sakkunnigas förslag härutinnan.

Vidkommande den måttenhet för effekten, som bör användas, ha vissa skäl anförts för övergång från den av de sakkunniga föreslagna måttenheten turbinhästkraft till kilowatt (kW). Detta är en rent teknisk fråga, som i och för sig icke har någon betydelse för värderingen. Det torde därför vara lämpligt, att denna fråga tills vidare lämnas öppen och att åt den tekniska sakkunskapen överlåtes att ytterligare pröva frågan i samband med utarbetande av förslag till taxeringstabeller. Det kan anmärkas, att icke heller i gällande lagtext finnes angivet vilken måttenhet som skall användas.

Mot övriga föreslagna ändringar har jag intet att erinra.

Kraftverk.

De sakkunniga framhålla till en början, att de metoder, som hittills ansetts möjliga att tillämpa för värdering av kraftverk, vore avkastningsmetoden och anläggningskostnadsmetoden, därvid man beträffande den förstnämnda kunde tala om dels den strikta avkastningsmetoden, som innebure, att för varje särskilt kraftverk gjordes en beräkning av dess normalt påräkneliga avkastning samt normala omkostnader för drift och underhåll, och dels den förenklade avkastningsmetoden, som utginge från genomsnittliga värden för den uttagbara kraften samt för årskostnader. De sakkunniga anföra vidare.

Skall man söka bedöma, vilken av avkastnings- och anläggningskostnadsmetoderna som bör givas företräde, måste ju resultatet, om man ser saken principiellt — därvid alltså frågan om den strikta eller förenklade avkastningsmetoden saknar betydelse — bliva det, att *avkastningsmetoden*

är riktigare. Det är nämligen givet, att avkastningen av ett objekt lämnar bättre upplysning om dess allmänna saluvärde än vad som i sådant avseende kan åstadkommas genom en beräkning av kostnaderna för att vid en viss tidpunkt framställa detta objekt. Fastighetsobjekt får icke i handel ochandel ett visst högre värde därför att det kostat mycket utan därför att det ger en viss mot detta värde svarande avkastning. Det är visserligen sant, att även med tillämpning av anläggningskostnadsmetoden en viss hänsyn automatiskt kommer att tagas till den i det enskilda fallet föreliggande räntabiliteten. Om det nämligen är så, att ett kraftverk i förhållande till sin effekt varit särskilt kostsamt att bygga, innebär detta som regel, att vattenfallet varit svårt att utbygga och förty mindre värdefullt samt att till följd härav det värde, varmed själva vattenfallet ingår i taxeringsvärdet, sättes så mycket lägre.

Mot avkastningsmetodens tillämplighet vid taxering av vattenfallsfastighet kunna emellertid åtskilliga invändningar göras, vilka hänföra sig till dessa fastigheters egenartade karaktär.

Till en början må följande mer *principiella* synpunkter framhållas.

Ett kraftverk kan äga värden, vilka äro av beskaffenhet att hänsyn till desamma bör tagas vid taxeringen men som dock äro sådana, att de komma att ligga utanför en avkastningsuppskattning. I detta avseende är att uppmärksamma, att enligt avkastningsmetoden totalvärdet av ett kraftverk bestämmes med utgångspunkt från den effekt kraftverket äger i det skick, vari det blivit utbyggt. Har därför ett kraftverk såsom ej sällan förekommer blivit utbyggt för lägre effekt än den för det ifrågavarande vattenfallet ekonomiskt fördelaktigaste, har detta till följd att värdet av ej utnyttjad vattenkraft ej får något uttryck i det enligt berörda metod beräknade värdet. En motsvarighet härtill råder för den händelse regleringsmöjligheter för kraftverket i fråga förefinnas utan att regleringsföretaget ännu kommit till stånd. Det understundom icke obetydliga värdet av sådana möjligheter kan ej med tillämpning av avkastningsmetoden vinna beaktande. I nu berörda fall kräves alltså en komplettering av det resultat, vartill metoden leder, genom en särskild uppskattning av värdet av ej utnyttjad vattenkraft ävensom av möjligheter till reglering av vattenavrinningen. För taxering av ännu ej färdigställda kraftverk lämnar dessutom metoden föga ledning.

Vidare kunna vid avkastningsmetodens tillämpning vissa olägenheter uppkomma, som äga betydelse för inkomsttaxeringen. Sålunda kan ett kraftverk, som varit dyrt att utbygga, komma att få ett lägre byggnadsvärde än som svarar emot de faktiska byggnadskostnaderna. Härigenom kan kraftverksföretaget med hänsyn till slitningsavdraget för byggnad, i den mån detta avdrag beräknas å byggnadsvärdet, komma att få en för hög inkomsttaxering, varjämte i fråga om den såsom »särskilt maskinvärde» betecknade delen av byggnadsvärdet metoden icke medger dess beräkning enligt vedertagna grunder.

Mot speciellt den förenklade avkastningsmetoden anföras de sakkunniga den invändningen att den icke i erforderlig omfattning medgäve ett hänsynstagande till de för det individuella kraftverket föreliggande förhållandena. Det torde sålunda knappast vara oberättigat att låta förhandenvaron eller ej av ett ledningsnät vid ett kraftverks tillkomst verka därhän att olika kraftvärden kunde komma att beräknas för olika kraftverk. På samma sätt

torde väl den olika användningen av kraften, som för de särskilda kraftverkens del kunde föreligga, kunna föranleda en differentiering av kraftvärdena.

Sedan de sakkunniga därefter understrukt, att den viktigaste invändningen mot avkastningsmetoden emellertid vore dess svårhanterlighet vid den praktiska tillämpningen samt lämnat en närmare redogörelse för dess praktiska olägenheter (bet. sid. 47—51), övergå de till att behandla *anläggningskostnadsmetoden* och framhålla därvid, att man ej finge bortse ifrån, att även denna metod företedde en speciell olägenhet i taxeringstekniskt hänseende. Det vore nämligen givet, att riktigheten av en enligt metoden verkställd taxering vore starkt beroende av att så fullständiga uppgifter som möjligt av den skattskyldige lämnades angående alla de kostnader för anläggningens utförande, som skulle tjäna till ledning för taxeringen, ävensom rörande tiden för deras investering. På sätt framginge av de på officiellt uppdrag gjorda undersökningarna om utfallet av taxering av vattenfallsfastighet åren 1933 och 1945 inom vissa flodområden, hade härutinnan åtskilligt brustit. Emellertid borde det ej vara omöjligt att vidtaga sådana åtgärder, att olägenheten i nu berörda avseende undanröjdes eller i varje fall starkt begränsades. Garantier borde nämligen kunna skapas för att de behövliga uppgifterna i erforderlig utsträckning också framskaffades.

De sakkunniga uttala, att de efter ett överbäggande av de olika synpunkter, som kunde anläggas på frågan om metoden för taxering av kraftverk, kommit till den uppfattningen, att ingen ändring borde vidtagas i vad härutinnan för närvarande gällde. Anläggningskostnadsmetoden borde sålunda fortfarande utgöra den huvudsakliga grunden för taxeringen, och vederbörande taxeringsmyndigheter borde alltid, där möjlighet finnes för den skattskyldige att tillhandahålla de erforderliga uppgifterna, tillse att en värdering enligt denna metod ägde rum. För den händelse nämligen att taxeringen påyrkades skola ske enligt avkastningsmetoden, borde en jämförelse mellan de resultat de bägge metoderna uppvisade kunna göras. Den förenklade avkastningsmetoden borde alltså intaga samma ställning som hittills, d. v. s. den borde huvudsakligen användas såsom kontrollmetod. Vad anläggningskostnadsmetoden anginge kunde det resultat, vartill metoden ledde, behöva justeras i sådana fall, då med hänsyn till anläggningens ålder eller ett mindre gott utförande eller exceptionellt goda och väl tillvarafagna utbyggnadsbetingelser eller av andra dylika orsaker tillämpandet av anläggningskostnadsmetoden gäve en påtagligt oriktig taxering till resultat. Detta följde redan av det förhållandet att anläggningskostnadsmetoden, såsom av den nuvarande lagtexten framginge, ej kunde vara annat än ett medel, varigenom man beräknades nå fram till ett det allmänna saluvärdet motsvarande värde. Emellertid syntes det av praktiska skäl lämpligt att i mer konkret form låta i lagtexten komma till uttryck, att det resultat, vartill anläggningskostnadsmetoden ledde, under vissa omständigheter kunde tarva en justering.

Vidkommande de kostnader, som borde medräknas vid anläggningskostnadsmetodens användning erinra de sakkunniga, att med nuvarande bestämmelser tvekan rått härom (t. ex. beträffande ersättningar för markskador, kostnader för rensningar och skadeförebyggande åtgärder m. m.), samt framhålla, att då det gällde att bedöma vilka kostnader som skulle medräknas vid ett kraftverks värdeuppskattning, det vore nödvändigt att klarlägga och i minnet fasthålla den princip, varå anläggningskostnadsmetoden vore grundad, nämligen att det kapital, som nedlagts i ett kraftverk, beräknades lämna skälig ränta och att kraftverket därför borde till ett pris motsvarande nämnda kapital kunna finna en i avseende å taxeringsvärdets bestämmande representativ köpare. Enligt denna princip vore alla kostnader, som varit erforderliga för att kraftverket skolat komma till stånd, att hänföra till taxeringsvärdet påverkande kostnader. Klart vore emellertid, att, därest vid taxering av ett kraftverk enligt anläggningskostnadsmetoden vissa kostnader för ett vattenfallsutbyggnad till ett kraftverk blivit fullt beaktade därigenom att fallvärdet blivit ökat på grund av åtgärder och anordningar, för vilka dessa kostnader utgivits, desamma ej skulle ånyo beaktas i form av direkta anläggningskostnader. Vad anginge ett kraftverk torde dock den erfarenhet, som numera vunnits vid behandlingen av mål i kammarrätten angående vattenfallsfastigheters taxering, giva vid handen att kostnader av ifrågavarande slag, därtill hänsyn borde tagas vid fallvärdets beräkning, knappast kunde sägas förekomma. De på fallvärdet inverkan kostnader för markskador m. m., som man tänkt på då man vid bestämmelsernas tillkomst ansett sig böra överlämna åt praxis att bestämma vad som skulle inbegripas i anläggningskostnaden, torde ha varit den ökning av fallvärdet, som tillägg för dygns- och veckoreglering (korttidsreglering) utgjorde eller som skapades därigenom att vattenfallet genom uppdämning eller rensningar — s. k. profilreglering — finge en ökad fallhöjd. Emellertid förhölle det sig så, att beträffande den vid ett kraftverks taxering beräknade ökningen av fallvärdet med högst 15 procent, som enligt vid tidigare fastighetstaxeringar utgiven tabellsammanställning förefintligheten av regleringsmagasin för dygns- och veckoreglering kunde giva anledning till, ofta nog saknats någon reell motsvarighet mellan det av berörda anledning gjorda tillägget till fallvärdet och korttidsregleringens verkliga värde, vilket minst borde uppgå till ett belopp, motsvarande kostnaderna för regleringens åstadkommande. Av sistnämnda belopp syntes i varje fall ersättningar för markskador eller eljest för skada och intrång hittills ej hava hänförts till anläggningskostnader. Det torde därför vara mest rationellt att här räkna med de verkliga kostnaderna för korttidsregleringens åstadkommande, alltså även ersättningar för markskador m. m. Därutöver kunde tillägg behöva göras för naturvärdet av dylik reglering. Med hänsyn till berörda förhållanden syntes också den maximering av tillägget för korttidsreglering, som hittills i allmänhet tillämpats och som förutsatte att i varje fall vissa understundom

ej obetydliga kostnader för dess anordnande ej medräknades, ha varit alltför snävt tilltagen.

Vidare anföra de sakkunniga.

Vad så angår *fallhöjdens ökning* vid ett kraftverk genom för sådant ändamål företagen vattenuppdämning hava olika meningar kommit till uttryck beträffande frågan, huruvida ersättningar för markskador o. d. äro att hänföra till kostnader, som böra medräknas, och följande synpunkter hava framförts, vilka med hänsyn tagen till olikheten i det tekniska förfarandet äro fullt tillämpliga jämväl å kostnaderna för en ökning av fallhöjden genom rensningar. Anser man, att de ovanför dammen liggande indämda fallsträckorna ej egentligen tillhöra vattenfallet utan att dettas fallhöjd genom kraftverksdammens uppförande ökat, skulle man kunna förmena, att de på grund av uppdämningen utbetalda ersättningarna blivit beaktade vid fallvärdets bestämmande. Å andra sidan har man sett saken på sådant sätt, att det aktuella vattenfallets fallhöjd bör räknas från övre vattenytan för den längst bort liggande indämda fallsträckan och att alla kostnader för uppdämningen, däri inräknade markskadeersättningar, hänföras till utbyggnadskostnader, till följd varav jämväl dessa ersättningar utgöra kostnader av betydelse för taxeringen.

Enligt de sakkunnigas mening torde det vara riktigast att betrakta saken på det sätt, att i det förutsatta fallet det endast är fråga om en utbyggnad av viss fallhöjd. Kostnaderna för uppdämning och rensningar skola alltså räknas såsom anläggningskostnader. En annan sak är att dessa kostnader, vad fallvärdet beträffar, kunna göra sig gällande i värdeminskande riktning, då man har att bedöma svårigheterna vid vattenfallets utbyggnad.

Sammanfattningsvis torde sålunda kunna med ledning av ovanstående fastslås, att principiellt sett alla kostnader av vad slag de vara må, som erfordrats för utbyggnad av ett vattenfall till ett kraftverk, skola medräknas vid uppskattningen av kraftverkets värde. Det synes jämväl bäst överensstämma med den allmänt gällande uppfattningen om utbyggnaden av ett vattenfall såsom ett sammanhängande företag, där alla kostnader ekonomiskt och tekniskt äro koncentrerade till och bundna vid vattenfallet. Kostnaderna hava ju uteslutande till ändamål att nyttiggöra vattenfallets naturkraft. En följd av detta betraktelsesätt är också, att sådana kostnader, som avse skada och intrång å annans egendom, vilken ej är belägen i omedelbar anslutning till kraftverksfastigheten, eller som avse utförande av arbeten å mark, som befinner sig mera avlägset från nämnda fastighet, skola medräknas vid kraftverksfastighetens taxering. I sistnämnda avseende är särskilt att märka sådana förhållanden som att kanaliserings- och rensningsarbeten företagits på avsevärt avstånd från kraftverksfastigheten. Även där sådana arbeten utförts i annan kommun utan att där bliva föremål för taxering, synas kostnaderna för desamma böra hänföras till kraftverkets anläggningskostnader.

För att tydligt utmärka, att principiellt samtliga kostnader för utbyggnad av ett vattenfall skola medräknas, har det ansetts lämpligt att utsäga detta i själva lagtexten, varjämte en mer fyllig exemplifiering av kostnader av förevarande slag ytterligare understryker berörda sakförhållande.

Klart är emellertid, att kostnader, som tekniskt sett äro att hänföra till utbyggnadskostnader för ett vattenfall, under vissa omständigheter ej skola medräknas vid taxeringsvärdets bestämmande. Så är fallet med kostnader för framställande eller förvärv av vissa för kraftverkets drift erforderliga föremål av lös egendoms natur. Detsamma gäller givetvis kostnader för

byggnader och arbeten, till vilkas värden hänsyn bör tagas vid taxering av annan fastighet än den, varå kraftverket är beläget. Att kostnader för förvärv av vattenfall eller utmål eller av rätt att tillgodogöra sig annans del i vattenfall eller annans mark såsom utmål icke skola räknas såsom anläggningskostnader, är självfallet, enär såväl vattenfallet som utmålet enligt anläggningskostnadsmetoden uppskattas särskilt för sig.

Beträffande beräkningen av värde å byggnader framhålla de sakkunniga, att för ett rätt bedömande av frågan, hur det uppskattade totalvärdet för ett kraftverk (d. v. s. anläggningskostnaderna, vederbörligen index- och avskrivningsberäknade, med tillägg för värdet av vattenfallet i outbyggt skick och utmålet) skulle fördelas å olika redovisningsvärden borde tagas i betraktande, att ett kraftverk kunde bliva föremål för värdeuppskattning dels såsom en fullt fristående anläggning, då kraftverket utgjorde en självständig taxeringsenhet, och dels såsom en del av en taxeringsenhet. Därvid vore att märka, att ett kraftverk såsom självständig taxeringsenhet kunde förekomma endast såsom fastighet av annan fastighets beskattningsnatur. Kraftverket kunde emellertid också mycket väl vara en del av en såsom annan fastighet taxerad taxeringsenhet. Värdet av ett kraftverk, som taxerades tillsammans med en fastighet av jordbruksfastighets beskattningsnatur, komme i regel att i sin helhet hänföras till taxeringsenhetens jordbruksvärde. Att därvid någon del av ett kraftverks utmål, om taxeringen tekniskt sett vore riktigt åsatt, skulle kunna hänföras till tomt- och industrivärde torde väl knappast kunna ifrågakomma. Då man sålunda icke syntes böra räkna med annat än att såväl fallvärdet och värdet av utmålet som värdet å byggnaderna hänfördes till fastighetens jordbruksvärde och att detta skedde genom tillägg av berörda värden till det jordbruksvärde, som vid uppskattning av fastigheten i övrigt uppkommit, torde frågan om fördelning av kraftverkets totalvärde å vattenfall och utmål, å ena sidan, och byggnader, å andra sidan, sakna betydelse för fastställandet av redovisningsvärdena för jordbruksfastighet. Beträffande annan fastighet måste värdet av själva vattenfallet och utmålet hänföras till markvärde, därvid man säkerligen ej behövde räkna med något till parkvärde hänförligt övervärde, och värdet å byggnaderna till byggnadsvärde, därvid tillika, om kraftverket vore en självständig taxeringsenhet, värdet å byggnaderna utgjorde byggnadsvärdet och eljest inginge i byggnadsvärdet för den taxeringsenhet, varav kraftverket utgjorde en del.

De sakkunniga påpeka härefter, att då det alltså ej vore givet, att värdet av ett kraftverks byggnader alltid tillika utgjorde ett »byggnadsvärde», det bleve nödvändigt att röra sig med ett särskilt begrepp, »värde å byggnader», samt anföra vidare.

Av vad här anförts angående kostnadsomfattningen framgår, att stora delar av ifrågavarande kostnader kunna vara av den art, att de i och för sig ej avse tillskapandet av en byggnad i skatterättslig mening. Det är alldeles uppenbart, att de äro av denna art, då fråga är om ersättningar för

markskador eller eljest för skada och intrång å annans egendom. Men det samma kan gälla jämväl kostnader för sådana arbeten, som avse att åstadkomma en förändring av naturförhållandena såsom exempelvis rensningar. Även kunna kanaliseringsföretag och tunnlar, som ej äro beståndsdelar av en byggnad i skatterättslig mening, vara att hänföra hit. Jämväl i jorden genom sprängning eller annorledes åstadkomna utrymmen hava i varje fall tidigare icke ansetts utgöra byggnad i skatterättslig mening. Anledningen till att arbeten av nu berörda slag icke ansetts giva upphov till någon sådan byggnad torde hava varit den att såsom byggnad räknats allenast vad som är att betrakta såsom byggnad enligt lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra. Enligt motiven till berörda lag definieras nämligen begreppet byggnad såsom »alla genom människohand å jorden genom timring, murning eller på annat jämförligt sätt uppförda konstruktioner». Ovisst är emellertid om det går att upprätthålla denna identitet mellan det skatterättsliga begreppet byggnad och begreppet byggnad enligt 1895 års lag. I vissa fall synes också denna identitet hava brutits. Sålunda hava de stora kraftledningsstolparna av järn, som vila på fundament av betong, ej ansetts utgöra byggnad i skatterättslig mening (RÅ 1939: ref. 69), under det att ett under Hötorget i Stockholm anordnat skyddsrum förklarats utgöra byggnad (kammarrättens utslag den 23 oktober 1946 på besvär av Stockholms stad). Huru emellertid i denna sak än må förhålla sig, är det tydligt, att vid den taxering av kraftverk, som enligt anläggningskostnadsmetoden hittills ägt rum, kostnader, som vid utbyggnad av ett vattenfall nedlagts å rensningar eller å arbeten för åstadkommande av kanaler, tunnlar eller å kraftstationens insprängning i berget m. m. dylikt, oavsett huruvida dessa rensningar m. m. varit att hänföra till arbeten å en byggnad i skatterättslig mening eller ej, upptagits såsom kostnader för byggnad. Därtill synes jämväl formulär c giva direkt anledning, då formuläret under rubriken »värde å byggnader» såsom en särskild post upptager kostnader för grävning och sprängning.

När man har att taga ställning till frågan om rubriceringen av de kostnader, om vilka här är fråga, är det nödvändigt att beakta den alldeles särregna ställning som ett kraftverk och ett kraftverksbygge intar. Att här, liksom då det är fråga om att uppföra en husbyggnad å ett därför avsett tomtområde, såsom värde å byggnaden beräkna allenast vad det kostar att uppföra en dylik byggnad och låta andra — i fråga om en sådan fastighet dock mera sällan förekommande — kostnader, i den mån företaget är räntabelt, belöpa å markvärdet, lär ej vara möjligt och har hittills ej heller praktiserats. I stället förefaller det såsom redan tidigare antytts naturligt att betrakta utbyggnaden av ett vattenfall såsom ett enhetligt byggnadsföretag och alla de kostnader av de mest skiftande slag, som därvid förekomma, såsom byggnadskostnader. Detta betraktelsesätt torde också överensstämma med uppfattningen i tekniska kretsar. I enlighet härmed böra icke blott alla kostnader för utförda arbeten, såsom för närvarande är fallet, så att säga läggas på värdet å byggnader utan så bör även ske med exempelvis alla kostnader för markskador och för skada och intrång å annans egendom. Skulle man ej förfara på det sättet utan låta kostnader, som ej direkt avse tillkomsten av en byggnad i skatterättslig mening, verka förhöjande å fallvärdet, dit de i så fall närmast äro att hänföra, kommer det att i hög grad försvåra överblicken av det värdeområde, fallvärdena utgöra, och betänkligt rubba systematiken i taxeringsförfarandet.

Genom det föreslagna förfaringssättet åter uppnås — vad beträffar kostnader för rensningar, tunnlar m. m. — den fördelen, att en skälig avskrivning vid såväl fastighetstaxeringen som inkomsttaxeringen kan åvägbringas. Även om det är antagligt, att arbetsresultaten i de ifrågasatta fallen bliva i huvudsak bestående, kan likväl en avskrivning vara på sin plats med hänsyn därtill att på grund av teknikens utveckling vid en ombyggnad av kraftverket helt andra lösningar av sättet för utbyggnaden kunna framkomma, som göra de tidigare i nu ifrågavarande avseende verkställda arbetena mer eller mindre onyttiga. Vad däremot beträffar de kostnader, som belöpa å ersättningar för markskador m. m., synes icke föreligga något motsvarande avskrivningsbehov. I fråga om dem har förvärvat en rätt för all framtid, som kan antagas äga sitt värde, vilken utveckling tekniken än tager, varjämte därvidlag under inga omständigheter kan bliva fråga om någon värdeminskning genom slitning. Beträffande rensningar, tunnlar, kanaler m. m. kan dock med tiden i större eller mindre grad en värdeförstöring tänkas äga rum. Med hänsyn till att alltså i regel någon avskrivning varken vid taxering av kraftverk enligt anläggningskostnadsmetoden eller vid taxeringen av ett kraftverks inkomst bör äga rum för kostnader avseende ersättningar för markskador m. m., synes lämpligt att vid taxeringen till fastighetsskatt i taxeringslängden särskilt angives, huru stor del av byggnadsvärdet, som motsvaras av kostnader, för vilka någon avskrivning ej beräknats.

Vad slutligen angår vissa föreslagna detaljändringar lämna de sakkunniga härför följande motivering.

Då korrektion av normalvärdet å outbyggt vattenfall enligt förslaget skulle vidtagas med hänsyn jämväl till tid som toges i anspråk för själva utbyggnaden, borde orden i det nuvarande sjunde stycket av ifrågavarande anvisningspunkt »och skulle omedelbart utbyggas» utgå. Eljest skulle det missförståndet kunna uppstå att nedsättning av värdet för utbyggnadstid jämväl borde göras.

Bestämmelsen i nuvarande åttonde stycket att mark å land, som toges i anspråk för anläggningen med bostadshus, skulle upptagas till skäligt värde hade underkastats ett par ändringar i förtydligande syfte. Stadgandet hade sålunda begränsats till att avse mark, som tillhörde kraftverksägaren. Enligt vattenlagen 2 kap. 16 § kunde nämligen mark, som utgjorde utmål för kraftstation, tillhöra annan än kraftverksägaren. I sak syntes denna ändring icke ha någon större betydelse, enär värdet av rättigheten att förfoga över marken torde komma i betraktande vid bedömandet av värdet å kraftverksägaren i övrigt tillhörig, i utmål för anläggningen ingående mark. Vidare syntes den nuvarande författningstexten böra kompletteras med ett uttalande om utmålets omfattning av innehåll, att till utmål ej finge hänföras mark, som användes för jordbruk eller skogsbruk eller eljest för annat ändamål än det som med anläggningen avsåges. En sådan bestämmelse hade visat sig behöfvlig av den anledningen, att såsom utmål ofta upptoges markområden av mycket stora ytvidder av såväl åker-, ängs- och skogsmark som impediment, vilka icke alls stode i något direkt samband med själva kraftverksbyggnaden med vad därtill hörde. Skälet till att dylika markområden hän-

förts till utmålet syntes ofta ha varit, att kraftverksägaren ägde vissa med det egentliga utmålet sammanhängande områden, förvärvade i samband med vattenfallsköp eller för genomförandet av uppdämningar eller för uppförandet av invallningar. Oaktat dessa markområden ofta finge anses brukade för annat ändamål än kraftverksfastigheter, hade de räknats såsom tillhörande anläggningen och oegentligt nog hänförts till utmålet. Likaledes kunde en bostad för personal vara belägen så avlägset från kraftverket att densamma med därtill hörande mark borde behandlas som en särskild taxeringsenhet eller ingående i annan dylik.

Om den föreslagna definitionen av begreppet kraftverk m. m. anföres.

Enligt ingressen till punkt 3 anv. till 9 § kommunalskattelagen betecknas de objekt, å vilka de speciella för vattenfallsfastighet avsedda värderingsreglerna äro tillämpliga, såsom »vattenfall med tillhörande byggnader». Därmed torde avses att säga, att för det utbyggda vattenfallets del av de byggnader, som utgöra objekt för specialvärderingen, allenast sådana, inklusive fasta maskiner, som äro erforderliga för vattenfallets utnyttjande för kraftproduktionsändamål, komma i fråga. Detta innebär att, om taxeringsenheten omfattar även för andra industriändamål inrättade byggnader jämte fasta maskiner, ifrågavarande speciella värderingsregler icke äro avsedda att tillämpas å sistnämnda byggnader. I anvisningarna betecknas därefter detta utbyggda vattenfall såsom »kraftverk». Omfattningen av detta begrepp synes också härigenom i och för sig ganska klar. Emellertid återfinnes i anvisningarna därefter en bestämmelse, som kan väcka viss tvekan om begreppets innebörd. Det heter nämligen »För uppskattning av värdet av *kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar* torde, i den mån ej annan värderingsgrund står till buds, sist omnämnda värderingsmetod i tillämpliga delar kunna komma till användning». Då sistnämnda anläggningar i allmänhet torde vara direktdrivna, har frågan ställts, om här ej föreligger en indelning av det utbyggda vattenfallet med hänsyn till direkt drift eller ej. »Kraftverk» skulle då beteckna allenast kraftverk för elektrisk produktion. I så fall skulle emellertid ej existera några värderingsregler för kraftverk till större direktdrivna anläggningar, av vilka ännu lärer finnas en del. En annan tolkning har gjorts gällande, innebärande att man avsett att göra en indelning i större och mindre anläggningar, därvid alltså kraftverk utgjorde beteckningen å den större anläggningen. Slutligen kan tänkas, att meningen ej varit att göra någon indelning i olika grupper av utbyggda vattenfall. Avsikten med bestämmelsen om de smärre, vanligen direktdrivna anläggningarna skulle i så fall allenast varit att för dessas del utvidga anläggningskostnadsmetodens tillämpning så, att även de delar av ifrågavarande anläggningar, som ej utgjorde anordning för kraftproduktion, mot vad eljest gällde, skulle kunna värderas enligt anläggningskostnadsmetoden. Anledningen härtill skulle man kanske kunna finna i det förhållandet att för ett så pass litet värderingsobjekt en uppdelning av taxeringsförrättningen i en uppskattning av dels fastighetens kraftproduktionsvärde dels ock dess industrivärde i övrigt icke vore lämplig. På grund av taxeringsobjektets ringa omfattning har emellertid enligt vad gällande författningstext giver vid handen ansetts, att för taxering av dessamma i dess helhet även de allmänna taxeringsreglerna kunde komma att tagas i anspråk.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att ett förtydligande av förevaran-

de bestämmelser är önskvärt. I fråga om det sätt, varpå detta bör ske, synes man böra taga fasta på grundtanken i författningsbestämmelserna, nämligen att i fråga om en taxeringsenhet, som omfattar såväl ett kraftverk som en därtill hörande anläggning för annan industriell verksamhet, vad byggnader med fasta maskiner angår, allenast de byggnader som tjäna kraftproduktionsändamål äro avsedda att värderas enligt de speciella för vattenfallsfastighet i sådant avseende gällande reglerna. Att emellertid för smärre direktdrivna anläggningar såsom kvarnar och sågar utvidga anläggningskostnadsmetodens tillämpning till att avse hela anläggningen synes knappast finnas anledning. Här måste alltid bliva fråga om en svårbestämd gränsdragning, varjämte de sakkunniga hålla före, att, på sätt jämväl gällande bestämmelser giva vid handen, för berörda smärre anläggningar de allmänna värderingsgrunderna kunna komma i tillämpning. De sakkunniga, som anse begreppet kraftverk omfatta såväl kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direktdrivna anläggningar, äro av den mening, att, då värdet av anläggningar av sistnämnda slag, vilka till övervägande delen bestå av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar, vanligen kan i sin helhet uppskattas enligt de allmänna värderingsreglerna, i författningstexten allenast bör göras ett påpekande av att anläggningskostnadsmetoden för kraftverk till direktdrivna anläggningar blott kan få en begränsad tillämpning.

I *remissyttrandena* har de sakkunnigas förslag beträffande metodiken för taxeringen, d. v. s. att uppskattningen i regel skall ske enligt anläggningskostnadsmetoden, i princip lämnats utan erinran. En länsstyrelse påpekar dock att uppskattningen såvitt möjligt bör ske enligt både anläggningskostnads- och avkastningsmetoden. Mot förslaget att i anläggningskostnaderna inräkna utgivna markskadeersättningar o. d. ha invändningar gjorts, varjämte vissa andra detaljerinringar framförts.

Länsstyrelsen i Östergötlands län framhåller, att de föreslagna bestämmelserna i syfte att klargöra begreppet anläggningskostnad vore väl motiverade, när i praxis en viss tvekan varit rådande på denna punkt. Mot den ifrågasatta utvidgningen av begreppet anläggningskostnad, sådant detta fattats vid tidigare taxeringar, torde knappast vara något att erinra.

Länsstyrelsen i Hallands län ansluter sig också till förslaget i förevarande del, men understryker, att de resultat, vartill en värdering enligt anläggningskostnadsmetoden ledde, under vissa omständigheter kunde behöva justeras. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att ett tabellmässigt framräknat värde för en beskattningsnämnd ofta framstode som mindre väl avvägt. Detta kunde gälla såväl vid en jämförelse med värdet å andra liknande anläggningar som vid en fristående bedömning med hänsyn till ett tänkt saluvärde. Därest det emellertid sörjdes för, att praktiska och lekmannamässiga synpunkter med tillräcklig styrka finge göra sig gällande vid uppskattningen, borde nu antydda omständigheter icke hindra, att anläggningskostnadsmetoden bibehölles.

Länsstyrelsen i Värmlands län har ej heller något i princip att erinra mot förslaget i denna del men ifrågasätter om icke den föreslagna bestämmelsen

om att avdrag icke skulle medgivas för kostnad för arbeten, vilka vore av bestående karaktär och tillika kunde antagas bliva nyttiggjorda vid en förnyelse av anläggningen, borde utgå. Enär stor tvekan kunde råda beträffande det framtida nyttovärdet i dylika fall, syntes lämpligt, att det överlämnades åt rättspraxis att lösa dessa frågor.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser det däremot riktigare att sådana utgifter som exempelvis ersättning för markskador genom ett vattenfalls utnyttjande beaktades vid beräkning av vattenfallets värde. Länsstyrelsen hade svårt att finna att efter vissa grunder i förekommande fall gjorda tillägg till det såsom för outbyggt vattenfall beräknade vattenfallsvärdet skulle kunna få så betänkliga konsekvenser, som de sakkunniga gjort gällande, d. v. s. att överblicken av fallvärdena skulle försvåras och att systematiken i taxeringsförfarandet skulle rubbas.

Länsstyrelsen i Västerbottens län ställer sig också tveksam till den föreslagna utökningen av vad som borde hänföras till anläggningskostnader. Ett till anläggningen dyrt kraftverk finge som regel enligt den föreslagna metoden ett högre taxeringsvärde än ett med lägre anläggningskostnader alldeles utan hänsyn till om detta resultat vore riktigt ur synpunkten av kraftverkens verkliga inbördes värde ur avkastningssynpunkt. Två i produktionsavseende likvärdiga kraftverk kunde bli helt olika taxerade. Denna erinran hade kunnat göras även mot resultat, vartill tillämpningen av anläggningskostnadsmetoden i dess tidigare praktiska utformning med hänsyn till kostnadernas omfattning lett, men genom den utvidgning av kostnadsramen, som de sakkunniga föreslagit och vilken utvidgning i första hand träffade kraftverk med sämre utbyggnadsförhållanden, skulle nämnda missförhållande mellan olika kraftverks taxeringsvärden ytterligare skärpas.

I fortsättningen anför länsstyrelsen.

Åtskilliga av de kostnader, som i författningsförslaget uppräknats och som givetvis kunna vara för ett kraftverksbygge i förekommande fall ofrånkomliga, äro i själva verket av den art att de verka enbart belastande på företaget i stället för inkomstbefrämjande, och det synes därför icke vara riktigt att medräkna dem till förhöjande av värdet. Hit kunna hänföras ersättningar för skada å mark och för skada eller intrång, anordningar till förhindrande av olägenheter för flottning och andra kommunikationsmedel, i naturskyddssyfte m. m.

Länsstyrelsen finner alltså för sin del att man med den av de sakkunniga förordade och utformade avkastningsmetoden icke kommer att nå den likformighet i taxeringen som kommunalskattelagen uppställer som ett av sina främsta krav.

Vad angår ersättningar för inlösen av vattenskadad mark och andra kostnader för markskador och dessa kostnaders rubricering som byggnadskostnader förefaller förslaget härutinnan innebära en icke särdeles väl funnen konstruktion. Visserligen representera dessa kostnader ett värde i och för sig, i det att markens försämring vållat kraftverksanläggningen respektive regleringsföretaget en utgift. Dispositionen av marken för kraftanläggningsbehov kan även sägas ha ett värde för anläggningen. Det egendomliga med detta »värde» är emellertid närmast att det enbart fördyrar anläggningen

och minskar nettoavkastningen. Ännu mer skärpes den motsättning, som härvid framträder, genom de sakkunnigas förslag att dessa kostnader icke skulle få avskrivnas vid taxering — vare sig det gäller fastighets- eller inkomsttaxering. Att hänföra denna rena markkostnad till en byggnadskostnad kan visserligen på sitt sätt vara konsekvent ur de sakkunnigas utgångspunkt men framstår ur taxeringssynpunkt som en oformlighet, som det borde vara angeläget att icke framskapa.

Länsstyrelsen i Norrbottens län utalar önskvärdheten av att i ifrågavarande anvisningspunkt intoges en erinran om att man då så vore möjligt, borde verkställa en uppskattning enligt såväl anläggningskostnadsmetoden som avkastningsmetoden. Om man därvid komme till ungefärligen samma resultat, hade man goda skäl antaga att man funnit ett i huvudsak riktigt värde för vederbörande kraftverk. Även om resultaten av de båda metoderna skulle skilja avsevärt, kunde det vid en eventuellt behöflig jämkning av det enligt anläggningskostnadsmetoden erhållna värdet vara av intresse att ha tillgång till ett resultat enligt avkastningsmetoden.

Vattenfallsstyrelsen delar de sakkunnigas mening att anläggningskostnadsmetoden borde godtagas som huvudsaklig värderingsmetod. Styrelsen delar däremot icke uppfattningen, att vid metodens användning hänsyn skulle tagas till samtliga utlagda kostnader, vilket innebure rätt betydande ändringar jämfört med tidigare förfarande. Styrelsen vore medveten om, att det hittillsvarande värderingssättet icke varit alldeles konsekvent och fullkomligt med hänsyn till den principiella bakgrunden för nämnda metod, men att, som de sakkunniga förmenade, medräkna så gott som alla på anläggningen nedlagda kostnader, därför att de finge förmodas lämna avkastning, syntes vara att gå för långt. Styrelsen fortsätter.

Åtskillnad måste göras mellan vad som har fastighets natur och vad som icke har sådan natur. Detta gäller otvetydigt i det hänseendet, att transformatorer o. d. av lös egendoms natur icke skola medräknas vid värderingen, och motsvarande gäller ifråga om alla kraftledningar. Analogt böra såsom hittills skett sådan rättigheter, som förvärras medelst ersättningsbetalning o. d., hållas isär från fastighetsvärdet. Anledning finnes icke att vid fastighetsbeskattningen eftersträva sådan fullständighet, att alla tillgångar av kapitalnatur bliva på ett eller annat sätt inräknade i taxeringsvärden, då det ju närmast är medelst inkomstskatterna, som full beskattning av all avkastning skall åstadkommas. Sådana immateriella tillgångar, som patent- och goodwill-värden, bliva exempelvis icke fastighetstaxerade, även om det finnes en fastighet — fabriksbyggnad eller dylikt — till vilken värderingen skulle kunna knytas.

En konsekvent gränsdragning kan ernås genom att vid värderingen icke medräknas i första rummet utbetalda ersättningar och därefter kostnader för sådana skadeavhjälpande och skadeförebyggande åtgärder, som utföras på annans egendom och för vilka kraftverkets ägare resp. regleringsföretaget sedan icke har någon vidmakthållandeskyldighet. Däremot skulle medkomma alla kostnader, som nedlagts på egna anläggningar, sålunda — delvis i motsats till vad som hittills gällt — alla kostnader för sådant som tunnlar och rensningar och för flottnings- och fiskeanordningar vid själva kraftverket, vilka skola av kraftverksägaren underhållas och förnyas i fortsättningen.

Vattenfallsstyrelsen påyrkar därför bestämt, att skadeersättningar — inklusive kostnader för skadeavhjälpande resp. skadeförebyggande åtgärder — icke skulle få påverka fastighetsvärdena. Vidare framhåller styrelsen att, om dessa kostnader skulle få påverka taxeringsvärdet, det finnes lika stor anledning att räkna med avskrivning för dem som för byggnadskostnaderna. I realiteten kunde nämligen kapitalkostnaderna för reglering bliva värdelösa likaväl som kostnaderna för kanaler o. dyl.

Svenska vattenkraftföreningen, med vilken *Sveriges industriförbund* instämmer, framhåller, att innebörden av de föreslagna bestämmelserna i fråga om *metodiken* vid taxeringen vore, att den förenklade avkastningsmetoden komme att intaga samma ställning som hittills, d. v. s. att den huvudsakligen komme att användas som kontrollmetod, och att en strikt avkastningsmetod kunde tillämpas i de fall då anläggningskostnadsmetoden skulle ge ett uppenbarligen oskäligt resultat och den förenklade avkastningsmetoden av särskild anledning ej kunde tillämpas, samt förklarar sig instämma i de sakkunnigas ställningstagande i detta avseende. Ej heller har föreningen något att erinra mot de sakkunnigas definition av begreppet kraftverk eller de föreslagna bestämmelserna om uppskattning av till kraftverket hörande vattenfall eller beräkning av utmålsvärdet. Föreningen anför vidare.

Rörande värdet å kraftverket i övrigt ha anvisningarna utformats betydligt mera i detalj än förut. Det mest betydelsefulla synes härvidlag vara, att direkt föreskrift lämnats om att även sådana *kostnader* som för »utredningar, domstolsbehandling, konstruktionsarbeten och administration, domstolsavgifter, ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada och intrång» etc. skola medräknas. Såvitt angår kostnaderna för utredningar, domstolsbehandling och domstolsavgifter synes med fog kunna invändas, att medtagandet av dessa oftast förhållandevis obetydliga belopp icke är ägnat att åstadkomma ett mera rättvisande taxeringsresultat än vad fallet skulle bli, om de uteslötos. Tvärtom skulle den jämlighet vid taxeringen kunna rubbas, som författningsenligt skall eftersträvas. En kraftverksägare, som nödgats verkställa vidlyftiga äganderättsutredningar o. dyl. och föra långvariga processer, skulle enligt förslaget få ett högre taxeringsvärde å sitt kraftverk än det, som bleve åsatt ett likvärdigt kraftverk, vars ägare icke varit nödsakad verkställa dylika utredningar eller haft medgörligare motparter. Föreningen hemställer därför, att orden »utredningar», »domstolsbehandling» och »domstolsavgifter» måtte utgå ur författnings-texten. I detta sammanhang må ock framhållas, att ett kraftverk icke blir mera värt, därför att skadeersättningarna äro höga. Man måste därför förutsätta, att jämkning må ske speciellt i sådana fall, då dessa ersättningar äro förhållandevis höga. (Detta är en olägenhet som för övrigt över huvud taget vidlåder anläggningskostnadsmetoden).

Det må i detta sammanhang påpekas, att ersättning för tillgodogjord vattenkraft ej bör medräknas bland skadeersättningar, ty värdet av vattenkraften är redan beräknat när det gäller fallets värdering.

Beträffande *avskrivningar* påpekar föreningen, att det enligt den föreslagna lagtexten kunde vara berättigat att icke medgiva avskrivning för

kostnad för arbeten, vilka vore av bestående karaktär och tillika kunde antagas bliva nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen, samt anföra vidare.

Detta torde ej överensstämma med tillämpad praxis för ekonomiska kalkyler rörande vattenkraftverk, vid vilka kalkyler man räknar med en viss avskrivningstid även för tunnelarbeten o. d., i regel 50 år (se SVKF publ. 402, 1948: 5, sid. 53). De sakkunniga synas också själva ha varit i någon mån osäkra beträffande denna punkt, enär i författningstexten angivits »kan vara berättigat» och icke en direkt föreskrift. Den föreslagna lagtexten synes heller icke överensstämma med motiveringen i betänkandet (se sid. 59). Med hänsyn härtill vill föreningen föreslå att ifrågasvarande mening utgår.

Man måste ju besinna att 50 år är en så lång tidrymd, att ingen lär vilja uttala sig om den nytta, man därefter har av en i dag sprängd tunnel för ett vattenkraftverk; man vet ju icke ens, i vad mån den blir i fullgott skick bestående.

I detta sammanhang bör framhållas, att det framdeles kan visa sig riktigt att avskrivna även fallvärdena, ersättningar och andra belopp, vilka enligt nuvarande förslag ej skulle få avskrivas. Det kan ju tänkas, att den tekniska utvecklingen går därhän, att dessa värden icke längre representera några för all framtid bestående värden.

Departementschefen. Enligt de sakkunnigas förslag skall det nuvarande förfarandet beträffande värdering av kraftverk i princip bibehållas, och i detta avseende ha några invändningar mot förslaget icke gjorts. Ej heller jag har något att erinra härutinnan.

Gången vid taxering av ett kraftverk torde alltså som hittills böra vara, att anläggningarna värderas enligt anläggningskostnadsmetoden, varefter det härvid erhållna beloppet sammanlägges med värdet å fallet, uppskattat på sätt förut angivits om värdering av outbyggt vattenfall, samt med värdet av den mark som tagits i anspråk som utmål. Då så befinnes erforderligt, kontrolleras det erhållna resultatet medelst användning av den förenklade avkastningsmetoden. Att, som länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasatt, i författningstexten intaga en uttrycklig bestämmelse om att uppskattningen alltid då så är möjligt skall ske enligt både anläggningskostnads- och avkastningsmetoden anser jag däremot icke påkallat.

Vattenfallsstyrelsens förslag, att skadeersättningar, inklusive kostnader för skadeavhjälpan och skadeförebyggande åtgärder, icke skola få påverka taxeringsvärdena, anser jag mig icke böra biträda. Anläggningskostnadsmetoden bygger ju på ett antagande att kraftverksägaren nedlagt kostnader på vederbörande anläggningar därför att han räknat med, att det sålunda investerade kapitalet skall förränta sig, i följd varav det kapitaliserade värdet av avkastningen kan presumeras i stort sett överensstämma med anläggningskostnaderna. Att kraftverksägaren i sina kalkyler skulle skilja mellan skadeersättningar och övriga kostnader så, att väl de senare men icke de förra beräknades bli förräntade, är självfallet uteslutet.

Vissa skäl tala för att de mot skadeersättningar och liknande kostnader

svarande värdena böra tilläggas fallvärdet. De åtgärder som föranlett kostnaderna torde väl i allmänhet med ungefär samma fog kunna sägas ha ökat själva fallvärdet som värdet av vid fallet uppförda dammar eller andra anläggningar. Emellertid synes den hittillsvarande utvecklingen ha visat, att det föreligger risk för att de ifrågavarande värdena med den metoden helt eller delvis icke bliva medräknade, och i varje fall synes den av de sakkunniga föreslagna metoden vara ägnad att möjliggöra en exaktare uppskattning än som kan förekomma då hänsyn till dessa kostnader skola tagas vid beräkning av fallvärdet.

Jag biträder alltså de sakkunnigas förslag, att skadeersättningar böra inräknas i anläggningskostnaderna vid uppskattning av värdet å till kraftverk hörande byggnader enligt anläggningskostnadsmetoden. Det bör emellertid understrykas, att det givetvis måste finnas plats för jämkning, om det värde man kommer till enligt anläggningskostnadsmetoden icke skulle överensstämma med vad som är skäligt eller rimligt.

Däremot anser jag den av Svenska vattenkraftföreningen gjorda anmärkningen beträffande kostnader för utredningar, domstolsbehandling och domstolsavgifter böra beaktas såtillvida att dessa kostnader icke böra särskilt angivas i författningstexten. I princip synas de böra medräknas i den mån de motsvara normala kostnader för ändamålet, d. v. s. vad kraftverksägaren kan ha räknat med vid kraftverkets planering, men icke eljest. Huruvida dylika i regel bagatellartade utgifter i varje särskilt fall skola medräknas eller ej, torde emellertid böra överlämnas åt taxeringsmyndigheterna att bedöma.

I ett par yttranden har invändning gjorts mot att enligt förslaget avdrag för avskrivning å skadeersättningar samt kostnader för arbeten av bestående karaktär i regel icke få göras. Jag kan dock icke finna annat än att de sakkunnigas motivering för denna bestämmelse är hållbar. Det är emellertid givetvis angeläget, att till dylika kostnader icke hänföras andra än sådana som avse värden av oförstörbar natur. Att, som vattenkraftföreningen synes ifrågasätta, avskrivningsrätten skulle utsträckas att avse även fallvärdena kan jag med denna min inställning icke anse befogat.

Mot de sakkunnigas förslag i övrigt i denna del har jag intet annat att erinra än att, om ett kraftverk värderas enligt avkastningsmetoden, kommer värdet att innefatta även värdet å kraftverkets andel i eventuell regleringsdamm, som ju taxeras särskilt. En erinran, att vid användning av denna metod viss reducering av kraftverkets värde kan behöva göras på denna grund, bör därför införas i författningstexten.

Värdet av möjlighet till årsreglering och värdet av redan genomförd sådan.

De sakkunniga framhålla, att värdet av möjlighet till årsreglering hittills blivit alltför litet beaktat, vilket funne sin förklaring däri, att det vore en synnerligen komplicerad sak att bestämma detta värde. Då värdet av en årsreglering aktualiserades vid de vattenfall, som kunde draga nytta av densamma och vilkas ägare rätten till regleringen i allmänhet tillkomme, och då det torde vara mest i överensstämmelse med kommunalskattelagens grunder, att ett fastighetsvärde beskattades, där det framträdde, förefölle det följdriktigt att taga värdet av möjlighet till reglering och, vid genomförd reglering, värdet därav till beskattning vid respektive vattenfall. Detta skulle emellertid medföra, att de kostnader, som vid anläggningskostnadsmetodens tillämpning borde ligga till grund för värdeberäkningen, så gott som alltid belöpte å fastigheter, som låge avlägset från de vattenfall, där värdet av regleringen framträdde. Däri skilde sig dessa kostnader från dem som nedlades på arbeten för utbyggande av ett vattenfall, vilka arbeten utfördes å fastigheter vid eller i närheten av vattenfallet. I och för sig vore emellertid kostnaderna likartade med dem, som förekomme vid byggandet av ett kraftverk, och man hade alltså att vid uppskattning av en genomförd reglering räkna med kostnader för ej blott regleringsdamm och övriga genom byggnadsverksamhet eventuellt tillkomna fastighetsobjekt såsom hus för bostäder till personal eller för materielförvaring utan även ersättningar för markskador o. d. samt arbeten för rensningar, kanaler, invallningar m. m., vilka arbeten ingalunda alltid gäve nya fastighetsobjekt till resultat. I förhållande till kraftverk föreläge dock härvidlag den skillnaden att ersättningarna för markskador som regel utgjorde en förhållandevis större del av kostnaderna för byggnadsföretaget än vad fallet vore vid byggandet av ett kraftverk.

I fråga om värdet av vattenreglering framhålla de sakkunniga, att en för kraftändamål gjord reglering av vattenavrinningen i ett vattendrag hade till syfte att samla upp det vatten, som under flödestider eljest skulle rinna obegagnat förbi vattenverken, och möjliggöra dess utsläppande, då den naturliga tillrinningen under torrare årstider minskades, samt att överhuvud taget spara vattnet till den tid, då det bäst behövdes. Det vore det ökade uttagbara kraftbelopp, som utmärktes genom ökningen av en viss för krafttillgången karakteristisk vattenföring, vilken i första hand komme i betraktande vid bedömandet av värdet av en vattenreglering. De sakkunniga anföra vidare.

Det är emellertid uppenbart, att man genom effektens beräkning allenast på grundval av reglerad vattenföring — vare sig lågvattenföringen eller 75 % vattenföringen — ej kommer att taga i betraktande hela den värdeökning, som blivit en följd av en vattenreglering. Det förhåller sig nämligen så, att på grund av det sätt, varpå regleringen är avsedd att verka,

såväl lågvattenföringen som 75 % vattenföringen kunna komma att föga påverkas av regleringen, oaktat regleringen såsom sådan har ett högt värde, och det kan t. o. m. hända, att de minska. Så är t. ex. fallet med inverkan av Vänerens reglering i Götaälv, Torröns och Kallsjöns m. fl. sjöars reglering i Indalsälvens övre del samt Suorvasjöarnas reglering i Luleälv. Dessa sjömagasin äro så stora, att man förutom vanlig års- och flerårsreglering även kan anpassa tappningen efter kraftbehovets växlingar under året och således under sommarperioden minska tappningen till ett minimum, vilket är lägre än de oreglerade lägre vattenföringarna, och i stället öka den så mycket mer under högbelastningstider under vintern. Detta sätt att sköta regleringen kan tänkas få en ganska obetydlig inverkan på lågvattenföringen eller 75 % vattenföringen, men kan komma att i mycket hög grad öka värdet av vattenfallets totala krafttillgång. Enär de flesta regleringsmagasinen äro för små för att möjliggöra en dylik fullständig reglering, bliva dock som regel de lägre vattenföringarna ökade i större eller mindre utsträckning.

Beträffande bristerna i gällande taxeringsförfarande såvitt angår värdet av reglering erinra de sakkunniga, att de nuvarande bestämmelserna endast innehölle, att normal lågvatteneffekt beräknades efter den faktiska normala lågvattenmängden, varmed menades den efter reglering förekommande vattenföringen, att regleringsdamm med mark uppskattades för sig, därvid allenast vissa rensningar intill dammen inräknades i byggnadskostnaden, samt att värdet av de vattenfallsfastigheter, som bidragit till regleringsdammen, minskades med belopp svarande mot deras andel i dammanläggningen. Om dessa bestämmelser anföra de sakkunniga.

Det är uppenbart, att lagstiftaren avsett att beskatta hela den genom reglering uppkomna värdeökningen. Då nämligen i punkt 3 anv. till 9 § kommunalskattelagen, sista stycket, regleringsdamm förklarades skola upptagas såsom ett särskilt taxeringsobjekt, bestämdes tillika, att värdet av de vattenfallsfastigheter, som bidragit till regleringsdammen, i stället skulle minskas med belopp, svarande mot deras andel i dammanläggningen. Den ökning av fallvärdet, som vid taxeringen uppskattats såsom en följd av regleringen, måste alltså, då man utgår från anläggningskostnaderna såsom värderingsnorm, hava beräknats motsvara hela den på respektive vattenfall belöpande kostnaden för regleringsföretaget jämte därutöver eventuellt uppkommen vinst av företaget. Utformningen av hithörande bestämmelser synes emellertid icke hava skett på sådant sätt, att avsikten att beskatta hela värdeökningen av en reglering kunnat förverkligas. Ifrågvärande bestämmelser med motiv synas nämligen närmast giva vid handen, att erforderlig hänsyn till reglering såsom värdefaktor bleve tagen blott man räknade med den större lågvattenföring, som regleringen åstadkommer. På grund härav synes i avsevärd omfattning vid vattenfallsfastigheters taxering värdet av regleringen ansetts hava blivit vederbörligen beaktat allenast genom att det för visst vattendrag beräknade värdet å lågvatteneffekten tillämpats å denna effekt, sådan den framträdde efter regleringen. Det är emellertid tydligt att i den mån så skett värdet av regleringen ingalunda kommit att i tillbörlig grad påverka taxeringsvärdet. Också har detta i en hel del av kammarrätten avgjorda mål kommit till uttryck på så sätt, att kammarrätten på grund av genom reglering förhöjt värde å den även före regleringen förefintliga uttagbara kraften beräknat fallvärdet efter ett ej obetydligt förhöjt värde per hästkraft.

Vidkommande frågan om ett särskilt naturvärde för regleringsmöjligheter eller genomförd reglering framhålla de sakkunniga, att enligt bestämmelserna i vattenlagens 3 kap. 2 §, jämförd med 2 kap. 3 §, ett vattenregleringsföretag icke kunde komma till utförande med mindre nyttan av anläggningen prövades efter avdrag för byggnadskostnaderna uppgå till ett värde motsvarande minst tre gånger skada och intrång, som gjordes å åker och äng, samt två gånger skada och intrång å annan egendom. I fråga om ett regleringsföretag måste alltså presumeras att efter avdrag för alla omkostnader för regleringsföretagets genomförande och drift en vinst uppstode av regleringen, som vore att hänföra till ett på vattenfallen nedströms belöpande naturvärde hos vattendraget i fråga. Det värde, som borde beräknas för en genomförd reglering i dess helhet, utgjordes alltså, där ej onormala förhållanden föreläge, av *dels* summan av de ifrågavarande för de särskilda vattenfallen uppskattade naturvärdena och *dels* ett belopp, svarande mot samtliga kostnader för regleringens genomförande, däri även inräknade kostnaderna för en genom regleringen erforderlig ökad utbyggnad av kraftverket. Vad anginge den förhöjning av värdet genom reglering, som för respektive vattenfalls del skedde allenast med tillämpning av det för ett visst vattendrag godtagna värdet per hästkraft å den genom regleringen ökade krafttillgången, vore fråga om ej en dylik värdeförhöjning oftast komme att motsvara föga mer än det naturvärde, varom nyss talats, eller kanske knappast det. Från den omnämnda kostnaden för en ökad utbyggnad av kraftverket syntes här kunna bortses, enär hänsyn till denna kostnad toges omedelbart vid kraftverkets taxering.

Beträffande möjligheten att finna en allmängiltig norm för beräkning av naturvärdet framhålla de sakkunniga, att man icke kunde förutsätta att för varje vattenfall skulle göras en specifik avkastningsberäkning med utgångspunkt från den genom regleringen ökade energiutvecklingen, då detta skulle bliva en alltför omständlig och vidlyftig apparat, samt anföra vidare.

Vid bedömandet av möjligheten att åstadkomma en norm i nu berörda avseende kan till utgångspunkt tagas ett vattenfall med reglering eller med regleringsmöjligheter, vars värde (fallvärde) på sätt tidigare anförts bestämts på grundval av vattenfallets effekt i utbyggt och oreglerat skick. Då till detta värde skall läggas ett naturvärde för reglering, som redan genomförts eller som väntas komma att genomföras, och det ej kan vara fråga om hela det ökade värde, som representeras av den genom regleringen ökade energiutvinningen i ett utbyggt vattenfall — på denna belöper ju *dels* kostnader för regleringens genomförande *dels* ock kostnader för ökad utbyggnad av kraftverket — gäller det att finna ett uttryck för ökningen av fallvärdet genom reglering, som svarar mot den värdesättning av fallet som enligt ovanstående i första hand skall göras, nämligen efter fallets effekt i utbyggt och oreglerat skick. Det värde, som sökes är således i själva verket det värde, som ligger i den utnyttjade eller outnyttjade *möjligheten* till reglering, därvid givetvis för en ej genomförd reglering värdebestämningen röner inverkan av den tid, inom vilken regleringen kan för-

väntas genomförd. Att det här förda resonemanget är riktigt, framstår såsom ganska klart, om man blott tänker sig, att ett outbyggt vattenfall i ett oreglerat vattendrag, som med fördel kan få sin vattenavrinning reglerad, utbjudes till försäljning. En spekulant kan givetvis förutsättas vara benägen att för ett sådant vattenfall betala dels för den föreliggande natur-effekten i själva fallet dels och därutöver för möjligheten att åstadkomma en reglering av vattenavrinningen. Kan man ordna ett hänsynstagande vid taxeringen till en genomförd eller väntad reglering genom att beräkna ett naturvärde för densamma, vinnas två mycket beaktansvärda fördelar. För det första får man omedelbart fram det huvudsakliga materialet för en beräkning av värdet av en ännu icke genomförd reglering och för det andra får man, i motsats mot vad nu är fallet, en möjlighet att jämväl vid beräkning av en genomförd reglerings värde helt kunna tillämpa den metod, som kommer till användning vid taxering av kraftverk, nämligen anläggningskostnadsmetoden, och som de sakkunniga förorda fortfarande skola användas. Enligt denna metod kommer alltså principiellt sett att till det berörda naturvärdet få läggas kostnaderna för regleringens genomförande. Man erhåller härigenom en god systematisk överensstämmelse med förfarandet vid taxering av kraftverk. Utgångspunkten vid taxeringen blir nämligen i bägge fallen ett naturvärde för, å ena sidan, vattenfallet och, å andra sidan, regleringsmöjligheten.

De sakkunniga framhålla härefter, att deras uppmärksamhet riktats på regleringsmagasinets storlek såsom en möjlig grundval att bygga på och att de låtit undersöka möjligheterna att med denna utgångspunkt bestämma ett till reglering hänförligt naturvärde. De sakkunniga återopa i denna del den av Hartzell upprättade *promemorian med förslag till norm för bestämning av årsregleringars inverkan på fallvärdet vid taxering av vattenfallsfastigheter*.

Om det i nämnda promemoria framlagda förslaget till frågans lösning anföra de sakkunniga.

De grunder å vilka förslaget bygger äro följande. Först fastställes efter en viss värderingsnorm ett relativvärde å den uttagbara kraften för det oreglerade vattendraget vid en för oreglerade förhållanden gällande normal utbyggnadsstorlek å kraftverket och därefter ett enligt samma grunder beräknat relativvärde efter reglering och ökad utbyggnad av kraftverket. Skillnaden mellan dessa båda relativvärden giver ett tal, som representerar ökningen i den uttagbara kraftens värde, och denna ökning kan uttryckas i procent av den uttagbara kraftens värde i det oreglerade vattendraget. Vattenfallets naturvärde förutsättes därefter genom regleringen öka i samma proportion, så att, om den uttagbara kraftens värde ökas med exempelvis 100 %, ökas även fallvärdet med 100 %. Denna slutsats bygger på den förutsättningen, att självkostnaden för varje genom reglering och ökad utbyggnad vunnen relativvärdeenhet är lika stor som självkostnaden för varje relativvärdeenhet i oreglerat skick, en förutsättning som åtminstone i stort sett torde äga giltighet. I den mån regleringskostnaderna kunna visas vara särskilt höga eller särskilt låga, kan, på sätt förfares beträffande fallvärdet vid avvikelser från normala byggnadskostnader, en justering av det sålunda beräknade naturvärdet av en reglering företagas.

Då det icke gärna är tänkbart att i varje särskilt fall få en utredning om den uttagbara kraftens relativvärde före och efter reglering, har man sökt att få ett mera allmängiltigt uttryck för berörda värden. Följande beräk-

nings sätt har därvid följts. Kraftens relativvärde bestämmes efter vanligen använda normer för kraftens olika värde under sommar och vinter samt dagtid, nattid och helgtid och antages motsvara en konstant vattenföring, uttryckt i procent av medelvattenföringen. Utgör denna konstanta vattenföring exempelvis 50 % av medelvattenföringen, uttryckes relativvärdet av talet 0,5; är det 100 % blir talet 1,0 o. s. v. Med utgångspunkt från de sakkunnigas förslag, att effekten vid oregerad 75 % vattenföring skall läggas till grund för fallvärdets bestämmande i oregerat skick, kommer alltid 75 % vattenföringen, uttryckt i procent av medelvattenföringen, att motsvara just relativvärdet utan reglering. Kraftens relativa värde efter reglering är huvudsakligen beroende av magasinets storlek i förhållande till den totala årsmedelvattenmängden (= medeltalet för ett större antal år av den totalt under året avrinnande vattenkvantiteten). Detta har bekräftats genom undersökningar, som verkställts beträffande utförda och planerade regleringar, främst i Indalsälven, Ångermanälven och Faxälven i norra Sverige, men även i Götaälv, Lagan och Botorpsströmmen i södra Sverige. De verkställda undersökningarna ha även visat, att detta samband kan med mindre avvikelser anses allmängiltigt för hela landet.

De sakkunniga framhålla, att denna beräkning av ett naturvärde av reglering för taxeringsmyndigheterna skulle ställa sig förhållandevis lätt, då dessa med kännedom allenast om medelvattenföring, 75 % vattenföring och magasinets storlek, om vilka förhållanden givetvis upplysning borde lämnas i fastighetsdeklaration, utan större svårighet kunde komma till rätta med de för ändamålet erforderliga beräkningarna. Då med tillhjälp av tabeller eller diagram eller bådadera, som förutsattes komma att stå till förfogande — vid ett visst förhållande mellan *dels* 75 % vattenföringen och medelvattenföringen samt *dels* vattenmagasinets storlek och årsmedelvattenmängden — ett relativtal för den uttagbara kraftens värde före och efter regleringen kunde omedelbart utläsas, hade man också fått fram ett procenttal för beräkning av naturkraftens värdeökning med hänsyn till reglering. Av praktiska skäl föresloges, icke att låta denna värdeökning få formen av en procentuell höjning av ett såsom fallvärde utan reglering bestämt belopp utan att genom en motsvarande procentuell förhöjning av det antal turbinhästkrafter som utgjorde vattenfallets effekt vid oregerad vattenföring få fram en beräknad effekt, å vilken värdet per turbinhästkraft vid oregerad vattenföring tillämpades. Härigenom bereddes en bättre överblick över de för de olika vattenfallen bestämda fallvärdena, vilka eljest kunde komma att framstå såsom mycket ojämnt bestämda. Det resultat i fråga om beräkandet av ett naturvärde av reglering som framkomme vid tillämpningen av det i Hartzells promemoria förordade beräkningssättet kunde med hänsyn till de i det speciella fallet föreliggande särskilda omständigheterna behöva bli föremål för viss jämkning. — De ifrågasatta detaljbestämmelserna i förevarande avseende vore av den art att de icke lämpligen borde införas i lagtexten utan borde intagas i den tabellsammansättning till ledning vid taxeringen, som alltjämt bleve erforderlig.

Beträffande möjligheten att erhålla erforderliga hydrologiska upplysningar framhålla de sakkunniga, att vissa svårigheter kunde

föreligga att anskaffa sådana upplysningar beträffande ännu icke genomförda regleringar, enär inga helt officiella uppgifter angående beräknade magasinstorlekar finnes. För tilltänkta regleringar av någon betydelse torde dock approximativa beräkningar föreligga. Vattenfallsstyrelsen och de för de olika vattendragen bildade regleringsföretagen hade givetvis för sin del erforderligt material i ämnet, och de olika regleringsföreningarna, som också innehade beräkningar av ifrågavarande slag, torde ej underlåta att i nu nämnt hänseende vara de skattskyldiga behjälpliga. I varje fall torde från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut visst material kunna erhållas (såsom t. ex. uppgifter om sjöyta och ungefärlig regleringshöjd) för bedömandet av ett tilltänkt regleringsmagasins volym. Beträffande nämnda institut, som närmast komme i fråga för tillhandahållande av de erforderliga upplysningarna, gällde enligt Kungl. Maj:ts taxa den 29 mars 1946 att institutet finge, efter prövning i varje särskilt fall, medgiva, att statlig myndighet, vetenskaplig institution eller enskild person finge utan ersättning erhålla uppgifter eller utredningar. Sådana åtgärder borde vidtagas, att institutet komme att kostnadsfritt tillhandahålla de skattskyldiga de upplysningar, som vore erforderliga för avgivande av fastighetsdeklaration beträffande vattenfallsfastigheter.

Vad angår det ifrågavarande naturvärdets fastställande påpeka de sakkunniga, såvitt angår ej genomförd reglering, att sedan för de förefintliga regleringsmöjligheterna fastställts ett värde, allenast återstode att justera detta värde med hänsyn till dels eventuellt särskilt höga eller särskilt låga kostnader för regleringsföretagets genomförande, och dels den tid som beräknades förflyta innan regleringen blivit satt i verket och vattenfallet blivit utbyggt. Beträffande redan genomförd reglering hade man däremot ej nått något slutresultat i och med att regler givits för fastställandet av ett naturvärde för regleringen. Naturvärdet kunde nämligen ej utgöra mera än en del och som regel en mindre del av en genomförd reglerings hela värde. De sakkunniga anföra vidare.

Frågan är alltså, på vad sätt detta totalvärde skall beräknas. Vid övervägandet av denna fråga kan det nu tillämpade förfarings sättet i fråga om värdesättningen av en vattenreglering icke lämna någon som helst ledning, ty det av de sakkunniga förordade sättet att beräkna ett naturvärde av reglering gör att hela problemställningen blir en annan än den för närvarande är. Nu förutsättes att hela värdet av regleringen har medtagits vid uppskattningen av respektive vattenfall, med påföljd att avdrag för andel i värdet av regleringsdamm måste göras. Denna förutsättnings förhandenvaro torde enligt nu gällande bestämmelser anses vara i huvudsak konstaterad genom ett hänsynstagande till den lågvatteneffekt, som föreligger efter det regleringen genomförts. Som tidigare påpekats erhålles emellertid på så sätt en mycket vag och osäker och i de flesta fall en oriktig bild av den verkliga värdeökningen. Med det naturvärde som vid det av de sakkunniga förordade förfarandet framkommer har återigen en fast utgångspunkt för den fortsatta värderingen av en genomförd reglering skapats. På samma sätt som beträffande ett kraftverk utgångspunkten för värderingen är vattenfallets naturvärde, till vilket — jämte värdet av utmålet — läggas samtliga anläggningskostnader, skola, för att få fram en vattenreglerings hela

värde, till summan av de för de särskilda vattenfallen beräknade naturvärdena läggas samtliga kostnader för regleringens genomförande, därvid allt vad som beträffande motsvarande kostnader vid byggandet av ett kraftverk tidigare anförts jämväl kommer att gälla kostnaderna för genomförandet av en vattenreglering. I enlighet härmed bör också särskilt observeras det förut framhållna förhållandet att, därest kostnaderna för regleringens genomförande varit särskilt stora eller särskilt små i förhållande till värdeökningen av kraftproduktionen vid respektive kraftverk, vederbörlig justering av naturvärdet av regleringen äger rum.

En väsentlig, på behandlingen i skatteavseende inverkande skillnad mellan kraftverk och regleringsföretag föreligger dock därutinnan, att vid kraftverk vattenfallet och de för vattenfallets utnyttjande erforderliga byggnaderna, såsom med varandra rent lokalt sett sammanhängande, bilda ett enhetligt värdeobjekt, under det att i fråga om en vattenreglering naturvärdet kan vara splittrat på flera olika orter, enär detta naturvärde måste tagas till beskattning vid taxeringen av de vattenfall, där den genom regleringen ökade uttagbara kraften eller det ökade värdet å denna kraft framkommer.

Frågan om uppskattningen av värdet utöver naturvärdet av genomförd reglering, d. v. s. det värde som enligt anläggningskostnadsmetoden motsvaras av samtliga kostnader för dammbyggnad, ersättning för markskador, skadeförebyggande åtgärder, rensningar m. m., har blivit föremål för olika överväganden från de sakkunnigas sida. De ha därvid diskuterat tre olika alternativ, nämligen *alternativ I*, enligt vilket samtliga kostnader för regleringens genomförande slås ut på de olika vattenfallen och inräknas i taxeringsvärdet på dessa, *alternativ II*, enligt vilket samma kostnader, minskade med de direkta kostnaderna för uppförandet av själva dammbyggnaden, slås ut på de särskilda fallen, medan sistnämnda kostnader tagas i beräkning genom taxering av regleringsdammen, samt *alternativ III*, enligt vilket samtliga kostnader tagas i beräkning vid taxering av dammen och alltså till ingen del fördelas på fallen. Enligt alternativ I skulle regleringsdammen icke åsättas något eget taxeringsvärde. Enligt de övriga alternativen skulle däremot sådant värde åsättas dammen, därvid detta enligt alternativ II skulle bestämmas till belopp motsvarande kostnaderna för uppförandet av själva dammbyggnaden och enligt alternativ III till belopp motsvarande samtliga kostnader för regleringens genomförande.

De sakkunniga, som föreslå en lösning av taxeringsfrågan enligt alternativ III, motivera sitt förslag med följande.

Naturvärdet av en reglering utgör ej en tillgång, som i och för sig ger någon avkastning, utan det är de kostnader, som nedlagts på regleringens genomförande som föranleda, att avkastning erhålles å såväl naturvärdet av regleringen som de därå nedlagda kostnaderna. Naturvärdet och omfördelade kostnader betinga varandra och äro lika nödvändiga för att regleringsvärdet skall uppkomma. Att naturvärdet såsom sådant bör fästas vid respektive vattenfall synes emellertid obestriddigt. För det fall att regleringsdammen — såsom vanligen är fallet — är belägen annorstädes och i regel inom annan kommun än de vattenfall, som draga nytta av regleringen, kan ej sägas att de kostnader, som regleringsdammen dragit, nedlagts å vattenfallets utbyggnad. På grund härav synes det kunna vara berättigat att

— — — betrakta summan av de vid vart och ett av de särskilda vattenfallen framkomna naturvärdena samt återstoden av regleringens totalvärde — motsvarande samtliga därå nedlagda kostnader, med bortseende dock såsom tidigare angivits från kostnaderna för kraftverkets ökade utbyggnad — såsom en produktionsenhet, vars totalvärde så fördelas, att naturvärdet slås ut på respektive vattenfallsfastigheter och återstående värde beräknas såsom värde för regleringsdamm och därtill eventuellt hörande mark och anordningar i övrigt. Detta skulle innebära sådan avvikelse från de nu gällande författningsbestämmelserna i ämnet, att regleringsdammens värde uppskattades med hänsyn till icke blott de kostnader, som nedlagts för åstadkommande av själva dammbyggnaden inklusive vissa rensningar in till dammen, utan samtliga kostnader för regleringens genomförande — med förutnämnt undantag för kostnader för kraftverkets ökade utbyggnad — alltså jämväl kostnader för markskador, rensningar, skadeförebyggande åtgärder m. m. Då enligt anläggningskostnadsmetoden hänsyn till dessa kostnader måste tagas, lärer, därest man förfar så att allenast naturvärdet av regleringen uppskattas i samband med taxering av respektive vattenfall, någon annan möjlighet ej finnas än att knyta dessa kostnader vid det föremål, som vid ett regleringsföretag i första hand framstår såsom ett fastighetsobjekt, nämligen regleringsdammen. Att låta dylika kostnader påverka värdet å den fastighet, vilka de närmast avse — såsom t. ex. ersättningar för markskador den mark som skadats eller kostnader för rensningar den fastighet, därå rensningsarbeten verkställts — torde enligt nu gällande grunder för fastighetstaxeringen vara ogörligt — — —. Vid ett förfarande av nu angivna slag kommer regleringsdammen att tjänstgöra såsom det sammanhållande fastighetsobjekt vid beräkning av kostnaderna enligt anläggningskostnadsmetoden, som vattenfallet i naturtillståndet utgör vid uppskattning av kraftverk. Mot att på nu nämnt sätt beräkna värdet av en regleringsdamm kan invändas, att dammen får ett alldeles för högt värde. Den kan ej vara värd mer än vad det kostar att vid viss angiven tidpunkt bygga densamma. Häremot får emellertid erinras därom — såsom också i fråga om kraftverk påpekats — att man med anläggningskostnadsmetoden icke avser att få fram en grund för bedömandet av varje i taxeringsenheten ingående beståndsdel utan att få ett uttryck för totalvärdet. Behöves en uppdelning av totalvärdet, kunna andra linjer därvid följas. Så är fallet, då för kraftverk taxeringsvärdet uppdelas i markvärde och värde å byggnader, och så bör saken även kunna ses, då totalvärdet av en genomförd reglering uppdelas på flera taxeringsenheter. Det hinder som i sistnämnda fall skulle kunna förefinnas består i så fall däri att värderingsresultatet ej skulle komma att överensstämma med principen för allmänna saluvärdet. Enär emellertid i nu förevarande fall, då det är fråga om en regleringsdamm, det i allmänhet torde vara om möjligt svårare än eljest vad vattenfallsfastighet angår att få en rätt uppfattning om vad som är att betrakta såsom fastighetsobjektets allmänna saluvärde, synes något hinder av angivet slag ej böra göra sig gällande. Skulle man för övrigt kunna tänka sig att en vattenreglering vore ett fullt fristående företag, är det troligt, att en eventuell säljare av regleringsdammen i köpeskilling skulle betinga sig ett belopp, som svarade mot ej blott kostnaderna för dammens uppförande utan jämväl alla andra kostnader såsom för markskador, rensningar o. d.

Vidare må framhållas, att har man frångått principen att taxera värdet av en tillgång där detta värde framträder genom att beskatta regleringsdammen särskilt för sig, bör ju ej heller föreligga något principiellt hinder för att — därest ifrågavarande värderingssätt bör betraktas såsom ett överflyttande av vissa värden till regleringsdammen — överföra jämväl dessa

värden från respektive vattenfall till dammen, vilket förhållande kommer att nedan ytterligare beröras.

Med åberopande av sålunda anförda omständigheter torde ur teoretisk synpunkt sett icke anses föreligga hinder mot att bestämmelser meddelas, varigenom värdet av regleringsdammen och dithörande anordningar åsätts ett värde, svarande mot samtliga kostnader för regleringens genomförande. Så till vida uppnås också en överensstämmelse med vad som föreslås skola gälla vid taxering av kraftverk, att det värde, som bestämmes såsom värde å byggnader, på sätt nyss antyddes, kan komma att bli större än vad kostnaderna för uppförandet av dessa byggnader i och för sig föranleda till. Självfallet bör därför vad som enligt vad härom anförts gäller om anläggningskostnaderna för kraftverk i allo komma i tillämpning å kostnaderna för genomförandet av en vattenreglering.

Beträffande den praktiska tillämpningen av de olika alternativen framhålla de sakkunniga, att enligt såväl alternativ I som alternativ II hela det vid respektive vattenfall framkomna värdet av regleringen torde framstå som ett fallvärde. Så betraktades saken enligt de nu gällande närmast enligt alternativ II utformade reglerna. Det avdrag från vattenfallsfastighetens värde som enligt dessa skulle ske för det å fastigheten belöpande värdet av regleringsdammen verkställdes nämligen från fallvärdet. Bestämde man sig alltså för att låta värdet av regleringen helt (= alt. I) eller delvis (= alt. II) taxeras vid de särskilda vattenfallen, torde det vara riktigast att låta detta värde få karaktären av fallvärde. Rent sakligt sett bleve detta också naturligast, enär värdet i fråga hänförde sig just till den genom regleringen förändrade vattenföringen. Skedde så komme emellertid de fallvärden, som fastställdes med hänsyn till genomförd reglering, att verka mycket godtyckligt bestämda. Dessutom skulle överblicken över det värdeområde fallvärdena utgjorde komma att i hög grad försvåras och systematiken i taxeringsförfarandet betänkligt rubbas. Därtill komme, att enligt alternativ I vid inkomsttaxeringen icke någon avskrivning för värdeminskning kunde komma i fråga och att enligt alternativ II sådan värdeminskning kunde förekomma blott beträffande regleringsdammen. Avskrivning för värdeminskning av regleringsdammen måste dock alltid anses befogad, varjämte arbeten kunde ha utförts av den art att, ehuru de ej resulterade i någon byggnad, kostnaderna dock borde få beräknas bliva amorterade.

I övrigt anföra de sakkunniga härom.

Vare sig nu emellertid den ökning av vattenfallsfastighets värde, som enligt alt. I och II bör göras, vad angår belopp utöver naturvärdet, lägges å fallvärdet eller å värdet å byggnader, måste den del av totala värdet av vattenregleringen, som svarar emot kostnaderna för dess genomförande — enligt alt. I minskat med regleringsdammens taxeringsvärde — slås ut på de särskilda vattenfallen. Detta blir emellertid en besvärlig och omständlig procedur, som tillika är svår att få rättvist genomförd. Grunden för fördelningen blir givetvis den båtnad respektive vattenfall har av regleringen i förhållande till totala båtnaden av samma reglering. På grund av att kanske ännu ej alla, vilkas intressen beröras av en vattenreglering, äro deltagare i regleringsföretaget vare sig därför att de ännu ej, då fråga är om vatten-

reglering med tvångsdelaktighet, begagnat sig av den genom regleringen vunna båtnaden (vattenlagen 3 kap. 6 §) eller därför att de vid vattenreglering utan tvångsdelaktighet stå helt utanför regleringsföretaget (vattenlagen 3 kap. 26 §), måste vissa svårbestämbara justeringar av de enligt nämnda fördelningsgrund framkomna andelsvärdena äga rum.

Den taxeringsprocedur, som följer av tillämpandet av alternativen I och II, är sålunda, även om det för ett visst vattenfall gäller att blott beräkna andel av värdet av *en* genomförd vattenreglering, besvärlig och invecklad. Emellertid är det ju ofta så att vattenfallets belägenhet i vattendraget är sådant, att det drager nytta av åtskilliga uppströms genomförda regleringar. Så är t. ex. fallet med vissa vattenfall i Indalsälven, vars vattenföring numera bestämmes av regleringen av flera till flodsystemet hörande sjöar, såsom sjöarna Anjan, Juveln, Kallsjön, Näckten, Storrensjön, Storsjön och Torrön. Det är givet att taxeringsförfarandet beträffande vattenfall av denna art blir alltför svårbemästrat för att kunna förordas.

De sakkunniga hava därför undersökt, hurvida man ej här skulle kunna hjälpa sig fram med en schablonmetod för beräkning av respektive vattenfalls andel i kostnaderna för en genomförd vattenreglering. Den enda metod som i sådant avseende torde kunna tagas i övervägande är den att höja det för varje särskilt vattenfall funna naturvärdet av reglering med ett lämpligt procenttal, vilket skulle bestämmas något annorlunda för alt. I än för alt. II. Därvid är emellertid att märka, att, vad alternativ II angår, som är det alternativ, vilket i nu förevarande avseende närmast läser komma i fråga, den omständigheten gör sig särskilt gällande, att någon bestämd relation mellan de olika kostnaderna för genomförandet av en vattenreglering ej synes föreligga. Från vattenfallsstyrelsen och Indalsälvens regleringsförening bekomna uppgifter för vissa regleringsföretag bestyrka också nyssberörda förhållande.

Genom en schablonberäkning av nu angivet slag kommer givetvis det mot vattenfallets andel i kostnaderna för en vattenreglering svarande värdet att bliva mycket approximativt beräknat. Med hänsyn till de stora svårigheter som över huvud taget föreligga vid vattenfallsfastigheters taxering får kanske denna omständighet ej helt avskräcka från schablonmetodens tillämpning. De sakkunniga förmena därför att, för den händelse det anses nödvändigt att fasthålla vid de principer för beräkning av värdet av en genomförd reglering, åt vilka alt. I och, ehuru i modererad form, även alt. II giva uttryck, den schablonmetod, som här ovan skisserats, bör tagas i övervägande.

De sakkunniga anse, att den praktiska tillämpningen av bestämmelser, utformade enligt alternativ III, bleve betydligt enklare. Utöver naturvärdet av regleringen samlades så mycket av det övriga värdet av regleringen som enligt anläggningskostnadsmetoden svarade mot samtliga kostnader för regleringens genomförande — fränsett kostnad för av regleringen föranledd utbyggnad av kraftverket — på en hand vid det fastighetsobjekt som regleringsdammen utgjorde. De sålunda å regleringsföretaget nedlagda kostnaderna, vederbörligen index- och värdeminskningsberäknade, komme då jämte eventuellt tillhörande markområde att utgöra taxeringsvärdet för regleringsdammen. Markområdets värde bestämdes efter det uppskattade värdet å mark i orten, under det att ett belopp motsvarande förenämnda kostnader, på angivet sätt justerade, beräknades såsom värde å byggnader. Beträffande skattskyldigheten komme denna givetvis att åligga ägaren av reg-

leringsdammen, alltså i de flesta fall den förening, som enligt vattenlagen ombesörjde företagens genomförande och i övrigt handhade regleringsangelägenheterna. Härmed undanröjdes alla de komplikationer, som uppkomme vid en uppskattning i sammanhang med respektive vattenfalls taxering av det värde av regleringen densamma ägde utöver dess på vattenfallen belöpande naturvärde. Värdet å byggnader för regleringsdammen komme att bestämmas enligt samma principer som föreslagits skola gälla för kraftverk, därvid för vissa kostnader, som ej resulterade i någon byggnad i skatterättslig bemärkelse — såsom ersättningar för markskador eller kostnader för vissa arbeten för rensningar m. m. — ej borde få beräknas någon avskrivning vare sig vid fastighetstaxering enligt anläggningskostnadsmetoden eller vid inkomsttaxeringen. I fastighetstaxeringslängden borde anteckning göras, i vad mån viss del av byggnadsvärdet motsvarade kostnader, för vilka vid fastighetstaxering någon avskrivning ej beräknats.

Angående förekommande kombination kraftverksdammer — regleringsdammer, d. v. s. det fall, att regleringen av vattenavrinningen i ett vattendrag ombesörjes av en vid ett vattenfall utbyggd kraftverksdam, som — i vissa fall genom påbyggnad eller eljest särskilda för ändamålet träffade anstalter — tillika fungerar som regleringsdam, framhålla de sakkunniga, att vissa svårreglerbara skattesituationer kunde tänkas uppstå, samt anföra vidare.

Sålunda kan själva dammbyggnaden med för dess användande såsom regleringsdam eventuellt träffade särskilda anstalter hava bekostats av dess ägare, under det att vederbörande vattenfallsintressenter — vanligen i form av en regleringsförening — åtagit sig att svara för, förutom en del av kostnaderna för dammbyggnaden, de av regleringen föranledda skadeersättningarna och rensningarna, eller också kan på annat sätt en uppdelning hava skett mellan dammägaren och vattenfallsintressenterna av samtliga de med regleringen sammanhängande kostnaderna.

Det är klart, att det i sådana fall måste föreligga en överenskommelse mellan dammägaren och vattenfallsintressenterna, innebärande att dammägaren på ett eller annat sätt tillförsäkras gottgörelse dels för de särskilda kostnader han fått vidkännas vid dammens uppförande med hänsyn till dess funktion jämväl såsom regleringsdam, vilka kostnader böra stanna å vattenfallsintressenterna, dels ock för att han ställer kraftverksdammen till förfogande för regleringsändamål och handhar regleringen på föreskrivet sätt samt besirider vissa med regleringen sammanhängande löpande utgifter, bland annat fastighetsskatten.

Då emellertid under nu angivna omständigheter vattenfallsintressenterna icke till någon del äro ägare till dammen, oaktat de mer eller mindre bidragit till kostnaderna för regleringens genomförande, kan med det sätt, varpå de sakkunniga tänkt sig värderingen av regleringsdammar ordnad, dammägaren alltså komma att beskattas för ett värde, som motsvaras av utav andra än honom själv i regleringsföretaget investerat kapital, för vilket han ej åtnjuter någon inkomst.

Med hänsyn till de allmänna grunderna för fastighetsbeskattningen är i och för sig ej så mycket att anmärka på ett sådant förhållande. Det är ju värdet å fastighetsobjektet såsom sådant man söker, och då bör det ej hava någon betydelse för värdet, vem eller vilka som bekostat detta objekt, un-

der förutsättning att detta förhållande ej haft någon inverkan på frågan om vem som civilrättsligt är att anse såsom objektets ägare. En annan sak är att för vattenfallsfastigheter, som det nu gäller, på grund av omöjligheten att få ett mera direkt uttryck för det allmänna saluvärde, som enligt författningen skall utgöra grund för taxeringen, man varit nödsakad att genom beräklandet av ett värde, som hämtar sitt stöd från de å fastigheten nedlagda kostnaderna, däribland även markskadeersättningar och kostnader för rensningar, söka skapa en presumtion för att värdet bestämes enligt principen om det allmänna saluvärdet. Den omständigheten emellertid att man ej på mera direkt väg kan komma fram till en värdebestämning, kan ej i förevarande avseende äga någon betydelse. Vidare äro visserligen dammägaren och vattenfallsägarna realiter sett delägare i regleringsföretaget. Därav kan emellertid ej följä en fördelning av skattskyldigheten för dammen. Genom vattenfallsägarnas kapitalinvestering i företaget har nämligen såsom redan antytts ej tillskapats en direkt mot denna kapitalinvestering svarande fristående vattenbyggnad. Det finnes alltså intet objekt, vid vilket deras skattskyldighet kan fästas. Det torde därför under alla omständigheter vara klart, att i de fall då överenskommelse träffas om en kraftverksdamms användande jämväl såsom regleringsdamm, efter det de nu föreslagna bestämmelserna angående värdering av regleringsdamm trätt i kraft, anledning saknas att i beskattningssväg behandla kraftverksdammar, som tillika äro regleringsdammar, annorledes än andra regleringsdammar. Möjlighet föreligger ju för vederbörande att, då frågan om ett samarbete på nu berörda område mellan en kraftverksägare och vattenfallsintressenterna blir aktuell, taga hänsyn till att kraftverksägaren blir skattskyldig för dammens hela värde, sådant det enligt nu föreslagna regler är avsett att bestämmas.

Som motivering till de föreslagna övergångsbestämmelserna anföra de sakkunniga härefter.

Beträffande emellertid de fall, då ovannämnda samarbete mellan en kraftverksägare och vattenfallsintressenter föreligger redan vid den tidpunkt, då de nya bestämmelserna träda i kraft, kan ej förnekas, att en värdering av dammen enligt dessa bestämmelser kan komma att innebära en obillighet mot kraftverksägaren, som får skatta för dammens hela och mot vad tidigare gällde kanske betydligt förhöjda värde. Vid den tidpunkt då frågan om samarbetet diskuterades, hade han ej anledning att taga i betraktande att regleringsdammen skulle komma att i beskattningssväg behandlas efter andra än då gällande grunder.

Med hänsyn till berörda omständigheter synes det alltså berättigat att i nu senast anmärkta fall söka ordna beskattningsförhållandena på sådant sätt, att den obillighet i fråga om skattebelastningen, som under vissa omständigheter kan för en kraftverksägare uppstå, undanröjes. I författningssväg torde detta lämpligast ske genom intagandet av en övergångsbestämelse till den erforderliga nya lagen om ändringar i kommunalskattelagen, varigenom möjlighet beredes att fördela skattskyldigheten för dammen å dammägaren och vattenfallsintressenterna. Detta är onekligen en åtgärd av ett ur beskattningssynpunkt mer ovanligt slag, som givetvis betingas av de säregna med taxering av vattenfallsfastigheter förknippade förhållandena. En motsvarighet kan dock i viss mån sägas föreligga på inkomstbeskattningens område, då hyresvärdet för bostad eller annan förmån från fastighet, tillhörande bostadsförening eller bostadsaktiebolag, räknas såsom medlemmens eller delägarens intäkt av fastigheten med rätt tillika till på vederbörande lägenhet belöpande procentavdrag.

Det synes emellertid böra föreligga så mycket mindre tvekan att gå fram på den här ovan angivna linjen som det antal fall, då en kraftverksdamm tillika utgör en regleringsdamm, är förhållandevis litet och det dessutom synes föreligga möjlighet att giva denna övergångsbestämmelse sådan avfattning, att dess användning blir ytterligare minskad. Förhållandet är nämligen det att det icke föreligger någon större risk för att kraftverksägaren, även om någon övergångsbestämmelse icke meddelades, ej skulle bliva av vattenfallsintressenterna ersatt för det utlägg för skatt, som det enligt ovanstående kan anses obilligt att han får svara för. I de flesta av de nu förevarande fallen äro vattenfallsintressenterna sammanslutna i en regleringsförening, av vilken dammägaren som regel själv är medlem. För denna förening torde det föreligga ett intresse att på så rättvist sätt som möjligt få en skattesituation av nu ifrågavarande art uppklarad. Om man alltså kan utgå ifrån att i allmänhet några extra åtgärder för en lösning av en skattefråga av förevarande slag ej äro erforderliga, återstår allenast att reglera saken för de säkerligen sällsynta fall, då någon överenskommelse om skattens fördelning på dammägaren och vattenfallsintressenterna ej kan uppnås. Detta synes lämpligen kunna ske så, att såsom ett övergångsstadgande bestämmelser meddelas därom att frågan om en sådan fördelning av dammvärdet kan av dammägaren få hänskjutas till någon av beskattningsnämnderna, därvid efter vederbörande vattenfallsintressenters hörande, beredningsnämnden avgiver förslag i ämnet och taxeringsnämnden eller prövningsnämnden i anledning av berörda förslag eller direkt hos dem gjorda framställningar beslutar i saken. Besluten kunna givetvis överklagas i vanlig ordning.

Förslaget har i förevarande delar lämnats utan erinran i ungefär halva antalet *remissyttranden*. I de övriga yttrandena ha framställts erinringar i olika avseenden.

Kammarrätten anser övervägande skäl — och framför allt starka praktiska skäl — tala för ett val av det av de sakkunniga förordade alternativ III för taxering av regleringsvärdet utöver naturvärdet.

Beträffande skattskyldighet för regleringsdamm anför kammarrätten.

Vid den valda metoden för uppskattning av värdet av vattenreglering uppställer sig frågan vem som skall upptagas såsom skattskyldig för regleringsdamm. De sakkunniga synas att döma av den till förslaget om ändringar i kommunalskattelagen fogade övergångsbestämmelsen utgå från att, om regleringsföretag handhar vattenregleringen, skattskyldigheten för dammen skall åvila regleringsföretaget. Detta synes stå i motsättning till ett uttalande av vederbörande departementschef i prop. 1927 nr 102 s. 194, vilket uttalande tyder på att regleringsföretag icke skulle anses såsom skattesubjekt. Efter att hava omnämnt, att häradsallmänningar och liknande samfälligheter skola beskattas i intressenternas ställe, yttrade departementschefen där följande: »Här torde böra erinras, att vissa sammanslutningar enligt vattenlagen, vilka ej äsyfta förvärv av inkomster utan att för gemensam räkning omhändervärd driftsanordning, ej äro att anse såsom med häradsallmänningar m. fl. likartade samfälligheter. Den inkomst, som ifrågavarande anordningar indirekt lämna intressenterna, blir dessas egen inkomst och beskattas hos dem. Å andra sidan få de givetvis var för sig komma i åtnjutande av procentavdrag för de fastigheter, till vilka de själva äro ägare, likasom de torde i beskattningsavseende få anses äga del

av sammanslutningen som sådan tillhöriga fastigheter, i likhet med förhållandet beträffande gruvbolag.»

Detta uttalande torde få anses innebära, att vattenfallsägarna och icke regleringsföretaget avsetts skola upptagas såsom skattskyldiga till fastighetsskatt för till regleringsföretaget hörande fastigheter.

Frågan om skattskyldigheten för regleringsdammar hava taxeringsmyndigheterna ställts inför redan vid tillämpning av nu gällande bestämmelser i ämnet. Därvid har, såvitt kammarrätten kunnat finna, skattskyldigheten i allmänhet lagts å vederbörande regleringsföretag. Denna praxis är be-tingad av starka lämplighetsskäl. Om såsom icke sällan händer ett stort antal vattenfallsägare deltaga i regleringsföretaget, skulle det vara förenat med mycket arbete att upptaga dessa såsom skattskyldiga, envar för honom tillkommande andel. En ändring i nuvarande rättstillämpning synes med hänsyn härtill ej önskvärd. Mot densamma kan, såsom antytts i departementschefens ovan återgivna uttalande, anmärkas att regleringsföretaget vanligen saknar inkomst, varifrån procentavdraget för dammen kan avräknas. Vattenfallsägarna, som äro delägare i regleringsföretaget, hava där- emot vanligen betydande inkomster av sina kraftverk. Skattebördan för vattenfallsägarna blir därför, om skattskyldigheten för dammen lägges på regleringsföretaget, ofta hårdare än om den lägges direkt på dem själva. Denna olägenhet — vilken får större praktisk betydelse om i taxeringsvär- det å dammen skall inräknas hela värdet av regleringen utöver naturvärdet å densamma och icke såsom förut blott värdet å själva dammen jämte vis- sa kostnader för rensningar intill densamma — kan avhjälpas genom en bestämmelse som ger delägarna i regleringsföretag rätten att åtnjuta pro- centavdrag för regleringsföretagets fastigheter, envar i förhållande till ho- nom tillkommande andel i desamma. En liknande bestämmelse förekom- mer i 45 § kommunalskattelagen andra stycket, varigenom procentavdrag för fastighet som tillhör bostadsförening eller bostadsaktiebolag tillerkänts medlem av föreningen eller bolaget.

Angående den av de sakkunniga föreslagna lösningen av problemet om skattskyldigheten vid k o m b i n a t i o n a v k r a f t v e r k s - o c h r e g l e r i n g s d a m m framhåller kammarrätten.

Vore det härvid fråga endast om skatteplikt till fastighetsskatt, torde det med hänsyn till att fastighetsskatten i övervägande grad har karaktär av objektskatt icke finnas anledning till erinringar mot denna lösning av frågan. Anordningen synes emellertid medföra, att dammägaren blir skatt- skyldig även till förmögenhetsskatt för dammens hela taxeringsvärde, vil- ket är principiellt betänkligt i betraktande av att förmögenhetsskatten är en i hög grad personlig skatt — den utgår med väsentligt olika skattesatser beroende på den skattskyldiges skatteförmåga och träffar icke alls vissa juridiska personer. Ytterligare kan anmärkas att kreditgivare möjligen skulle kunna vilseledas av det höga taxeringsvärdet å dammägarens fas- tighet.

De här framställda anmärkningarna förfalla om man ersätter övergångs- bestämmelsen med en föreskrift, som är permanent och varigenom sådan uppdelning av skattskyldigheten som anges i övergångsbestämmelsen blir obligatorisk för regleringsdamm, som jämväl tjänstgör som kraftverks- damm.

Den föreslagna övergångsbestämmelsen liksom en sådan permanent före- skrift, som enligt vad ovan ifrågasatts skulle ersätta övergångsbestämme- len, leder till taxeringar som äro i viss mån egendomliga. Man kan sålunda fråga sig vad den skattskyldighet som vid uppdelningen lägges å reglerings-

företaget egentligen avser då regleringsföretaget ju icke äger dammen. I tillämpningen torde emellertid knappast några olägenheter uppstå i anledning härav. I fastighetslängden kan regleringsföretagets »fastighet» lämpligen betecknas såsom del i regleringsdammen, även om denna beteckning icke är fullt adekvat.

Det praktiska behovet av en sådan föreskrift om uppdelning av skattskyldigheten för taxeringsvärdet å regleringsdamm som här ovan ifrågasatts torde inskränka sig till ett mycket begränsat antal fall. Om den av kammarrätten ifrågasatta lösningen av problemet icke företages utan skattskyldigheten för den för gemensamma ändamål nyttjade kraftverks- och regleringsdammen helt ålägges kraftverksägaren, torde utöver vad redan anförts följande synpunkter böra beaktas. Enligt vad kammarrätten inhämtat finns det i landet för närvarande måhända ett femtiotal kraftverksdammar som tillika utnyttjas av regleringsföretag, vilket antal inom överskådlig framtid knappast kommer att fördubblas. Fastighetsskatten för dammen torde i de flesta fall vara av underordnad ekonomisk betydelse, enär procentavdraget regelmässigt lär kunna i dess helhet utnyttjas med de inkomster dammägarens kraftverk avkastar. Vad förmögenhetsbeskattningen angår må nämnas att, enligt vad kammarrätten inhämtat, icke någon kombinerad kraftverks- och regleringsdamm av betydelse äges av enskild person. De flesta dylika dammar ägas av aktiebolag eller andra juridiska personer såsom staten och kommuner vilka icke äro underkastade förmögenhetsskatt. Den olägenhet som för juridiska personer kunde uppkomma till följd av ett fastighetstaxeringsvärde, som framkommit med inräknande av utav andra än den skattskyldige investerat kapital, skulle väl vara att värdet av aktierna i familjebolag vid aktieägarnas taxering till förmögenhetsskatt kunde bli för högt uppskattat, ehuru aktieägarna givetvis vid taxeringen ägde åberopa att i taxeringsvärdet å bolagets fastighet inräknats värden som icke tillkomme bolaget utan regleringsföretag eller andra vattenfallsägare än bolaget. Beträffande kreditorerna torde risken att de skulle vilseledas av taxeringsvärdet å dammen vara ringa med hänsyn till att fastighetskredit numera icke lär lämnas utan särskild värdering av fastigheten.

Några garantier finnas emellertid icke mot att icke enstaka stötande verkningar av dammägarens skattskyldighet för dammens hela taxeringsvärde kunna uppstå. Om t. ex. Vargöns kraftverk, vars damm utgör regleringsdamm för Vätern, varit i enskild persons ägo, skulle denna person bli taxerad till fastighetsskatt och förmögenhetsskatt för ett värde, motsvarande hela kostnaden för Väterns reglering. Försiktigheten torde därför bjuda att man inför den här ovan ifrågasatta föreskriften om obligatorisk uppdelning av skattskyldigheten för kraftverksdamm, som tillika utgör regleringsdamm. Antalet fall i vilka den skulle bli tillämplig är som nämnts begränsat och delvärdena äro givna genom sättet för bestämmande av totalvärdet, varför det arbete som skulle ankomma på taxeringsmyndigheterna icke kunde bli alltför betungande. Om föreskriften om obligatorisk uppdelning av skattskyldigheten trots vad här anförts skulle anses obehöflig, bör enligt kammarrättens mening — närmast med hänsyn till att fastighetsskatten för kraftverksägaren-dammägaren, enligt vad ovan antytts, i de flesta fall torde vara av underordnad ekonomisk betydelse — ej heller införas den av de sakkunniga förordade övergångsbestämmelsen om möjlighet att i vissa fall på dammägares framställning jämka på skattskyldigheten.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser förslaget att fördela regleringens eller regleringsmöjligheternas s. k. naturvärde på de enskilda vattenfallen och

kostnaderna för dammbyggnad, rensningar, markskador m. m. på regleringsdammen innebära en avsevärd förbättring. Länsstyrelsen, som ej heller har någon erinran att göra mot det föreslagna sättet att beräkna värdet av regleringsmagasinen, framhåller emellertid, att det framstode som orättvist att i fråga om den i länet belägna regleringsdammen vid Vargön endast de två kommuner, mellan vilka dammen sträckte sig, skulle åtnjuta skatteförmån av bl. a. de väldiga skadeersättningsbelopp, som utgått på grund av Vänerens reglering.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför, att det föreslagna sättet för uppskattningen av värdet av årsreglering ur praktisk taxeringssynpunkt syntes möjligt och lämpligt att tillämpa. Ur samma synpunkt och med hänsyn jämväl till fördelningen av det kommunala beskattningsunderlaget syntes regleringskostnadernas hänförande till regleringsdammen (alternativ III) böra förordas.

Länsstyrelsen i Värmlands län har ej heller någon principiell erinran att göra mot förslaget i förevarande del men ifrågasätter huruvida icke — som fallet vore beträffande kraftverk — i anvisningarna borde komma till uttryck, att en skäligen jämkning av anläggningskostnaderna finge göras med hänsyn till deras värdegrundande egenskap.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ifrågasätter, om de föreslagna normerna för beräkning av naturvärde för genomförd eller framtida reglering, vari bl. a. inginge en så svårbedömd faktor som storleken av det regleringsmagasin som kunde väntas bli utnyttjat, alltid gäve en tillfredsställande beräkningsgrund för regleringsvinsten, samt anför vidare härom.

Beträffande utförda regleringar synes möjlighet finnas att på den väg som föreslagits kunna taga hänsyn till regleringarnas verkan. Framhållas bör dock dels att i de flesta vattendrag, där regleringar finnas, dessa alltså ökas i antal och omfattning, varför hänsyn bör tagas samtidigt till redan utförda och till eventuella framtida företag, dels att de regleringar som ligga till grund för utredningen i allmänhet torde vara belägna i lättreglerade vattendrag, där, beträffande Norrland, den huvudsakliga utbyggnaden hittills skett.

I fråga om framtida regleringar ställer sig frågan betydligt svårare. Först efter vidlyftiga utredningar är det möjligt att bilda sig en säker uppfattning om regleringsmagasinens storlek och innan regleringarna komma till utförande kunna planerna väsentligen ändras under domstolsbehandlingen.

Att av sjöarnas areor och en antagen regleringshöjd få fram ett tillnärmelsevis riktigt resultat måste anses uteslutet. Dels äro icke alla sjöar lämpade för reglering, dels kan sjöarean förändras avsevärt genom reglering och dels är den ekonomiska regleringshöjden högst varierande (från mindre än 1 meter till hittills 18 meter) och omöjlig att i förväg beräkna. Därtill kommer möjligheten att genom dammar skapa betydande magasin i den egentliga flodfåran eller i oländiga och avlägsna trakter.

Svårigheterna att uppskatta framtida regleringsmöjligheter synas därför vara så stora, att det kan ifrågasättas om det föreslagna beräkningssättet är lämpligt. Möjligen torde till grund för uppskattningen av värdeökningen genom de framtida regleringarna i stället kunna läggas sjöarealens storlek

inom området eller dennas förhållande till hela arealen, den s. k. sjöprocenten.

Beträffande möjligheten att tillhandahålla erforderliga hydrologiska upplysningar uppger institutet, att det hade möjlighet att tillhandahålla uppgifter om medelvattenföringen av för ändamålet fullt tillräcklig noggrannhet, men att uppgifter om 75 procent vattenföringen kunde tillhandahållas först efter mera betydande utredningsarbete och att sådana uppgifter dessutom bleve osäkrare än uppgifterna om medelvattenföringen. Institutet anför vidare.

Uppgifter om fallhöjden vid medelvattenföring kunna — utan särskilda undersökningar på platsen — endast lämnas på basis av uppgifterna i »Förteckning över Sveriges vattenfall» och därför endast i mycket begränsad omfattning. De sakkunniga hava ej heller föreslagit åläggande för institutet att lämna upplysning om fallhöjden.

Institutet har ej möjlighet att annat än undantagsvis lämna upplysningar om magasinsstorlekar vid genomförda årsregleringar utan att först inhämta uppgift härom från vederbörande regleringsföretag. I fråga om årsreglering, som kan komma att genomföras, kan institutet som av det föregående framgår, ej tillhandahålla andra uppgifter än som kunna erhållas från vederbörande regleringsföretag. Uppgifter om sjöareal eller sjöprocent kunna däremot lämnas av institutet på basis av de topografiska kartorna.

Vattenfallsstyrelsen har inga principiella invändningar mot det föreslagna sättet att taga hänsyn till årsreglering och anser det också fylla det kravet — om erforderligt diagram ställdes till förfogande — att deklaranterna skulle kunna direkt angiva för taxeringsmyndigheterna godtagbara värden, även om förfarandet nog kunde utformas enklare. I princip vore det riktigt, att även framtida regleringsmöjligheter skulle påverka fallvärdena, men att härutinnan begära detaljerade kalkyler framstode som orimligt med hänsyn dels till att någon tillnärmelsevis fullständig uppfattning om möjligheterna för årsreglering enligt all erfarenhet ernåddes först medelst ingående undersökningar och dels till att jämväl tidpunkten för de blivande regleringarna vore obestämde. Det borde räcka med ett schematiskt procentuellt tillägg, eventuellt i någon mån beroende av sjöarnas andel i nederbördsområdet och en uppskattning av tiden till dess regleringarna bleve aktuella.

Beträffande värdet utöver naturvärdet av genomförd reglering yrkar styrelsen liksom i fråga om kraftverk, att vid värderingen enligt anläggningskostnadsmetoden hänsyn skulle tagas endast till kostnader som nedlagts på egna anläggningar men icke till utbetalda ersättningar och kostnader för sådana skadeavhjälpande och skadeförebyggande åtgärder som utfördes på annans egendom och för vilka regleringsföretaget sedan icke hade någon vidmakthållandeskyldighet. Styrelsen anför i övrigt.

Med den angivna gränsdragningen medför anläggningskostnadsmetoden ett enligt vattenfallsstyrelsens mening tillfredsställande och konsekvent hänsynstagande till vattenregleringar vid fastighetstaxeringen. Förutom att fallvärdena ökas med vissa belopp, bliva de för regleringen utförda byggnadsverken fastighetstaxerade, sålunda såväl de av regleringen föranledda utvidgningarna av kraftstationerna som de dammar, kanaler och rensningar,

som utföras vid den reglerade sjön. Taxeringsvärdena tillkomma vidare de kommuner, inom vilka resp. byggnadsverk äro belägna, med det enda undantaget, att rensningar för regleringar torde få hänföras till regleringsdammen, även om platsen för dem ligger inom annan kommun.

Ett medräknande av ersättningarna medför å andra sidan en hel del egenomliga konsekvenser. För *det första* kan summan av samtliga utlagda kostnader för en reglering och tilläggen till fallvärdena överstiga avkastningsvärdet, ty de senare äro, om som normalt fallen sedan länge disponerats av resp. ägare eller innehavare, icke några reella kostnader och medkomma sålunda icke i de räntabilitetskalkyler, som avgöra, om regleringen skall komma till stånd. För *det andra* blir fördelningen mellan olika kommuner icke tillfredsställande. Det riktigaste vore väl, att ersättningarna bleve fastighetstaxerade inom den kommun, där de utbetalats, men härför finnes åtminstone för närvarande ingen form. Att dela upp ersättningarna på de fall och kraftverk, som beröras av regleringen, möter de svårigheter, som angivits av de sakkunniga. Att som dessa föreslagit, hänföra dem till regleringsdammen är minst sagt godtyckligt. Som exempel kan nämnas, att de till strandägare runt hela Vänern utbetalade ersättningarna på sammanlagt 6,8 milj. kronor skulle bliva helt taxerade i Västra Tunhems socken, inom vilken dammen vid Vargön ligger. För *det tredje* är det med de sakkunnigas utgångspunkt icke säkert, att regleringsersättningar alltid kunna bliva medräknade vid fastighetstaxering. Så blir icke fallet, om de utgöra hela kapitalkostnaden för regleringen, under det att dämning och vattentappning utföras medelst en tidigare för flottningsändamål uppförd damm. För *det fjärde* föreligger det fallet, som jämväl de sakkunniga behandlat men vars betydelse de nog betydligt underskattat, att en kraftverksdamm samtidigt är regleringsdamm. Kraftverksägaren skulle då utan egen förskyllan få dammen uppvärderad till följd av att ett helt annat organ erlagt vissa belopp i ersättningar. En sådan tvångsmässig ökning av taxeringsvärde till följd av åtgärder utanför ägarens inflytandesfär torde bliva unik inom skattesystemet. Det är visserligen som de sakkunniga anföra troligt, att dammägaren kan skaffa sig ersättning för den honom påtvingade fastighetsskatten, men i princip föreligger icke full säkerhet härför utan compensationen kan helt eller delvis utebliva, t. ex. om regleringsföretaget eller någon av dess medlemmar inställer sina betalningar.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser det vara förtjänt av ytterligare övervägande, huruvida anläggningskostnadsmetoden i princip skulle omfatta samtliga tänkbara kostnader för en dammanläggning. Särskilt beträffande markskador hade länsstyrelsen svårt att inse varför av två ur vattenkraftsynpunkt likvärdiga sjöregleringar det ena med anledning av höga ersättningar för markskador skulle åsättas ett högre taxeringsvärde än det andra, där kostnaderna till följd av fördelaktigare strandförhållanden vore lägre. Ur avkastningssynpunkt torde resultatet bli tvärtom.

Länsstyrelsen anför vidare.

En annan inadvartens synes kunna uppstå i sådana fall, där vattendomstolen ålägger ett regleringsföretag att i stället för översvämmad åker låta odla upp annan lämplig mark i ersättning för den skadade. I dylika fall skulle de sakkunnigas förslag leda till dubbeltaxering för de å odlingen nedlagda kostnaderna, enär dessa dels skulle medräknas i anläggningskostnad för regleringsdamm, dels komma till synes även vid åsättande av taxeringsvärde å den uppodlade marken. Ett liknande förhållande kan tänkas upp-

komma vid invallning av mark, där dels invallningskostnaden taxeras å företaget, dels marken taxeras med det förhöjda värde, som den genom invallningen erhållit, utan reducering för invallningskostnaden.

Visserligen har i förslaget förutsatts att därest tillämpandet av den föreslagna värderingsmetoden av särskilt angivna orsaker leder till påtagligt oriktigt resultat, värdet må »jämkas efter ty som skäligt finnes». Det är dock föga sannolikt att genom ett dylikt jämningsförfarande metoden skulle kunna i det stora hela giva mer tillfredsställande resultat, helst som en dylik jämkning avsetts för rena ytterlighetsfall. Ej heller torde det vara möjligt att genom en avvägning av fallvärdena efter utbyggnadsförhållandena neutralisera ojämnheten i byggnadsvärdena genom anläggningskostnadsmetodens tillämpning.

Slutligen påpekar länsstyrelsen ett fall, där regleringsdamm för flottning, ägd av flottningsförening, jämlikt lagen den 20 oktober 1939 (nr 732) med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering provisoriskt fått brukas som regleringsdamm för kraftverk. Sedermera hade förhållandet kunnat bliva mera permanent. Såsom del av flottled hade dammen icke varit föremål för taxering. Den ägdes fortfarande av flottningsföreningen, ehuru den nu nyttjades huvudsakligen för kraftverksändamål. Det syntes böra övervägas huruvida för dylika och eventuellt liknande fall särskilda bestämmelser rörande kraftverkets eller dammanläggningens taxering befunnes erforderliga.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser, att vid fördelning av den värdeökning i vattenkraft, som uppstått genom sjöreglering, mellan vattenfallen och regleringsdammen särskilt avseende borde fästas vid att regleringsföreningarna i regel icke hade inkomster av den storleksordning att de vid taxeringen till kommunal inkomstskatt kunde tillgodogöra sig å regleringsdammens taxeringsvärde belöpande procentavdrag. Enligt länsstyrelsen borde därför vid värdesättning av regleringsdamm hänsyn tagas endast till värdet å marken och de direkta kostnaderna för dammbyggnaden. Övriga kostnader såsom ersättningar för skada och intrång m. m. borde läggas och fördelas å de vattenfall, som erhållit fördel av regleringen. Hänsyn till möjlighet av årsreglering borde icke tagas förrän densamma varit föremål för domstols beslut. Innan sådant beslut föreläge torde det vara ytterst vanskligt att åsätta möjlighet till reglering objektivet värde. De sakkunnigas förslag härvidlag skulle i hög grad försvåra taxeringsarbetet och antagligen icke medföra nämnvärt högre taxeringsvärde.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser — liksom i fråga om kraftverk — det vara riktigare att sådana utgifter som ersättning för markskador genom ett vattenfalls utnyttjande beaktades vid beräkning av vattenfallets värde än att de inräknades i byggnadsvärdet på regleringsdammen.

Länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasätter, om man ej skulle kunna slopa det särskilda tillägget för effektökning på grund av årsreglering, vid vars beräkning särskilda svårigheter torde komma att inställa sig, genom att redan vid fastställandet av enhetsvärdena i vederbörande tabellsammansättning hänsyn toges till möjligheten av dylik effektökning.

Svenska vattenkraftföreningen anser, att hänsyn till effektökning genom årsreglering borde med fullt tillräcklig noggrannhet kunna tagas antingen som nu genom justering av enhetsvärdet eller genom lämpligt val av ett enhetsvärde, som för olika vattendrag kunde ändras och offentliggöras i tabellsammanställningen före den allmänna fastighetstaxeringen. Föreningen anför.

Sådant val borde med jämna mellanrum kunna göras, allteftersom man mer och mer genomför regleringar samt bättre och bättre kan överblicka möjligheterna till ytterligare regleringar. Dessa förfaringssätt skulle bättre än den av de sakkunniga föreslagna metoden överensstämma med den allmänna principen om saluvärdet som grund för taxeringen, när ju en eventuell köpare bildar sig en uppfattning om värdet på motsvarande sätt, nämligen genom att taga hänsyn till den värdeökning, som redan vunnits genom utförda regleringar, och den, som kan väntas genom planerade och möjliga regleringar. Härtill kommer att senare tids lagstiftning, speciellt den med syfte att hindra spekulation i vattenkraft, torde ha medfört en stabilisering av priserna på utbyggd vattenkraft, i stor utsträckning underkastad offentlig kontroll.

Mot det sätt att bedöma inverkan av genomförda och särskilt blivande regleringar, som de sakkunniga föreslagit, kunna allvarliga invändningar göras. På s. 69 (i betänkandet) anföres, att metoden i fråga bl. a. bygger på den förutsättningen, »att självkostnaden för varje genom reglering och ökad utbyggnad vunnen relativvärdeenheter är lika stor som självkostnaden för varje relativvärdeenheter i oreglerat skick, en förutsättning som åtminstone i stort sett torde äga giltighet». Även om denna förutsättning *i stort sett* äger giltighet, vilket icke är bevisat, så är det ingalunda säkert att den äger giltighet för vart och ett av de olika fallen, för vilka man nämligen i verkligheten kan komma till mycket varierande resultat. Man behöver endast tänka sig följande tvenne enkla kombinationer: i ett vattendrag finnes ett koncentrerat, lättutbyggt vattenfall med berggrund men längre upp i vattendraget få sjöar, så att regleringsmagasin bli dyra, då de kanske måste åstadkommas genom kostbara indämningar av dalgångar i bivattendrag. I ett annat vattendrag finnes ett långsträckt, svårutbyggt vattenfall med endast jordgrund men längre upp i samma vattendrag många sjöar och stora sådana, med branta stränder och trångt utlopp med berggrund, vilka sjöar relativt billigt låta sig regleras. Mellan dessa ytterligheter finnas otaliga variationer, inom vida gränser, och det är ju här icke fråga om värderingen av landets vattenkraft i stort utan om värderingen av varje särskilt fall, vilken värdering måste vara så rättvis som möjligt.

I bilaga II anges ytterligare en förutsättning, vars riktighet starkt kan ifrågasättas, nämligen att naturkraftens värde ökas i samma proportion, som kraftinkomstens värde ökar. En sådan förutsättning som bas för utredning med här föreliggande ändamål bör icke kunna godtagas utan synnerligen ingående undersökning och prövning av dess eventuella riktighet. Ej heller lär man, som gjorts, kunna förutsätta proportionalitet mellan naturvärdet vid reglering och den reglerade kraftens värde; detta kan nämligen i hög grad vara beroende av sjömagasinets läge i förhållande till vattenfallen.

Det ovan anförda må vara nog för att visa att den föreslagna metoden för beräkning av värdeökning på grund av reglering icke utan vidare bör kunna godtagas.

Beträffande möjligheterna att erhålla erforderliga hydrologiska uppgifter framhåller föreningen, att uppgift om den naturliga sjöytan säkerligen kunde erhållas men att denna uppgift i och för sig icke vore tillräcklig, samt anför vidare härom.

Vid ett av vårt lands större sjömagasin var den naturliga sjöytan 110 km², men sjöytan vid dämmningsgränsen blev efter slutligen genomförd reglering ej mindre än 210 km². I ett annat, planerat sjömagasin har den naturliga ytan på tillgängligt kartmaterial uppmätts till 0,4 km². Detaljmätningar bekräftade denna siffra men visade att magasinet redan vid 1 m regleringshöjd över nämnda yta finge arean 1,5 km² och vid 2 m höjd arean 3,1 km². En betydande osäkerhet vid bedömningen av ett tilltänkt magasins volym ligger sålunda häri, och denna osäkerhet lär ej kunna elimineras utan särskild undersökning, vilken SMHI sannolikt ej är beredd att åtaga sig eller för vilken i varje fall kostnaden ej står i rimlig proportion till nyttan i ifrågavarande avseende. Ännu större osäkerhet ligger i bedömningen av regleringshöjden, och det förefaller verklighetsfrämmande att förutsätta att SMHI skulle vilja lämna uppgift härom.

De sakkunniga anföra själva att de upplysningar, som kunna erhållas från institutet, äro nödvändiga för deklarationsformulärens ifyllande och endast i begränsad omfattning torde kunna erhållas från annat håll. Så synes också vara fallet, varför med hänsyn till vad som ovan anförts den föreslagna metoden samt blanketterna i den form de framlagts icke torde kunna användas.

Föreningen framhåller dessutom, att hänsyn vid taxeringen endast borde tagas till regleringar som kunde väntas komma till stånd. Här om anföres.

I förslaget till författningstext talas om »årsreglering som genomförts eller kan komma att genomföras». I motiven däremot talas om reglering som »väntas komma att genomföras» (s. 67). Tydligen är det med den beräkningsmetod som förslaget förutsätter icke berättigat att taga hänsyn till regleringsmöjligheter, som kanske aldrig bli utnyttjade. Hänsyn bör endast tagas till planerade regleringar, som väntas bli utförda. Regleringar, för vilka planer ännu icke utarbetats, böra, för att i möjligaste mån nedbringa arbetet för de skattskyldiga och myndigheterna — särskilt för SMHI — endast tagas i betraktande, därest regleringen med säkerhet väntas bli genomförd och det vid taxeringstillfället aktuella värdet av möjligheten till sådan reglering är betydande. Denna värderingsprincip synes lämpligen komma till uttryck i författningstexten därigenom att denna gives exempelvis följande formulering: »Härvid skall hänsyn tagas till värdet av årsreglering, som genomförts eller planerats och väntas bli genomförd. Hänsyn må ock kunna tagas till årsreglering, för vilken plan icke utarbetats, därest den med säkerhet väntas bli genomförd och värdet av möjligheten till sådan reglering är betydande».

Angående taxering av regleringsvärdet utöver naturvärdet framhåller föreningen.

Rent principiellt måste det anses felaktigt att öka regleringsdammarnas värden med summan av erlagda skadeersättningar för regleringen. Dessa ersättningar kunna ju icke höja dammbyggnadens värde. Om ersättningarna över huvud taget skola medräknas, vore det riktigare att anse att de höjde värdet av regleringsvinsten i vederbörande kraftverk.

Med hänsyn till önskvärdheten av att viss del av regleringsvinstens värden som beskattningsobjekt komma de kommuner till godo, där regleringarna utövas, vill föreningen emellertid icke motsätta sig det föreslagna förslaget att öka regleringsdammarnas värden med skadeersättningarnas belopp och sålunda taga detta värde till beskattning i den kommun, där dammen ligger. Detta kan emellertid godtagas endast under förutsättning, att vattenregleringsföretagets delägare vid sina taxeringar till kommunal inkomstskatt på något sätt komma i åtnjutande av det 5-procentiga avdraget på regleringsdammens taxeringsvärde det s. k. garantiskatteavdraget. Vattenregleringsföretaget såsom sådant har icke någon beskattningsbar inkomst (driver icke någon rörelse och uttaxerar på delägarna icke större belopp än som motsvarar utgifterna för regleringen) och kan sålunda icke tillgodogöra sig detta avdrag. Därest detta ej heller skulle få tillgodoräknas delägarna i vattenregleringsföretaget, komme de föreslagna bestämmelserna i realiteten att innebära en objektskatt — beräknad på grundval av ett så högt repartitionstal som 5 — på regleringsdammarna, vari då inräknas även skadeersättningarna. Detta överensstämmer icke med principen om en såvitt möjligt jämlik och rättvis beskattning.

Därest de föreslagna bestämmelserna angående regleringsdammarnas taxering skola kunna godkännas, vill föreningen därför för sin del som ett ofrånkomligt villkor uppställa, att rättelse sker i denna fråga. En lämplig lösning synes stå att finna därigenom, att en bestämmelse införes av liknande innehåll som den, vilken för närvarande gäller beträffande medlem av bostadsförening, nämligen att delägarna i regleringsföretaget (d. v. s. strömfallsägare, för vilka betalningsskyldighet till regleringsföretaget inträtt) skola äga vid taxering till kommunal inkomstskatt från sin inkomst avdraga 5 % av den andel i regleringsdammens taxeringsvärde, som svarar mot strömfallets andel i kostnaden för regleringsföretaget. Bestämmelsen synes lämpligen böra införas i 45 § andra stycket kommunalskattelagen, som torde kunna givas exempelvis följande ändrade lydelse: »Rätt till förenämnda avdrag skall tillkomma fastighetens ägare, dock att medlem av bostadsförening — — —, som på lägenheten belöper, samt beträffande det på taxeringsvärdet å regleringsdamm beräknade avdraget skall gälla, att ägare av strömfall med skyldighet att bidra till kostnaden för regleringsföretaget äger åtnjuta den del av avdraget, som motsvarar den på strömfallet belöpande andelen av nämnda kostnad».

Mot de föreslagna övergångsbestämmelserna för kombinerad kraftverksdamm — regleringsdamm har föreningen intet att invända.

Sveriges industriförbund instämmer i vad vattenkraftföreningen anført. Nuvarande bestämmelser om garantiskatteavdrag innebure i realiteten, att den å regleringsdammens taxeringsvärde utgående fastighetsskatten icke utgjorde en garantiskatt utan en objektskatt, vilket måste betecknas som en inadvartens. De obilliga verkningarna härav komme att väsentligt accentueras, om markskadeersättningar m. m. skulle medtagas vid beräkningen av dessa taxeringsvärden. Vare sig förslaget i förevarande del genomfördes eller ej borde berörda inadvartens rättas därigenom att strömfallsägare med skyldighet att bidra till kostnader för regleringsföretag berättigades åtnjuta den del av det på taxeringsvärdet å regleringsdammen beräknade garantiskatteavdraget, som motsvarade den på strömfallet belöpande andelen av nämnda kostnad.

I den av regeringsrådet *Fransén* utarbetade promemorian framhållles, att vattenkraftföreningens ståndpunkt vore, att vad som enligt den i promemorian förordade metoden skulle utgöra förhållandet mellan taxeringsvattenföring och medelvattenföring skulle dels definitivt bestämmas av central myndighet i form av summariska tabelluppgifter, dels därvid inarbetas i värdet per effektenhet. Ett sådant förfarande, som i sak icke påverkade taxeringen, syntes emellertid medföra minskad reda vid taxeringen utan att någon särskild fördel därigenom vunnos, och kunde därför icke förordas. Ej heller syntes taxeringsnämnderna böra förhindras att vid värderingen taga erforderlig hänsyn till särskilda lokala förhållanden och centralt utgivna tabelluppgifter torde därför icke böra givas bindande verkan.

I övrigt anföres i promemorian.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle, vad angår reglerade vattendrag, vid beräkningen av den för fallvärdet bestämmande effekten hänsyn till genomförd eller väntad reglering tagas genom tillägg av en mot vattenkraftens värdeökning svarande effekt och sålunda den bestämmande effekten först beräknas för oreglerad vattenföring. Ett särskilt skäl till sådan uppdelning föreligger i den i betänkandet uttryckta meningen, att tilläggets värde bör röna inverkan av den tid, inom vilken regleringen kan förväntas genomförd. Detta skulle medföra att vid tillämpning av den ifrågavarande anvisningspunktens föreslagna fjärde stycke den där avsedda nedsättningen i vissa fall skulle i fråga om tilläggseffekten beräknas för annan tid än i fråga om grundeffekten, nämligen när regleringens genomförande väntas inträffa senare än vattenfallets utbyggnad. Nu blir fallvärdet ofta beroende av flera regleringsföretag, vilka icke kunna antagas genomförda samtidigt, och den föreslagna beräkningen skulle därför kunna komma att sönderfalla i ett flertal operationer, därvid varje reglerings inverkan jämväl bleve beroende av den antagna ordningsföljden vid deras genomförande. Det torde vidare råda enighet därom, att vid fallvärdets beräkning endast sådana regleringar böra tagas i betraktande, som med relativt stor säkerhet kunna väntas bli genomförda, och därmed som regel blott sådana, som kunna väntas genomförda inom en relativt nära framtid, d. v. s. i stor utsträckning före vattenfallets utbyggnad. Då vidare uppgifterna om magasinsstorleken måste antagas vara allt osäkrare ju längre fram i tiden regleringen kan väntas genomförd, så synes det innebära övertvägande fördelar, om den särskilda nedsättningen av tilläggseffekten med hänsyn till tiden för regleringens genomförande slopades och ersattes med en ökad säkerhetsmarginal vid bestämning av magasinsstorleken för sådana regleringar, som väntas genomförda först längre fram.

Med här ovan föreslagen förenkling skulle det möjligen bli onödigt att för reglerade vattendrag bestämma jämväl oreglerad taxeringsvattenföring. Det må dock framhållas, att värdet av viss långtidsreglering icke är oberoende av vattenföringens oreglerade växlingar och att det därför kan antagas att normerna för beräkning av den reglerade taxeringsvattenföringen komma att förutsätta kännedom om den oreglerade. Denna fråga kan det emellertid överlämnas åt tillämpningen att besvara.

Departementschefen. Enligt gällande bestämmelser tages hänsyn till värde av årsreglering på det sättet att värdering av vattenfall sker efter den faktiska lågvattenföringen, som förutsattes vara påverkad av regle-

ringen. Till den del värdet av regleringen motsvaras av anläggningskostnad för regleringsdamm — inklusive rensningar intill dammen — upptages nämnda värde genom taxering av regleringsdammen. Till övrig del inräknas det i vederbörande vattenfalls värde.

De sakkunniga anse, att en mera exakt beräkning av regleringsvärdet bör göras och att därvid hänsyn bör tagas även till föreliggande möjlighet att i framtiden reglera ett vattendrag, om denna framtida reglering har något nuvärde. Deras förslag innebär i själva verket, att man alltid — alltså även vid genomförd reglering — skall beräkna ett värde för möjligheten att verkställa årsreglering. Detta värde, kallat regleringens naturvärde, skall föras till vederbörande vattenfall. Det ytterligare värde som föreligger vid redan genomförd reglering, d. v. s. det värde som motsvaras av regleringskostnaden, skall föras till regleringsdammen och uppskattas där på samma sätt som när det gäller att värdera anläggningar och mark vid ett utbyggt vattenfall.

De sakkunnigas sätt att dela upp regleringsvärdet i ett naturvärde och ett värde motsvarande regleringskostnaden, vilka uppskattas vart för sig och som taxeras helt fristående från varandra, det förra hos vederbörande vattenfall och det senare hos regleringsdammen, har i princip icke mött någon kritik i remissyttrandena. Icke heller jag har några invändningar att göra mot den principiella uppläggnings av de sakkunnigas förslag.

Beträffande därefter den metod för uppskattning av regleringens naturvärde, som de sakkunniga närmast tänkt sig, får jag hänvisa till vad jag anfört angående taxering av outbyggt vattenfall, i vars värde det nu ifrågasatta värdet ju skall ingå (se s. 39 o. ff.). Närmare bestämt innebär denna metod, att den vattenföring, efter vilken uppskattningen av hela naturvärdet för ett vattenfall — alltså inklusive fallets värde i oreglerat skick — skulle ske, skulle uträknas på grundval av medelvattenföringen samt årsregleringsmagasinets storlek, uttryckt i procent av årsmedelvattenmängden, d. v. s. hela den vid vattenfallet ett normalt år framrinnande vattenmängden. Med utgångspunkt från nämnda procenttal skulle ur en för taxeringen utarbetad tabell direkt kunna inhämtas den procent av medelvattenföringen som den för taxeringen bestämmande vattenföringen skulle utgöra. Om regleringsmagasinets storlek sålunda vore t. ex. 30 % av årsmedelvattenmängden, skulle ur tabellen kunna utläsas, att den bestämmande vattenföringen vore 85 % av medelvattenföringen (jfr s. 120).

Vad angår beräkningen av nämnda naturvärde har i första hand anmärkts, att det är svårt att bedöma storleken av regleringsmagasinet, särskilt när det gäller ännu ej genomförda regleringar.

Mot denna anmärkning kan anföras, att beträffande genomförda regleringar fullt tillfredsställande uppgifter torde kunna erhållas från vederbörande regleringssamfällighet. Detta torde gälla även för icke genomförda men planerade regleringar, beträffande vilka planeringen fortskridit så långt att specificerade beräkningar angående kostnaden för och nyttan av regleringen föreligga. Beträffande övriga regleringar blir det givetvis svårare att be-

döma regleringsmagasinet. Fall där det blir fråga om att taga hänsyn till sådana regleringar torde emellertid icke förekomma så ofta. För övrigt ligger det ju i sakens natur, att beräkningen av värdeökning genom en framtida reglering måste bli ganska osäker. Huruvida man beträffande dylika regleringar skall kunna hjälpa sig fram med uppgifter om sjöareal eller sjöprocent — som i ett par yttranden ifrågasatts — torde få ytterligare utredas av den tekniska sakkunskapen i samband med utarbetandet av tabellsammanställningen.

I detta sammanhang vill jag nämna, att jag i anledning av en anmärkning av vattenkraftföreningen låtit omformulera den föreslagna lagtexten så att hänsyn till framtida årsreglering skall tagas endast om denna med sannolikhet väntas bli genomförd. Det torde vidare få anses ligga i sakens natur, att i allmänhet endast sådana regleringar böra tagas i betraktande, som kunna väntas bli genomförda inom en relativt nära framtid.

Med hänsyn till det anförda anser jag den nu berörda invändningen icke vara av den vikt att den bör hindra genomförandet av den av de sakkunniga tänkta metoden.

Vattenkraftföreningen uttalar, att hänsyn till effektökning genom årsreglering skulle med tillräcklig noggrannhet kunna tagas genom justering av enhetsvärdet eller genom »lämpligt val» av ett enhetsvärde, som skulle inbegripa regleringsvärdet. Häremot vill jag framhålla, att de utredningar, som de sakkunniga i denna del verkställt, just avse att finna normer för en dylik justering eller för val av ett enhetsvärde, som inkluderar jämväl regleringsvärdet, och att man vid sådan justering eller sådant val knappast kan komma ifrån att tillämpa någon metod, som liknar den de sakkunniga tänkt sig. Därest föreningen menar, att man skulle före varje allmän fastighetstaxering utarbeta och offentliggöra enhetsvärden, som mer eller mindre obligatoriskt skulle tillämpas vid taxeringen, kan jag för min del icke biträda detta förslag. Vattenföringen varierar icke blott för olika vattendrag utan även för särskilda delar av ett vattendrag, och det skulle bli ett mycket omfattande, kanske ogenomförbart arbete att på förhand uträkna enhetsvärden för alla förekommande förhållanden. Därtill kommer, att det enligt min mening icke skulle vara lyckligt att låsa taxeringen vid fixerade enhetsvärden på detta sätt. De skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna böra icke betagas möjligheten att där de finna, att ett schablonmässigt bestämt värde uppenbarligen icke överensstämmer med verkliga värdet — och sådana fall inträffa ju alltid vid värdering efter schabloner — själva med tillämpning av normer, som kunna godtagas, göra en detaljerad värdeberäkning.

Jag vill därför förordna, att taxeringen av vattenfall i reglerade vattendrag får ske i stort sett enligt de sakkunnigas förslag. Detta faller sig så mycket naturligare för mig som jag i annat sammanhang (s. 41) förordnat, att samma metod i princip skall tillämpas även vid taxering av vattenfall i oreglerade vattendrag. De av mig nu föreslagna reglerna innebära alltså, att all värdering av vattenfall skall ske med utgångspunkt från medelvattenföringen, därvid denna emellertid för beräkning av en effekt av enhetlig valör — mot-

svarande prima kraft — skall omräknas antingen genom en detaljerad ekvivalentberäkning eller enligt en mera summarisk metod vilken, i fråga om icke reglerbara vattendrag, tager hänsyn till vattenföringens naturliga växlingar och, i fråga om reglerade eller reglerbara vattendrag, grundas i första hand på regleringsmagasinets storlek i förhållande till medelvattenföringen.

Med det sålunda angivna systemet för vattenfallstaxering kommer regleringsvärdet för ett vattenfall att beräknas tillsammans med fallets övriga naturvärde; något särskilt värde för regleringen framkommer icke. Detta medför, som Fransén anmärkt, beträffande väntad men icke genomförd reglering, att man förlorar möjligheten att genom en särskild diskonteringsberäkning taga hänsyn till den tid, som kommer att förflyta tills regleringsvärdet materialiseras. Denna omständighet synes emellertid icke böra tillmätas någon större betydelse. Det ligger i sakens natur, att beräkningen av värde av nu ifrågavarande slag alltid måste bli så osäker att det räcker med ett mera summariskt beaktande av tidsfaktorn exempelvis genom en lämplig reduktion av regleringsmagasinets storlek.

Vad därefter angår den del av regleringsvärdet, som motsvarar regleringskostnaden, d. v. s. den del, som skall föras till regleringsdammen, ha de sakkunniga föreslagit, att uppskattningen skall ske i allo på samma sätt som när det gäller värdering av anläggningar vid ett kraftverk enligt anläggningskostnadsmetoden. Vid värdeberäkningen skall alltså hänsyn tagas icke blott som nu är fallet till kostnader för själva anläggningarna utan även till skadeersättningar o. d. och detta även om ersättningarna avse skador å mark eller annan egendom tillhörande annan fastighet än den, å vilken regleringsdammen ligger.

Mot förslaget i denna del har invänts, att vid taxering av regleringsdamm hänsyn borde tagas endast till kostnader för egna anläggningar men icke till skadeersättningar o. d. Med hänsyn till vad jag anfört beträffande dylika ersättningar vid värdering av kraftverk (s. 55 o. f.) vill jag emellertid för min del biträda de sakkunnigas förslag, att jämväl skadeersättningar och liknande utbetalningar böra medtagas vid värdering av regleringsdammen.

En annan sak är att regleringsvärdet kan influeras av att ifrågavarande ersättningar äro särskilt stora. Härtill liksom till att själva anläggningskostnaderna äro onormalt stora skall emellertid hänsyn tagas icke vid regleringsdammens taxering utan vid vederbörande vattenfalls taxering. En uttrycklig bestämmelse härom synes lämpligen kunna införas i fjärde stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 §.

Vad angår skattskyldigheten för regleringsdamm får jag i anledning av vad kammarrätten härom anfört framhålla, att det vid tillkomsten av kommunalskattelagen tydligen var avsett, att vattenfallsägarna och icke regleringssamfälligheten skulle erlägga fastighetsskatten för regleringsdammen. Därmed skulle då ha följt att vattenfallsägarna också erhöles s. k. procentavdrag, varom talas i 45 § kommunalskattelagen.

Emellertid har praxis utvecklats sig i den riktningen att regleringsföreningarna i stället upptagits som skattskyldiga för regleringsdammarna. Denna praxis, som synes vara förestavad av starka lämplighetsskäl, torde icke böra ändras. Fråga uppkommer då huru procentavdrag för regleringsdamm skall kunna tillgodonjutas; regleringsföreningen såsom sådan torde nämligen regelmässigt icke hava möjlighet att utnyttja nämnda avdrag. Kammarrätten har, liksom vattenkraftföreningen, föreslagit den lösningen, att delägarna i regleringsföretaget skulle — i analogi med vad som gällde beträffande bostadsföreningar och bostadsaktiebolag — medgivnas rätt att utnyttja företagets procentavdrag. Även om vissa invändningar kunna riktas mot detta förslag, anser jag mig kunna biträda detsamma. Jag förordar i enlighet härmed en sådan ändring av 45 § kommunalskattelagen, att procentavdraget för regleringsdamm skall få åtnjutas av vattenfallsägarna i vattenregleringsföreningarnas ställe.

Däremot ställer jag mig tveksam till förslaget att meddela särbestämmelser beträffande skattskyldigheten för regleringsdamm som är kombinerad med kraftverksdamm och som äges av kraftverksägaren; detta gäller vare sig dessa bestämmelser meddelas i form av övergångsbestämmelser, som de sakkunniga föreslagit, eller i form av permanenta föreskrifter, som kammarrätten eventuellt tänkt sig. De skäl, som anförts till stöd för förslaget, synas hava mera teoretisk än praktisk betydelse. Kammarrätten, som tydligen menar, att om överhuvud taget några dylika bestämmelser skola meddelas de skola införas jämväl i förordningen om statlig förmögenhetsskatt, har ju starkt ifrågasatt, om det föreligger något egentligt behov av dem, och själv har jag icke blivit övertygad om att så är fallet. Jag anser mig därför icke böra föreslå införandet av dylika bestämmelser, som helt skulle bryta mot hittills tillämpade principer för fastighetsbeskattningen. De i de sakkunnigas förslag intagna övergångsbestämmelserna har jag därför låtit utgå.

Det i ett par yttranden påpekade förhållandet att flottningsdamm stundom användes jämväl som regleringsdamm torde icke föranleda några svårigheter ur de synpunkter, som här äro i fråga. Så länge dammen äges av flottningsföreningen och användes för flottningen, torde den vara frikallad från fastighetsskatt jämlikt 5 § 2 mom. kommunalskattelagen. Skulle den bliva obehövlig för flottningen och överlåtas till vederbörande regleringsförening, skall den givetvis i taxeringsavseende behandlas enligt samma regler som en vanlig regleringsdamm. Något behov av särskilda bestämmelser för detta fall anser jag därför icke föreligga.

Ersättningskraft.

Jämlikt 9 kap. 13 § vattenlagen skall ersättning för vattenkraft, som avstås på grund av stadgandena i 2 kap. 5, 6, 7 eller 23 §, utgå genom tillhandahållande medelst elektrisk eller annan överföring av motsvarande kraftbelopp (ersättningskraft), så framt och i den mån ej ersättningens utgörande i kraft prövas medföra olägenheter av betydelse för ena eller andra parten. För vattenkraft, som för strömfallsägare går förlorad till följd av sådan enligt vattenlagen medgiven åtgärd, varmed ej åsyftas vattenkraftens tillgodogörande, kan ock ersättningen komma att bestämmas att utgå i kraft (9: 14) Då ersättning utgår för *tillgodogjord* vattenkraft, anses den innefatta gottgörelse för vattenverksbyggnader eller den del därav, som för framtiden varder för ägaren onyttig (9: 11). Vidare skall skyldigheten att jämlikt nyssnämnda 13 § tillhandahålla kraft åvila den fastighet, varmed rätten till tillgodogörandet av den vattenkraft, som ersättes, enligt vattendomstolens beslut skall vara förenad, och rättigheten till kraftbelopp, som utgår såsom ersättningskraft, skall vara förenad med den fastighet, till vilken vattenkraften hört eller ock rättigheten i laga ordning överflyttats (9: 15 och 17). Ersättningstagaren är pliktig att gälda vederlag för kraftens uttagande och överföring antingen i penningar eller ock på sådant sätt, att det kraftbelopp, som skall lämnas i ersättning, varder i motsvarande mån minskat. Vederlaget, som fastställs av vattendomstolen, benämnes uttagningskostnad (9: 19). Uttagningskostnaden bestämmas i anläggningskostnad samt underhålls- och driftkostnad. I sistnämnda kostnad inbegripes skälig avsättning till förnyelsefond, men inräknas ej ränta å anläggningskostnaden. Är den vattenkraft, för vilken ersättningskraft lämnas, tillgodogjord vid redan befintlig anläggning, räknas såsom uttagningskostnad allenast underhålls- och driftkostnaden (9: 21). I regel äger ersättningstagaren avgöra, om uttagningskostnaden skall av honom gäldas helt eller delvis i penningar eller genom minskning av det honom tillkommande kraftbeloppet (9: 22). Av den uttagningskostnad, som gäldas i penningar, erlägges den del, som utgör anläggningskostnad, till minst en tredjedel på en gång och återstoden under en tidrymd av högst fyrtio år medelst årliga annuiteter, bestämda sålunda, att däri ingår jämväl ränta å oguldet kapitalbelopp efter den räntefot, som i varje fall finnes skälig. Den del som utgör underhålls- och driftkostnad erlägges, där den utgår i penningar, i form av ständig avgäld, som till årligt belopp bestämmas för viss tid, dock minst 10 år, med rätt för parterna till nyprövning för tid därefter (9: 23).

De sakkunniga framhålla, att syftet med bestämmelserna om ersättningskraft är, att den fastighet, till vilken den avstådda vattenkraften hört, i stället borde för denna vattenkraft tillföras ett annat realvärde. Ersättningskraften komme således att utgöra tillbehör till den fastighet, dit den lades, och värdet av denna ersättningskraft komme att få betydelse vid den fastighetens taxering. Likaledes komme vid taxering av kraftverksfastigheten,

varifrån ersättningskraften tillhandahölles, att såsom avgående post tagas hänsyn till det belopp, varmed kraftverksfastighetens värde på grund av skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften kunde anses ha minskats. Ersättningskraften kunde komma att svara emot värdet av icke blott — ehuru det vore det vanligaste — naturkraften i ett outbyggt vattenfall utan även byggnaderna i ett utbyggt vattenfall, vilka på grund av vattenkraftens avstående kunde bli onyttiga för ägaren. Storleken av den för viss förlorad vattenkraft bestämda ersättningskraften kunde komma att variera högst betydligt beroende på sättet för uttagningskostnadens gäldande. Som regel representerade nämligen uttagningskostnaden den ojämförligt största delen av bruttokraftens bruttovärde (= värdet på kraft, för vilken uttagningskostnaden helt eller delvis gäldades i penningar, beräknat utan avdrag för uttagningskostnaden). Om det därför bestämts, att uttagningskostnaden helt skulle gäldas genom minskning av kraftbeloppet, komme detta förminskade kraftbelopp i allmänhet att uppgå till allenast en bråkdel av kraftbeloppets storlek, därest uttagningskostnaden skulle ha helt guldits i penningar. Då alltså för ett visst fall det kraftbelopp, som enligt vattendomstolens beslut skulle tilläggas den mottagande fastigheten, bleve mycket olika, om domstolen bestämt kraftbeloppet såsom nettokraft i stället för bruttokraft med därå belöpande mera avsevärd uttagningskostnad, kunde göras gällande, att den mottagande fastighetens värde bleve beroende av vilket avgörande som härutinnan träffats. De sakkunniga anföra vidare.

Det resultat man med ett sådant resonemang kommer till måste emellertid ur objektiv värdesättningssynpunkt bli mycket litet tillfredsställande. Oaktat nämligen den vattenkraft, som avstås mot erhållande av ersättningskraft, är en konstant värdefaktor, skulle värdet av den fastighet, som avstår vattenkraften, komma att mycket starkt påverkas av det förhållandet, huruvida ersättningskraften bestämts att utgå såsom bruttokraft eller nettokraft. Alldeles särskilt otillfredsställande blir denna omständighet, då man betänker, att det i regel beror på ersättningstagaren att avgöra, om han vill att uttagningskostnaden skall gäldas i penningar eller genom minskning i kraftbelopp. Fastighetsägarens beslut i fråga om uttagningskostnaden skulle alltså kunna bli bestämmande för hans fastighets taxeringsvärde. Klart är ju också, att en eventuell köpare av en fastighet med i bruttokraft bestämd ersättningskraft ej vill beräkna högre värde för det tillbehör till fastigheten, som ersättningskraften utgör, än som svarar mot denna krafts nettovärde. Köparen måste ju alltid räkna med att uttagningskostnaden skall av honom i fortsättningen gäldas. Kärnpunkten i hela denna frågeställning synes därför bli denna. Är uttagningskostnaden så skild från ersättningskraftens natur av tillbehör till fastigheten, att den måste ses som ett allenast obligationsrättsligt förhållande mellan två fastighetsägare, eller är den så förbunden med ersättningskraften, att värdet av denna kraft blir beroende av, i vad mån uttagningskostnaden blivit gulden genom minskning av kraftbeloppet eller skall gäldas i penningar? Har ett visst kraftbelopp såsom ersättningskraft tillagts en fastighet, innebär detta onekligen, att kraftbeloppet såsom sådant måste tagas i betraktande vid taxeringen. Kan man emellertid anse, att värdet av denna ersättningskraft blir förändrat, allteftersom den är förbunden med skyldighet att gälda uttagningskostnad, kommer man till ett ur allmän värderingssyn-

punkt mer tillfredsställande resultat. Värdet å ersättningskraften kommer nämligen i så fall att bestämmas med hänsynstagande till uttagningskostnaden.

De sakkunniga framhålla därefter, att frågan om uttagningskostnadens sammanhang med ersättningskraften finge bedömas med utgångspunkt från i vattenlagen givna regler, och anföra i detta sammanhang.

I sådant avseende måste uppmärksammas vattenlagens 9 kap. 42 §, däri det stadgas, att, om ersättningstagaren brister i betalning av uttagningskostnad, som skall gäldas i penningar, kraftöverföringen må avbrytas, intill dess betalningen fullgjorts, ävensom att, därest erläggandet av uttagningskostnaden dröjer utöver sex månader efter förfalldagen, ersättningstagaren på talan av ersättningsgivaren kan förpliktas att mot befrielse från uttagningskostnadens gäldande i penningar för framtiden vidkännas minskning i kraftbeloppet till så stor del, som i värde svarar mot uttagningskostnaden efter avdrag av vad av anläggningskostnaden må hava guldits. Vidare gäller enligt samma paragraf, att ny ägare till den fastighet, varmed rätten till kraften är förenad, ej är pliktig att i annan mån än för det fall bruttokraften enligt vad nyss sagts omvandlas till nettokraft svara för kostnad, som förfallit till betalning innan han blev ägare, till följd varav avbrott i kraftöverföringen icke må ske på grund av föregående ägares betalningsförsummelse.

Av nu nämnda bestämmelser synes man vara berättigad draga den slutsatsen, att ersättningskraften och uttagningskostnaden stå i sådant förhållande till varandra, att skyldigheten att erlægga uttagningskostnad kan sägas utgöra en närmare bestämning av innehållet av den rättighet av fast egendoms natur, som ifrågavarande rätt till ersättningskraft utgör. Sålunda är en övergång av äganderätten till ersättningstagarens fastighet utan betydelse i avseende å hans skyldighet att erlægga uttagningskostnad. Att det emellertid förhåller sig så, att ersättningstagaren ej är pliktig att under andra omständigheter än då ersättningskraften omvandlas till nettokraft gälda uttagningskostnad, som förfallit till betalning före hans förvärv å fastighetens natur, torde allenast innebära att med skyldighetens inträde i detta läge densamma upphör att häfta vid fastigheten och övergår till en personlig skuld för den som vid förfallotiden var ägare av fastigheten. Med denna uppfattning angående ersättningskraftens och uttagningskostnadens samband med varandra kan ej heller det ur taxerings synpunkt mindre tilltalande läget uppkomma — som eljest vore nödvändigt acceptera — att genom ersättningskraftens omvandling jämlikt förenämnda 42 § från bruttokraft till nettokraft en plötslig och betydande nedsättning i den kraftmottagande fastighetens värde skulle kunna inträda.

Alldeles utan olägenheter i taxeringsavseende är emellertid ej heller betraktelsesättet om uttagningskostnadens betydelse för ersättningskraftens värde. Man får nämligen vid den sakens bedömande ej förbise, att i uttagningskostnaden ingår jämväl en större eller mindre del av den på ersättningskraftens bruttobelopp belöpande anläggningskostnaden. Vid amortering av denna anläggningskostnad kommer enligt ovannämnda betraktelsesätt ersättningskraftens värde år från år att öka. Vid fastighetens taxering det är allmän fastighetstaxering äger rum synes man vara nödsakad att bedöma ersättningskraftens värde i det läge, vari amorteringen av anläggningskostnaden vid nämnda års ingång befinner sig. Man lär ej då kunna taga hänsyn till att fastighetens värde under perioden genom berörda amorteringars värde kommer att år för år under taxeringsperioden öka. Häråt synes emellertid icke vara något att göra, försåvitt man

ej skulle vilja genom en tilläggsbestämmelse till 12 § kommunalskattelagen bereda möjlighet för en årlig omtaxering av fastigheter, för vilka nyssberörda förhållanden gäller.

En åtgärd av omförmälda slag synes dock knappast motiverad. Enligt nyssberörda paragraf utgör ju ej en värdeförändring av en fastighet under tiden mellan två allmänna fastighetstaxeringar i och för sig någon grund till omtaxering. Härför fordras uppfyllandet av vissa villkor i övrigt, av vilka här är av intresse att uppmärksamma de fall, då omtaxering medgives på grund av att genom eldsvåda, vattenflöde o. d. eller genom nedrivning av byggnad eller skogsavverkning fastighetens värde minskats eller att fastigheten genom viss å densamma företagen byggnadsverksamhet erhållit ett förhöjt värde, därvid dock — med bortseende från det fall då fortsatt bebyggelse å fastigheten ägt rum — såsom ytterligare villkor för omtaxeringen gäller, att förändringen föranleder en minskning eller ökning av taxeringsvärdet med minst en femtedel. Med en värdeförändring av sist angiven storleksordning torde man ej hava att i nu förevarande avseende räkna.

Såsom redan framhållits motsvaras det värde ersättningskraften representerar och vartill hänsyn toges vid taxering av den fastighet, dit ersättningskraften lagts, av en rätt för kraftverksfastigheten, som tillhandahåller ersättningskraften, att få vid den fastighetens taxering beräkna avdrag för ett belopp, motsvarande värdet av skyldigheten att tillhandahålla kraftbeloppet i fråga. Vad här ovan uttalats om den betydelse för värdet av ersättningskraften, som sättet för uttagningskostnadens erläggande äger för ersättningstagarens fastighet, får en motsvarande tillämpning å värdet av skyldigheten att tillhandahålla ersättningskraften. Det torde alltså vara klart, att i berörda hänseende någon skillnad mellan ersättningsgivarens och ersättningstagarens fastighet ej föreligger.

Vad angår själva beräkningen av ersättningskraftens värde vid taxeringen framhålla de sakkunniga, att överensstämmelsen mellan ersättningsgivarens och ersättningstagarens fastighet ej vore lika given, samt anföra beträffande ersättningsgivarens fastighet.

Svårligen låter det sig göra att beräkna ersättningskraftens värde såsom utgörande viss del av kraftverkets hela värde. Då ersättningskraften är en till elektrisk eller mekanisk energi omvandlad vattenkrafttillgång, motsvaras denna ersättningskraft, som enligt vattendomstolens beslut är av fast egendoms natur, i viss ehuru obetydlig grad av värdet av jämväl sådan materiel av lös egendoms natur, som tagits i anspråk för produktionen av ersättningskraften. Även om man kan bortse från detta förhållande, kommer dock på grund av förslitning av kraftverkets byggnader dess taxeringsvärde, under förutsättning av oförändrad prisnivå, att vid varje ny allmän fastighetstaxering förändras. Dessa förändringar lämna emellertid ersättningskraftens värde opåverkat, ett sakförhållande, som gäller vare sig ersättningskraften utgår såsom bruttokraft eller nettokraft. Dessutom kan uttagningskostnaden, som vid kraftverksfastighetens taxering är en positiv värderingsfaktor, vid denna taxering ofta nog komma att till en del belöpa å egendom, som ej alls ingår i kraftverksfastigheten, såsom fallet är med uttagningskostnaden för överföringsanordningar, vilka ej tillhöra kraftverksfastigheten.¹ Med hänsyn till det sålunda anförda synes ingen annan utväg stå till buds än att, sedan vid kraftverkets taxering värdet av detsamma i dess helhet beräknats, därifrån draga ett på grund av skyldigheten att leverera

¹ Ersättningsgivaren är visserligen enligt vattenlagen (9:26) skyldig att anlägga och underhålla anordningar för kraftens överföring från kraftstationen till viss fastighet och där tillhandahålla kraften, men kostnaderna härför har ersättningstagaren att gälda (9:19).

ersättningskraft skäligt belopp. Beräkningen av detta belopp torde kunna ske med utgångspunkt från vad i fråga om ersättningskraften i olika avseenden vid vattendomstolen kan hava bestämts, såsom kraftbeloppets storlek och beräknat värde därå samt värdet å uttagningskostnaden, därest densamma ej i sin helhet guldits genom minskning av kraftbeloppet. I sammanhang härmed bör observeras, att den elektriska energiens värde vid kraftstationsväggen utgör grunden för vattendomstolens bestämmande av ersättningskraftens värde. Har emellertid för dylik värdebestämning beräknats kraftvärdet vid viss leveransplats, bör någon oriktighet i värdesättningen därav ej uppkomma, enär i det senare fallet olikheten i prissättningen uppväges av den olikhet i uttagningskostnadens storlek, som betingas av kraftöverföringen.

Att emellertid vattendomstolens beslut i berörda ersättningsfrågor får en viss grundläggande betydelse, innebär givetvis ej att det därvid satta värdet å det kraftbelopp, som skall tillhandahållas, är bindande för taxeringsmyndigheterna. Detta värde kan ju vara satt vid en helt annan tidpunkt än den, som är avgörande för taxeringsvärdens bestämmande. Det kan dessutom vara resultatet av en ekonomisk uppgörelse mellan tvistande parter, som äga disponera över tvisteföremålet, och kan därför ej sägas vara ett direkt uttryck för en värdering enligt de allmänt gällande värderingsgrunderna. För en värdering enligt dessa grunder få de dock ej anses sakna en vägledande betydelse.

Beträffande ersättningstagarens fastighet anför de sakkunniga.

Har man alltså bestämt det belopp, som vid kraftverkets taxering bör avräknas på grund av skyldighet att utgiva ersättningskraft, är frågan, om vid taxering av den fastighet, dit ersättningskraften enligt vattendomstolens beslut överflyttats, detta belopp kan utan vidare beräknas såsom en tillkommande post. Därvid har till en början den frågan ställts, huruvida ej, därest kraften kommer konsumenten till handa i sådan förädlad form som den, vari detaljdistributionen i orten försiggår, värdet å kraften borde bestämmas med utgångspunkt från konsumentpriset i orten. I sådant avseende får uppmärksammas, att ersättningskraftens storlek i allmänhet ej blivit satt och ej heller kunnat sättas så, att den jämnt svarar mot den energiförbrukning, som skulle förelegat för ersättningstagaren, om den elektriska energien av honom inköpts från någon detaljdistributör. Är det åter fråga om att använda ersättningskraften i en egen industri eller att distribuera kraften till andra, komma i så fall andra konsumenttaxor att ligga till grund för kraftens värdering. Beaktas bör kanske också att konsumenttaxorna bestämmas med hänsyn till bland annat kostnaderna för ett mer eller mindre omfångsrikt ledningsnät samt att vid fastighetstaxering i allmänhet avseende icke i mätbar mån torde fästas vid det förhållandet, huruvida priset å elektrisk kraft i orten varit högre eller lägre än normalt.

Med hänsyn till det anförda och då det väl här närmast gäller att överflytta ett vid kraftverksfastigheten uppkommet värde till en annan fastighet, synes det berättigt att principiellt ställa sig på den ståndpunkten, att det vid kraftverksfastighetens taxering för ersättningskraften avdragna beloppet också blir det belopp, som vid den mottagande fastighetens taxering tillägges det värde, vartill denna fastighet i övrigt uppskattas. Givetvis måste dock avvikelser härifrån kunna göras. Om den mottagande fastigheten ej helt, ja kanske allenast i ringa grad kan tillgodogöra sig den effekt eller energi, som ersättningskraften utgör — för egen del eller genom dess avyttring till andra — måste en nedjustering av ersättningskraftens värde

äga rum. Likaså kan inträffa, att ersättningskraften genom att den överföres till en viss fastighet kommer att få ett med hänsyn till därå bedriven verksamhet eller eljest särskilt högt värde, ett förhållande som ej kan lämnas obeaktat vid taxeringen.

Vad ersättningsgivarens fastighet angår torde värdet av skyldighet att tillhandahålla ersättningskraft bliva ganska oberoende av, huruvida ersättningskraften kommer till full användning eller ej hos kraftemottagaren. Skyldigheten till kraftleveransen finnes under alla omständigheter, och för en eventuell spekulant å ifrågavarande fastighet torde den omständigheten bliva utslagsgivande. Härmed är icke sagt, att icke i ett visst fall förhållandena kunna vara sådana, att det är uppenbart att till ersättningsgivarens fria förfogande kan komma att stå viss del av den ersättningskraft, han har skyldighet att leverera, i vilket fall det icke lär undgås att vid taxeringen viss hänsyn härtill tages.

Vad angår ersättningskraftens inverkan å taxeringsvärdets delvärden påpeka de sakkunniga, att denna allenast för ersättningsgivarens fastighet blivit i författningssvåg fastslagen. Enligt punkt 6 av anvisningarna till 10 § kommunalskattelagen skulle »skyldighet att leverera ersättningskraft avräknas å byggnadernas värde» och avdraget för ersättningskraft komme alltså att, då fråga vore om annan fastighet, göra sig gällande vid fastställandet av byggnadsvärdet. Beträffande sådan mindre anläggning som taxerades tillsammans med en jordbruksfastighet torde någon skyldighet att leverera ersättningskraft knappast komma i fråga, men vore så fallet, kunde det vid taxeringen icke få sitt synliga uttryck på annat sätt än att jordbruksvärdet i motsvarande mån minskades. Tillägget till ersättningstagarens fastighet för värdet av ersättningskraften syntes beträffande sådan fastighet som vore av annan fastighets natur ha skett i analogi med vad som gällde för kraftverksfastigheten, alltså såsom ett byggnadsvärde eller såsom ökning av ett för fastigheten i övrigt beräknat värde å byggnader. För jordbruksfastighet åter torde höjningen av dess värde på grund av tillgång till ersättningskraft ha skett på det sättet att vid beräkningen av jordbruksvärdet ersättningskraften upptagits såsom en särskild förmån.

Vid bedömande av frågan om behov av nya bestämmelser i nu ifrågavarande avseende föreläge borde enligt de sakkunniga beaktas, att ersättningskraften i de fall, då den utginge såsom bruttokraft, allteftersom den därå belöpande anläggningskostnaden blivit gulden av ersättningstagaren i form av uttagningskostnad, kunde komma att i övervägande grad motsvara ett byggnadsvärde. Det kunde ifrågasättas om så ej vore händelsen även då ersättningskraften utginge som nettokraft, enär den omständigheten att ersättningskraften beräknats i nettokraft allenast vore resultatet av ett annat sätt än genom kontantbetalning att gälda den på ett beräknat bruttokraftbelopp belöpande anläggningskostnaden. Dessutom kunde ersättningskraften vara ersättning för tillgodogjord vattenkraft och alltså, oavsett vad nyss sagts, även såsom nettokraft motsvara ett värde för byggnad. Vid inkomsttaxeringen finge avdrag ske för värdeminskning av i rörelse använd byggnad, därvid ej vore fastslaget att detta värde skulle antagas motsvara det

vid taxeringen satta byggnadsvärdet. I praktiken syntes emellertid detta värde kunna få betydelse för bestämmandet av det värde, varå avdraget för värdeminskningen beräknades. Vid berörda avdragsberäkning inräknades ej värdet å fasta maskiner och andra inventarier, för vilka särskilt maskinvärde redovisats vid fastighetstaxeringen, i byggnadsvärde, och endast sådana i byggnad ingående maskiner och inventarier, som åsatts dylikt särskilt maskinvärde, kunde omfattas av fri avskrivning.

Som sin egen åsikt uttala de sakkunniga följande.

Det är uppenbart, att den nuvarande bestämmelsen därom att skyldighet att leverera ersättningskraft avräknas å byggnadernas värde i varje fall kräver en komplettering. Denna bestämmelse lämnar ju öppet, huruvida vid taxering av annan fastighet avdraget från byggnadernas värde skall ske på sådant sätt, att jämväl det i byggnadsvärdet ingående maskinvärdet påverkas av avdraget eller ej, varjämte föreskrift saknas om det sätt, varpå höjning av värdet av ersättningstagarens fastighet på grund av rätt till ersättningskraft bör ske.

På grund av vad här anförts angående sambandet mellan byggnadsvärdet och däri ingående maskinvärde, å ena, samt avdraget för värdeminskning av byggnad vid inkomsttaxeringen, å andra sidan, är det tydligt, att den inverkan i sänkande riktning av det i taxeringsvärdet ingående byggnadsvärdet inklusive maskinvärdet, som skyldigheten att leverera ersättningskraft skulle kunna medföra, ej är av den betydelse för inkomsttaxeringen, att en oriktig sådan taxering därav måste bliva följd, men i någon mån vilseledande vid taxeringen kunna dock dessa på grund av skyldighet att leverera ersättningskraft justerade värden komma att verka. Anledningen till att det oaktat avdraget för leverans av ersättningskraft enligt gällande bestämmelser sker från byggnadernas värde och ej från fallvärdet torde vara att söka i det förhållandet, att den förädlade produkt ersättningskraften utgör enligt vad ovan anförts kan komma att i synnerlig utsträckning motsvara ett byggnadsvärde. Dessutom — och det torde vara av avgörande betydelse — kan ersättningskraften, då den utgår såsom bruttokraft och belöpande anläggningkostnad guldits, under särskilda omständigheter komma att i värde överstiga fallvärdet. Att i en sådan situation låta värdet av kraftleveransen avräknas i första hand från fallvärdet och därefter från byggnadsvärdet är föga rationellt och giver en skev uppfattning av hela taxeringen. Ett annat sätt vore att proportionera avdraget till fördelning mellan fallvärdet och byggnadsvärdet efter dessa värden förhållande till varandra. Även ett sådant förfaringssätt bleve ganska godtyckligt, enär, såsom av det förut anförda framgår, den del av ersättningskraften, som kan beräknas motsvara ett värde å byggnader, är mycket växlande. De sakkunniga hava därför stannat för att såsom hittills låta skyldigheten att leverera ersättningskraft avräknas från byggnadernas värde och att därvid tillika bestämma, att avdraget skall ske i första hand från den del av detta värde, som ej motsvarar värdet å fasta maskiner och andra till byggnad hörande inventarier, för vilka enligt punkt 5 anv. till 10 § kommunalskattelagen särskilt maskinvärde redovisas. Då det, åtminstone teoretiskt sett, är möjligt att vid en ålderdomlig anläggning värdet å byggnader med frånräknande av värdet å fasta maskiner m. m. blivit så kraftigt nedskrivet, att det ej täcker avdraget, bör givetvis den utvägen hållas öppen att kunna göra avdraget från, i andra hand, värdet å maskiner. Såsom tidigare framhållits skulle förfaringssättet att göra ifrågavarande avräkning från byggnadernas värde kunna tänkas medföra en viss osäkerhet vid inkomsttaxeringen. Om

man emellertid bestämmer sig för att låta avdraget i första hand göras från den del av värdet å byggnader, som ej motsvarar värdet å fasta maskiner, blir området för denna osäkerhet mera begränsat än om jämväl sistnämnda värde i detta sammanhang regelmässigt skulle få någon del av avdraget. Därjämte ernås den förenkligen i taxeringsförfarandet, att den anteckning i taxeringslängden om avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft, som förordas, ej behöver angiva någon fördelning av avdraget å såväl det egentliga byggnadsvärdet som maskinvärdet. För att nämligen säkra, att icke det stympade byggnadsvärde, som efter avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft åsättes en fastighet, kommer att verka vilseledande vid inkomsttaxeringen eller under vissa omständigheter giver intryck av en påtagligt oriktig taxering, torde lämpligen i taxeringslängdens anteckningskolumn antecknas det belopp, varmed värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknats vid byggnadsvärdets fastställande.

De sakkunniga övergå härefter till att behandla frågan om kraftens värde för ersättningstagarens fastighet och anföra härvid.

Det fastighetsobjekt, å vilket de speciella, för taxering av kraftverk avsedda reglerna taga sikte, utgöres av en *anläggning* för kraftproduktion, som kan vara antingen en fullt självständig taxeringsenhet eller utgöra en större eller mindre del av en taxeringsenhet. Den rätt till ersättningskraft, som är förenad med någon till anläggningen hörande fastighet på sådant sätt, att rätten till ersättningskraften måste anses tillhöra anläggningen, bör alltså jämväl tagas i betraktande vid anläggningens värdering, oberoende av om anläggningen är en självständig taxeringsenhet eller blott del av en jordbruksfastighet eller annan fastighet.

För att ersättningskraften skall kunna anses tillhöra kraftverksanläggningen torde den fordran böra uppställas, att ersättningskraften är avsedd att utgöra ett tillskott till kraftverkets egen kraftproduktion. Detta är ej sällan fallet, exempelvis då vattenkraften till vissa en kraftverksbyggare tillhöriga vattenfallsandelar, vilka kunna med större fördel utnyttjas vid utbyggandet av annan tillhörigt vattenfall, avstås till denne mot erhållande av ersättningskraft.

I sådana fall synes ersättningskraften i allmänhet hava tillagts strömfallsfastigheten vid det kraftemottagande kraftverket och bör då också uppskattas i samband med den fristående värderingen av denna kraftverksanläggning. Detsamma bör gälla jämväl för det fall, att den kraftemottagande fastigheten, om den ej är strömfallsfastighet, i sin helhet ingår i anläggningen. Ingår åter den kraftemottagande fastigheten helt eller delvis i den del av en taxeringsenhet med därå befintligt kraftverk som ej utgör kraftverksanläggning, torde få förutsättas, att ersättningskraften ej tillhör kraftverksanläggningen. Till följd härav bör ersättningskraften värderas i samband med uppskattningen av den del av taxeringsenheten som ej ingår i kraftverksanläggningen.

Vad *jordbruksfastighet* beträffar betyder den sålunda angivna distinktionen ej mer än att vederbörliga deklaraionsuppgifter rörande rätten till ersättningskraft i förra fallet lämnas å bilaga till deklaraionen (formulär c) och i senare fallet direkt å huvuddeklaraionen (formulär a). Vad taxeringsvärdets delvärden angår kommer rätten till ersättningskraft, då den icke gärna kan rubriceras såsom tomt- och industrivärde eller skogsvärde, att under alla omständigheter hänföras till fastighetens jordbruksvärde.

I fråga om *annan fastighet* åter ligger saken något annorlunda till. Är det klart, att rätten till ersättningskraft är förenad med strömfallsfastigheten eller annan i kraftverksanläggningen helt ingående fastighet, uppkom-

mer frågan, huruvida ej den förmån rätten till ersättningskraft utgör bör upptagas såsom ett byggnadsvärde. Detta kunde synas mest konsekvent med hänsyn därtill att avdraget för skyldighet att leverera ersättningskraft enligt förslaget skall göras genom minskning av värdet å byggnader å den kraftlevererande fastigheten. Därvid är emellertid att observera, att det sätt, varpå de sakkunniga sålunda föreslagit att avdraget skall göras — ehuru i och för sig ej alltför tilltalande — varit betingat av att någon annan utväg att lösa detta avdragsproblem ej ansetts föreligga. Vidare är det ett intresse av vikt att så litet som möjligt rucka på ett värde, som kan hava viss betydelse för inkomsttaxeringen och som därför, om det med hänsyn till rätt till ersättningskraft höjes, måste, såsom föreslagits beträffande avdraget för skyldighet att leverera ersättningskraft, genom anteckning i taxeringslängden så att säga justeras tillbaka, något som alltid kommer att verka störande å såväl fastighets- som inkomsttaxeringen. De sakkunniga hava med hänsyn till anförda omständigheter kommit till den slutsatsen, att i nu senast berörda fall rätten till ersättningskraft vid anläggningens värdering bör upptagas såsom en på markvärdet inverkan förmån på samma sätt som då man eljest värderar en med en fastighet förenad förmån såsom grustag, möjlighet till jakt, servitut etc. Detta innebär alltså att vid anläggningens värdering markvärdet för dess del kan komma att bestå av, förutom fallvärde och utmålsvärde, värdet av förmån av ersättningskraft.

Av den senast intagna ståndpunkten följer jämväl, att värdet av den rätt till ersättningskraft, som tillkommer en såsom annan fastighet betecknad taxeringsenhet, därav en vattenkraftsanläggning utgör en del, utan att ersättningskraften dock anses tillhöra anläggningen, med än större skäl bör hänföras till markvärdet såsom särskild förmån. Detta innebär i förhållande till det fall att rätten till ersättningskraften utgör ett tillbehör till själva anläggningen allenast den skillnaden, att uppgiften angående förmånen lämnas å huvuddeklarationen (formulär b 2).

Något författningsmässigt ordnande av det förhållandet, att värdering av rätten till ersättningskraft i vissa fall sker i samband med uppskattning av kraftverksanläggningen och i andra fall i samband med uppskattning av den taxeringsenhet, varav denna anläggning utgör en del, synes icke behöflig i vidare mån än att respektive deklarationsformulär härutinnan givas en vägledande uppställning.

De sakkunnigas förslag i fråga om uppskattning och redovisning av värdet å ersättningskraft har lämnats utan erinran i flertalet *remissyttranden*. Endast i några yttranden ha anmärkningar framförts.

Sålunda framhåller *vattenfallsstyrelsen*, att kraftverksägaren, i den mån han icke genom uttagningskostnaden bleve gottgjord för den på ersättningskraften belöpande skatten, borde äga avdraga hela värdet av ersättningskraften från värdet av kraftstationsfastigheten och detta helt oberoende av om den i uttagningskostnaden ingående anläggningens kostnaden erlagts eller icke. Styrelsen anför.

Förslaget överensstämmer med den ståndpunkt i taxeringsfrågan, som kammarrätten intagit i ett utslag den 8 april 1948 rörande taxering av Midskogsforsens kraftstation i Lits och Stuguns socknar, Jämtlands län.

Vattenfallsstyrelsen har i detta mål yrkat avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft med 3 650 000 kronor, motsvarande $3\,318\text{ kW} \times 1\,100$ kronor per kW. Kammarrätten har, enär ingen del av uttagningskostnaden vore betald, beräknat värdet av ersättningskraften till (1 100 minus uttag-

ningskostnaden 1 027 =) 73 kronor per kW eller för hela ersättningskraften 240 000 kronor.

I uttagningskostnaden, som bestämts genom Vattenöverdomstolens dom den 28 maj 1946, har icke inräknats den på ersättningskraften belöpande delen av fastighetsskatten, och kraftverksägaren får under sådana förhållanden bära nära nog hela den skattebörda, som belöper på det gemensamma skatteobjektet. Detta förefaller föga rimligt.

Länsstyrelsen i Blekinge län, som anser att ersättningar för markskador genom ett vattenfalls utnyttjande o. d. borde beaktas vid beräkning av vattenfallets värde, finner i överensstämmelse härmed det vara riktigare att värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknades å vattenfallsvärdet. Länsstyrelsen anser det vidare tveksamt, om värdet av ersättningskraft borde inräknas i jordbruksvärdet. Bestämmelsen om vad som avsåges med tomt- och industrivärde torde utan olägenhet kunna ändras så att detta värde komme att innefatta jämväl rätt till ersättningskraft. Skulle emellertid förslaget godtagas i denna del, borde föreskrift meddelas om att det belopp, varmed värdet av rätt till ersättningskraft inginge i jordbruksvärdet, antecknades i taxeringslängd. Skedde ej detta, kunde i vissa fall vid inkomsttaxeringen avdraget för värdeminskning av till jordbruksfastighet hörande byggnader komma att bli beräknat å ett för högt värde.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser ersättningskraften rent principiellt vara av natur att bära räknas som ett fallvärde, oavsett om den tillades eller frändroges en anläggning. För sådan kraft torde nämligen, antingen den utgaves eller mottoges, i allmänhet icke erfordras ändring eller utbyggnad annat än möjligen i ytterst obetydlig omfattning av vare sig den givande eller den mottagande anläggningen. Visserligen kunde, som de sakkunniga såsom motivering för sitt förslag framhållit, inträffa, att värdet av ersättningskraften vore större än den givande fastighetens fallvärde, men det kunde ifrågasättas, om det icke vore lämpligare att i ett sådant fall verkställa avdraget i första hand från fallvärdet ned till ett visst minimivärde och därefter till återstående del från byggnadsvärdet. I och för sig vore det för övrigt ej orimligt ens med ett fallvärde 0, som väl kunde förekomma vid anläggningar med svåra utbyggnadsförhållanden, även om de ej betungats med att utgiva ersättningskraft.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att de sakkunniga icke kunnat förebringa någon tillfredsställande lösning av frågan om en rätt uppskattning av ersättningskraften och därmed sammanhängande problem, vilka vid tidigare allmänna fastighetstaxeringar mött synnerligen stora svårigheter.

Departementschefen. Den nuvarande lagtexten innehåller icke några bestämmelser om värdering av rätten att utfå respektive skyldigheten att leverera ersättningskraft. Enligt förslaget skall sådan värdering ske med utgångspunkt från den levererade kraftens värde samt uttagningskostnaden, därest denna ej i sin helhet erlägges genom minskning av kraftbeloppet. På grund härav kommer värdet i princip att beräknas efter kraftens nettovärde, oavsett om uttagningskostnaden gäldas helt eller delvis i pengar eller

genom en kvantitetsmässig reduktion av kraften. Viss skillnad kommer emellertid att föreligga beträffande inverkan av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden. När uttagningskostnaden gäldas i penningar, kommer vid bestämmande av ersättningskraftens värde att avräknas endast diskonterade värdet av de anläggningskostnadsbelopp, som ännu icke erlagts, under det att, när uttagningskostnaden gäldas genom minskning av kraftbeloppet, hela anläggningskostnadens kapitalvärde kommer att avräknas vid fastställande av ersättningskraftens värde.

Mot vad de sakkunniga sålunda föreslagit har jag i princip intet att erinra.

De av vattenfallsstyrelsen i detta sammanhang gjorda erinringarna, innebärande att där uttagningskostnaden uttages i penningar bruttovärdet å ersättningskraften skall tilläggas den fastighet, vars ägare har att betala den å ersättningskraften belöpande fastighetsskatten, synas värda beaktande endast om fastighetsskatten vore att betrakta som en omedelbar omkostnad för kraftproduktionen. Detta är emellertid icke fallet — fastighetsbeskattningen är ju anordnad som en garanti- och icke som en objektbeskattning — och även om det förhölle sig så torde skatten icke i första hand böra inverka på värderingen utan på uttagningskostnaden. Vattenfallsstyrelsens erinringar anser jag därför icke böra föranleda någon ändring i de sakkunnigas förslag.

Vad angår ersättningskraftens redovisning inom olika i taxeringsvärde ingående delvärden innebär förslaget, att värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft skall avräknas å byggnadernas värde och därvid i första hand å den del därav som ej motsvarar värdet å fasta maskiner och inventarier, för vilka särskilt maskinvärde redovisats. Å andra sidan skall värdet av rätt till ersättningskraft inräknas i jordbruksvärdet vid taxering av jordbruksfastighet och i markvärdet vid taxering av annan fastighet.

Ersättningskraft utgör i första hand ersättning eller ekvivalent för ett fallvärde, från vilket ersättningstagaren avstått, och därefter — åtminstone då fråga är om redan tillgodogjord vattenkraft — för ett värde å byggnader, som ersättningstagaren bekostat. Egentligen borde därför vid redovisning av taxeringsvärdet å ersättningsgivarens fastighet ersättningskraftens värde avräknas till viss del från fallvärdet och till återstående del från byggnadernas värde. Då ett sådant förfarande av praktiska skäl icke torde böra tillämpas, synes det ligga närmast till hands att på sätt de sakkunniga föreslagit låta ersättningskraftens värde i sin helhet avräknas från byggnadernas värde och därvid i första hand från den del därav, som icke motsvaras av särskilt maskinvärde. Jag anser mig sålunda icke hava anledning att i denna del frånga de sakkunnigas förslag.

Jag har ansett mig böra godtaga förslaget även i vad det avser redovisning av värdet av rätt till ersättningskraft vid taxering av ersättningstagarens fastighet. Länsstyrelsens i Blekinge län anmärkning att ersättningskraftens värde beträffande jordbruksfastighet borde inräknas icke i jordbruksvärde, som de sakkunniga föreslagit, utan i tomt- och industrivärde bör sålunda enligt min mening icke föranleda någon åtgärd. Beträffande

nämnda länsstyrelses påpekande att värdet av ersättningskraft, som ingår i jordbruksvärde, bör antecknas i taxeringslängd vill jag framhålla, att rätten till ersättningskraft torde få anses utgöra särskild förmån, varom redan enligt gällande bestämmelser (punkt 2 sista stycket av anvisningarna till 10 § kommunalskattelagen) anteckning skall verkställas i taxeringslängden. Någon särskild föreskrift om att sådan anteckning skall ske beträffande rätt till ersättningskraft anser jag därför icke erforderlig.

Beskattningsort.

Beträffande beskattningsorten framhålla *de sakkunniga*, att det ej så sällan inträffade, att en kommungräns vore framdragen tvärsöver ett vattendrag i dess naturliga tillstånd på sådant sätt att ett vattenfall kunde komma att ligga delvis inom en och delvis inom en annan kommun. Likaledes och kanske ännu oftare kunde kommungränsen gå i vattendraget i dettas längdriktning, varigenom vardera sidan av ett vattenfall kunde komma att tillhöra olika kommuner. Bägge slagen av dessa kommungränser i ett vattenfall kunde vara kombinerade, till följd varav delar av ett vattenfall i naturtillståndet kunde komma att ligga inom flera olika kommuner. Vid uppförandet av en vattenkraftsanläggning erfordrades ofta, att för vinnande av högre fallhöjd genom uppdämning en högre upp i vattendraget belägen fallsträcka flyttades nedströms. Ävenledes kunde genom rensningar nedanför ett vattenfall en fallsträcka flyttas uppströms i vattendraget. Berörda förfaranden plägade kallas profilreglering. Ett vattenfall eller viss del därav kunde härigenom komma att rent geografiskt flyttas från en kommun till en annan. Likaledes kunde vattnet på ena sidan om en i vattendragets längdriktning gående kommungräns komma att tillgodogöras vid en kraftanläggning på andra sidan om denna kommungräns. En viss motsvarighet till berörda förhållanden föreläge då vid byggandet av ett kraftverk eller en regleringsdamm genom uppdämning markområden vattendränktes så att de bleve helt eller delvis oanvändbara för det produktiva ändamål, vartill de tidigare begagnats. Dessa markskador borde särskilt uppmärksammas på grund av deras ofta mycket stora omfattning.

De sakkunniga framhålla därefter, att nämnda förhållanden ej sällan givit upphov till diskussion om vilken kommun som enligt kommunalskattelagen borde anses äga beskattningsrätten till vissa vattenkraftsvärden, samt anföra vidare.

Om det nu är så att genom den faktiska förflyttningen av vattenkraften i ett vattendrag eller genom omförmälda markskador en större eller mindre skatteförlust skulle drabba en kommun, är det givet, att en sådan omständighet måste bli uppmärksammas såsom en ur kommunsynpunkt beaktansvärd nackdel. Är det emellertid fråga om en sådan överflyttad del av vattenkraften i ett vattenfall, för vilken ersättning blivit i sin helhet bestämd i ersättningskraft, har kommunen fått full kompensation för den i beskattningsavseende förlorade vattenkraften. Det kan emellertid hända, att även vid sådan överflyttning av vattenkraft till annan kommun ersättningen be-

stämts att utgå i penningar, i vilket fall något fastighetsvärde i varje fall ej omedelbart tillföres kommunen. Vad angår sådan ersättning ävensom ersättning för genom uppdämning vattenskadad mark är det sålunda ingalunda säkert, att det penningkapital, som för berörda ändamål utbetalas, kommer att bilda någon varaktig kompensation i beskattningsväg för förlorade eller i värde minskade skatteobjekt. Ej heller är det säkert, att byggnadsföretag, som utgöra till fastighetsskatt skattepliktiga objekt, äro belägna inom just den kommun, där den vattenskadade marken ligger.

Beträffande beskattningsorten för ett förflyttat vattenfall, uttala de sakkunniga, att då vattenkraft flyttats uppströms eller nedströms i ett vattendrag eller till dess ena sida, frågan om beskattningsorten för denna vattenkraft bleve beroende av, vilken fastighet vattenkraften tillhörde. En sådan förändring av vattenförhållandena i ett vattendrag kunde efter vattenlagens ikraftträdande ej äga rum utan att vattendomstolen därtill lämnat sitt medgivande. Därvid angåve vattendomstolen tillika i sitt utslag, med vilken fastighet rätten till vattnets tillgodogörande skulle för framtiden vara förenad (vattenlagen 11 kap. 62 § 2 mom.). Enär genom ett dylikt förordnande äganderättens omfattning för de av vattenkraftens överflyttning berörda fastigheterna på ett sätt som måste anses fullt bindande så förändrats, att det tillbehör till fastighet som ifrågavarande vattenkraft utgjorde finge anses ha frångåtits en fastighet och tillagts en annan, bleve det otvivelaktigt den kommun, där sistnämnda fastighet vore belägen (strömfallfastigheten) som finge utöva beskattningsrätten i avseende å den överflyttade vattenkraften. Vad nu sagts i fråga om inverkan å beskattningsorten av ett vattenfalls förflyttning upp eller ned eller sidlångs i ett vattendrag gällde även för andra tänkbara fall, då vattenkraft t. ex. genom dämning i en av två eller flera strömfåror bleve föremål för en överflyttning.

Beträffande överdämd eller eljest vattenskadad mark framhålla de sakkunniga därefter, att saken i fråga om sådan mark låge något annorlunda till, samt anföra vidare.

Här är det ej fråga om förflyttning av ett visst förefintligt värdeobjekt utan en viss fastighet berövas helt eller delvis det värde det allt efter sin jordnatur dittills haft (såsom producerande t. ex. jordbruksprodukter eller skogsprodukter) för att möjliggöra, att nya värden skapas genom vattenföringens reglering till förmån för därav beroende kraftverk. Att på sätt härvidlag understundom gjorts gällande detta skulle innebära, att marken blott fått en förändrad användning eller att ett servitut lagts å fastigheter med vattenskadad mark till förmån för regleringsdammen, synes utgöra en uppfattning utan bärande rättsligt underlag. Utgångspunkten synes däremot vara den, att, då genom uppdämning viss mark blivit överdämd eller skadad, en värdeförlust medförande skadeståndsanspråk föreligger samt att vattendomstolen genom att tillställa skadans inträde och bestämma ersättningen härför jämväl konstaterat och accepterat värdeförstöringen.

Under nu angivna omständigheter kunna alltså de nytillskapade värdena, även om markskadorna utgöra en förutsättning för värdenas uppkomst, ej anses tillhöra de fastigheter, som blivit markskadade. Att åter betrakta rätten att genom vattenuppdämning åstadkomma markskada såsom en regle-

ringsdammen tillkommande servitutsrätt, torde knappast vara möjligt. Det kan nämligen inträffa, att regleringsdammen ej är fast egendom i civilrättslig mening. I enlighet med vad sålunda anförts torde få fastslås, att överdämda fastigheter eller fastigheter, som eljest fått sina marker vattenskadade, vid fastighetstaxeringen icke kunna få räkna sig tillgodo någon del av det värde, som genom vattenuppdämning, varom nu är fråga, uppkommit.

När det gällde att avgöra varest de till en vattenreglering hänförliga värdena skulle beskattas, finge man, framhålla de sakkunniga, i första hand taga fasta på det förhållandet, att dessa värden ej kunde såsom särskilda skatteobjekt bliva föremål för någon fastighetstaxering utan allenast i samband med taxering av fastigheter, till vilka dessa värden kunde anses höra. Beträffande värdet av årsreglering vore fastigheter, som i nu ifrågavarande avseende kunde komma i fråga, allenast de vattenfallsfastigheter, som droge fördel av vattenregleringen, samt regleringsdammen, vilken möjliggjorde regleringens åstadkommande. De sakkunniga hade sökt lösa denna fråga på det sättet, att regleringens värde, som — i den mån den ej motsvarade viss ökad utbyggnad av respektive kraftverk — bestode av dels ett naturvärde och dels ett regleringskostnaderna motsvarande värde, fördelades så att naturvärdet efter viss grund sloges ut på de olika vattenfallen och värdet i övrigt beskattades såsom ett regleringsdammen tillkommande värde. Enligt de sakkunnigas förslag torde de kommuner, där respektive vattenfall samt regleringsdammen vore belägna, få beskattningsrätten till olika delar av de genom en årsreglering skapade värdena.

Angående verkningarna för kommunerna av de föreslagna reglerna framhålla de sakkunniga, att med den ståndpunkt man vore nödsakad intaga med avseende å beskattningsorten för vattenkraftsvärden av här ifrågavarande slag, man ej torde komma ifrån att en kommun under vissa omständigheter tillskyndades avsevärda olägenheter i beskattningsväg, samt anföra vidare.

Det kan således inträffa, att en kommun — utan att av en vattenkraftsanläggning erhålla någon fördel i avseende å beskattningen eller annorledes — går miste om betydande skattebelopp.

Med de regler de sakkunniga föreslå för beskattning av en vattenreglering eller möjligheterna därtill sker emellertid en viss utjämning av beskattningen kommunerna emellan. I den mån nämligen markskador, som äro en följd av regleringsföretaget, förekomma i kommun, där regleringsdammen ligger — och detta torde nästan alltid i viss och stundom ganska betydande utsträckning vara fallet — erhåller kommunen enligt förevarande förslag en förstärkt kompensation för genom markskadorna förlorade skatteobjekt. Föreliggande emellertid markskador jämväl i andra kommuner, blir den kommun, där regleringsdammen ligger, i beskattningsavseende väl tillgodosedd, men den eller de kommuner, där den skadade marken är belägen, kunna även enligt de sakkunnigas förslag fortfarande bliva utan någon kompensation för förlorade skatteobjekt.

Att emellertid undersöka, huruvida skäl finnas för tillskapandet av specialregler för tillfredsställande av olika kommuners beskattningsintressen,

hava de sakkunniga — oavsett att en sådan undersökning icke torde ligga inom området för det de sakkunniga lämnade uppdraget — ansett så mycket mindre böra för deras del ifrågakomma som spörsmålet synes ligga under utredning. I skrivelse nr 313 har 1947 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren väckt motion (nr 308) anhållit om utredning av bland annat frågan om gottgörelse till bygd för skada, som föranledes av vattenkraftanläggningar och vattenregleringar. Riksdagens berörda skrivelse, som avsåg en utredning av jämväl frågan om en omfördelning av kommunernas beskattningsunderlag, har överlämnats till de jämlikt nådigt bemyndigande den 23 november 1945 av chefen för justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande vissa ändringar i vattenlagen.

Beträffande det föreslagna sista stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § framhålla de sakkunniga, att det understundom inträffat att taxeringsmyndigheterna oriktigt bedömt beskattningsorten, så att vid en av vederbörande vattendomstol medgiven förflyttning av ett vattenfall genom profilreglering, rensningar eller dess ianspråktagande å ena sidan i vattendraget eller eljest hänsyn tagits till vattenkraften såsom fortfarande tillhörande den fastighet, vartill den ursprungligen hört, eller så att mark, som vid en sjöreglering överdämts eller eljest skadats, beräknats ha erhållit viss del av den genom regleringen uppkomna vinsten. Till förekommande av dylika oriktigheter vid taxeringen hade de sakkunniga ansett lämpligt att anvisningarna kompletterades med ett uttalande i ämnet.

I *remissyttrandena* har nu förevarande del av förslaget i allmänhet lämnats utan erinran. I ett par yttranden ha emellertid vissa påpekanden gjorts.

Kammarrätten framhåller, att det föreslagna sista stycket i ifrågavarande anvisningspunkt allenast innebure ett observandum för taxeringsmyndigheterna och således skulle kunna synas överflödig, men understryker behovet av bestämmelsen och lämpligheten av dess inplacering i samband med övriga värderingsbestämmelser. Emellertid kunde det måhända från lagteknisk synpunkt sett anses erforderligt, att till 16 § kommunalskattelagen, som innehölle gällande bestämmelser om beskattningsort, fogades en anvisning med hänvisning till förstnämnda bestämmelse.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför.

Vid det förhållandet, att utredning pågår rörande frågan om en omfördelning av kommunernas beskattningsunderlag i fråga om vattenkraftanläggningar och vattenregleringar, avstår länsstyrelsen från att i detta sammanhang påkalla en omprövning av föreskriften att vattenfall, kraftverk och regleringsdammar skola taxeras i den eller de kommuner, där fallet eller byggnaden ligger. Alldeles särskilt i fråga om den inom detta län belägna regleringsdammen vid Vargön framstår det som orättvist, att endast de två kommuner, mellan vilka dammen sträcker sig, skola njuta skatteförmån av bl. a. de väldiga skadeersättningsbelopp, som utgått på grund av regleringen av sjön Vänern.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län uppgiver, att i ett flertal fall inom länet regleringsdammar medfört skador å fastigheter inom annan kommun än den där regleringsdammen låge, vilka skador kunnat medföra sänkning av

taxeringsvärdena, och vitsordar därför behovet av en lagstiftning om kompensation till kommuner i dylika fall.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund framhåller, att med det föreslagna sättet för beskattning av de nya fastighetsvärden, som uppkomne vid vattenreglering, visserligen en viss utjämning av beskattningen kommunerna emellan möjliggjorts men att beträffande markskador i andra kommuner än den, där regleringsdammen vore belägen, de sakkunniga icke anvisat någon lösning av frågan om kompensation till kommunen för förlorade skatteobjekt. Under förutsättning att särskilda regler tillskapades för tillfredsställande av olika kommuners beskattningsintressen, i den mån kompensation för förlorade skatteobjekt icke kunde erhållas enligt förslaget — en fråga som ju vore under utredning — hade styrelsen icke någon erinran att göra mot förslaget.

Departementschefen. Enligt 16 § kommunalskattelagen utgöres beskattningssorten vid fastighetstaxering av den kommun, där fastigheten är belägen. Det föreslagna sista stycket av punkt 3 av anvisningarna till 9 § samma lag avser att utgöra ett förtydligande till stadgandet i 16 §. Emellertid synes det mig knappast — helst som vid taxeringen enligt vad jag i det följande kommer att förorda skall biträda bland annat en taxeringsteknisk konsulent — erforderligt att författningstexten belastas med det ifrågavarande förklarande tillägget. Jag har därför ansett, att det bör utgå.

Frågan om beredande i ena eller andra formen av kompensation åt kommuner, inom vilka äro belägna fastigheter som åsamkats skador i samband med kraftverksbygge eller vattenregleringsföretag, anser jag icke böra upptagas i detta sammanhang.

Konsulenter för taxering av vattenfallsfastighet.

De sakkunniga framhålla, att taxeringen av vattenfallsfastigheter hittills varit behäftad med vissa brister, samt anföra härom bl. a. följande.

Taxeringsorganen nödgas givetvis att i främsta rummet inrikta sitt arbete på sådana taxeringsobjekt, vilkas taxering förekommer i större omfattning, d. v. s. i allmänhet bostads- och hyreshus, affärs- och mindre industrifastigheter, skogs- och jordbruksfastigheter o. d. I allmänhet torde taxeringen av dessa fastigheter taga taxeringsorganens tid i anspråk i sådan omfattning, att desamma endast undantagsvis kunna antagas vara i stånd att mera ingående sysselsätta sig med förekommande fall av taxering av vattenfallsfastighet. Inom varje beredningsdistrikt förekommer endast en eller annan fastighet av denna art. Beredningsnämnden och dess ordförande kommer därför icke att kunna förvärva den överblick och den erfarenhet, som är nödvändig för en riktig taxering av dessa fastigheter.

Vad nu anförts om beredningsnämnd och dess ordförande gäller även om fastighetstaxeringsnämnd och dess ordförande. Visserligen handhava dessa organ taxeringen inom större områden än beredningsnämnderna och kunna därför åtminstone i vissa fall erhålla något vidare överblick och större ru-

tin, men omfattningen av arbetsuppgifterna torde i de flesta fall hindra, att erforderlig uppmärksamhet ägnas åt mera speciella taxeringsobjekt.

Vad slutligen angår granskningen av fastighetstaxeringen å länsstyrelsernas taxeringsavdelningar såsom förberedelse till fastighetsprövningsnämndens handläggning må framhållas, att den för detta arbete tillmätta tiden omfattar högst tre månader och att handläggningen av besvärssärenden torde taga tillgängliga arbetskrafters tid i anspråk i avsevärd utsträckning. Det bör uppmärksammas, att taxeringsavdelningarnas personal i vanliga fall är fullt sysselsatt med den årliga taxeringen och att bestyret med fastighets-taxeringen alltså tillkommer som en extra arbetsuppgift. Uppgiften är av den art, att den icke kan anförtros personal, som saknar utbildning och erfarenhet i fråga om dylikt arbete. Med hänsyn till anförda omständigheter torde det i regel icke bli möjligt att å prövningsnämndsstadiet mera ingående granska alla taxeringar rörande fastigheter av här ifrågakarande slag, särskilt med hänsyn till att införskaffande och komplettering av erforderligt material tager avsevärd tid i anspråk.

För handläggning av taxeringsärenden hava beskattningsnämnderna och taxeringsintendenterna möjlighet att anlita sakkunniga enligt bestämmelserna i 14 § taxeringsförordningen. I enlighet härmed torde sakkunniga med ingenjörutbildning i stor utsträckning ha anlåtats för taxering av vattenfallsfastighet. I åtskilliga fall torde emellertid de sakkunniga ha saknat den insikt i och erfarenhet av taxeringsfrågor, som oundgängligen erfordras för handhavande av vattenfallstaxeringen. Ett för ett gott resultat erforderligt ingående samarbete mellan taxeringsteknisk och vattenkraftteknisk sakkunskap i syfte att fullständiga och kontrollera deklaramaterialet samt allsidigt bedöma detsamma torde i allmänhet icke ha kunnat åvägabringas. För ett sådant samarbete erforderliga utredningar och förarbeten, vilka knappast kunnat utföras länsvis, ha icke heller förelegat.

De svårigheter, som med den nuvarande taxeringsorganisationen, på sätt ovan anförts, måste föreligga, då det gäller att söka åstadkomma en tillförlitlig taxering av vattenfallsfastighet, får en stark belysning i de tidigare omnämnda utredningarna angående utfallen av de allmänna fastighetstaxeringarna rörande vattenfallsfastigheter inom vissa flodområden (Kävlingeån, Gimån och Lagan). Genom berörda utredningar har sålunda konstaterats sådana brister som exempelvis att de undersökta fastighetsdeklarationerna i mycket stor utsträckning varit ofullständiga och att de däri lämnade uppgifterna ofta varit felaktiga utan att åtgärder för fullständigande av deklaramaterialet eller rättelse av de felaktiga uppgifterna vidtagits av beskattningsmyndigheterna, att det brustit i likformighet vid taxeringen samt att ett avsevärt antal vattenfallsfastigheter, särskilt regleringsdammar, alls icke blivit taxerade.

Beträffande frågan om vilka anordningar som kunde anses erforderliga för förbättring av taxeringen framhålla de sakkunniga, att de föreliggande bristerna i huvudsak kunde hänföras till att beskattningsnämnderna för fastighetstaxering i allmänhet icke vore anpassade för taxering av fastighetsobjekt av den säregna natur som vattenfallsfastighet utgjorde, samt anföra vidare.

Speciella anordningar förekomma numera i viss utsträckning vid inkomsttaxeringen beträffande sådana kategorier skattskyldiga, vilkas taxering kräver särskild insikt och erfarenhet. Sålunda verkställes taxering av aktiebolag och andra juridiska personer numera icke av de vanliga lokala taxeringsnämnderna utan av särskilda taxeringsnämnder för taxering enbart av

skattskyldiga av nämnda kategori. Inom större kommuner, som uppdelas i flera lokala taxeringsdistrikt, kan taxeringen av viss grupp eller vissa grupper skattskyldiga anförtros åt speciella taxeringsnämnder. Så har i viss utsträckning skett exempelvis beträffande vissa rörelseidkare, utöfvere av s. k. fria yrken m. fl. Där sådan anordning icke vidtagits, ha de lokala taxeringsnämnderna för taxering av rörelseidkare och andra skattskyldiga, vilkas deklARATIONER äro av mer invecklad beskaffenhet, tillgång till biträde av taxeringskonsulenter, vilka i samband med indelningen i taxeringsdistrikt förordnas såsom medhjälpare åt taxeringsnämnderna.

De skäl, som föranlett omförmälda särskilda åtgärder vid inkomsttaxeringen med avseende å vissa grupper skattskyldiga, äga utan tvivel giltighet även beträffande fastighetstaxering. De anordningar, som anses erforderliga, torde kunna tänkas vidtagna efter samma linjer, som befunnits lämpliga i fråga om inkomsttaxeringen.

Man skulle sålunda kunna anförtro taxeringen av vattenfallsfastighet åt en särskild fastighetstaxeringsnämnd inom varje län, därvid nämnden skulle givas en för ändamålet avpassad sammansättning. Emellertid skulle för en sådan anordning erfordras, att särskilda fastighetslängder upprättades och även i övrigt torde vissa organisatoriska svårigheter uppkomma, om viss del av fastighetstaxeringen skall handläggas i annan ordning än taxeringen i övrigt.

De sakkunniga anse därför, att i första hand borde övervägas, om icke en förbättrad taxering kunde uppnås genom anlitanDE AV K O N S U L E N T E R. Då en tillfredsställande vattenfallstaxering icke torde kunna genomföras utan både taxeringsteknisk och vattenkraftteknisk sakkunskap och sådan i allmänhet icke förefunnes hos samma person, borde i län, där länsstyrelsen funne erforderligt att särskilda anstalter träffades för värdering av outbyggt vattenfall, kraftverk eller regleringsdamm (undantag kunde göras för t. ex. Stockholms, Malmöhus och Gotlands län) förordnas två konsulenter, varav en med taxeringsteknisk utbildning och en med vattenkraftteknisk ingenjörutbildning, för att biträda länets beskattningsnämnder vid allmän fastighetstaxering. Såsom taxeringsteknisk konsulent kunde befattningshavare å taxeringsavdelningen vid vederbörande länsstyrelse eller annan för uppdraget särskilt lämplig person ifrågakomma.

Angående konsulenternas arbetsuppgifter framhålla de sakkunniga, att dessa borde förordnas i så god tid före taxeringens början, att de kunde vidtaga vissa förberedande åtgärder före det egentliga taxeringsarbetets början (enligt förslaget senast den 30 april året näst före året för allmän fastighetstaxering) samt att det vore av synnerligen stort värde, om konsulenterna innan deras arbete toge sin början sammankallades till ett instruktionsmöte i enahanda ordning, som brukat tillämpas i fråga om de s. k. landskamrerarmötena. De sakkunniga anföra vidare.

Konsulenternas arbete bör fortgå på följande sätt.

Den taxeringstekniska konsulenten upprättar med ledning av fastighets-taxeringslängder, den av Sveriges meteorologiska och hydrografiska anstalt samt vattenfallsstyrelsen upprättade tryckta förteckningen över Sveriges vattenfall, kommerskollegii specialundersökning angående Sveriges utbygg-

da vattenkraft år 1930, eljest tillgängliga handlingar samt i övrigt införskaffade upplysningar en liggare över inom länet befintliga outbyggda vattenfall, vattenkraftverk och regleringsdammar. För varje fastighet antecknas under samarbete med den ingenjörsutbildade konsulenten vissa efter vattendrag ordnade uppgifter för fastigheternas identifiering och karakterisering i övrigt ävensom eljest uppgifter av värde för taxeringsarbetets fortsatta bedrivande och för åstadkommande av likformighet i taxeringen. För att skänka erforderlig fasthet åt detta för taxeringsarbetet även i framtiden grundläggande arbete torde vara lämpligt att till konsulenternas förfogande ställas centralt utarbetade blanketter till den liggare, vari anteckningarna skola föras. I liggaren bör tillika lämnas utrymme för anteckning av sjöar av beskaffenhet att regleringsmagasin kunna antagas med fördel där bliva anordnade. I samband med liggarens upprättande böra blanketter enligt formulär c utsändas till vederbörande fastighetsägare. Om så sker, torde viss besparing av blanketter kunna vinnas.

I den mån fastighetsdeklarationer rörande vattenfallsfastighet inkomma, har beredningsnämndsordförande att genast överlämna desamma till den taxeringstekniska konsulenten. Deklarationerna granskas av konsulenterna under jämförelse med tillgängligt kontrollmaterial. Åtgärder vidtagas för införskaffande av felande uppgifter och deklaraationer. Allteftersom så kan ske, upprättas skriftligt förslag till taxering, vilket jämte deklaration och därtill hörande handlingar överlämnas till beredningsnämndens ordförande. Därvid förutsättes, att om definitivt förslag icke kunnat upprättas före avslutandet av beredningsnämndens arbete ett provisoriskt förslag avlämnas och att det slutliga förslaget avlämnas till vederbörande fastighetstaxeringsnämnd.

Sedan beredningsnämndernas arbete avslutats, böra konsulenterna såsom nämnts fortsätta handläggningarna av sådana taxeringar, beträffande vilka slutligt förslag tidigare icke kunnat upprättas. De böra vidare undersöka, i vad mån inkomna erinringar mot beredningsnämndernas förslag anses påkalla ändringar i förslagen. Slutligen böra konsulenterna, i den mån de därtill anlitas, tillhandagå taxeringsintendenten och fastighetsprövningsnämnden med verkställande av utredningar och avgivande av yttranden. Särskilt böra konsulenterna kunna anlitas för kontroll av att alla hithörande taxeringsobjekt blivit föremål för taxering, att avdrag för skyldighet att leverera ersättningskraft motsvaras av tillägg vid taxeringen av de ersättningsberättigade fastigheterna, o. d.

Under sin verksamhet böra konsulenterna stå i kontakt med vederbörande beskattningsnämnders ordförande, i syfte att nämndernas lokalkännedom må kunna tillgodogöras vid konsulenternas arbete och att nämnderna så fullständigt som möjligt informeras om förhållanden av beskaffenhet, att hänsyn därtill bör tagas vid taxeringen.

De sakkunniga påpeka, att därest särskilda konsulenter biträdde vid taxeringen behov att jämlikt 14 § taxeringsförordningen anlita sakkunniga för taxeringen i regel icke torde uppkomma. Intet borde dock hindra, att sådana sakkunniga i särskilda fall tillkallades.

De sakkunniga uttala vidare, att den föreslagna konsulentorganisationen icke torde vara erforderlig vid särskild fastighetstaxering. De sakkunniga biträden som behövde anlitas vid taxering av vattenfallsfastigheter under år, då allmän fastighetstaxering icke skedde, torde kunna tillkallas enligt bestämmelserna om sakkunniga, därvid kunde förutsättas, att samma per-

soner som vid allmän fastighetstaxering varit förordnade som konsulenter, i den mån de fortfarande stode till förfogande, komme att anlitas. Utförligare författningsföreskrifter angående konsulenternas verksamhet syntes icke erforderliga, utan kunde i sådant avseende hänvisas till vad som enligt taxeringsförordningen gällde för taxeringskonsulent.

Beträffande *k o s t n a d e r n a* för konsulentorganisationen framhålla de sakkunniga, att man borde kunna räkna med, att dessa icke i avsevärd mån komme att överstiga kostnaderna för de sakkunniga, som hittills plägat anlitas i länen. De vattenkrafttekniskt utbildade konsulenterna borde givetvis icke tagas i anspråk för andra uppgifter än sådana, som erfordrade teknisk sakkunskap, varigenom kostnaderna för dessa konsulenter kunde begränsas. Ersättningarna komme att jämlikt 145 § taxeringsförordningen bestämmas av Kungl. Maj:t.

Förslaget om inrättande av konsulenter för taxeringen av vattenfallsfastighet har vunnit anslutning eller lämnats utan erinran i så gott som samtliga *remissyttranden*. Några länsstyrelser ha emellertid uttalat farhågor för att det skulle bliva svårt att erhålla lämpliga personer för uppdraget som konsulent.

Kammarrätten anser den ifrågasatta anordningen lämplig samt påpekar, att den föreslagna formuleringen av 7 a § taxeringsförordningen ej syntes lägga hinder i vägen för att en och samme konsulent kunde vara gemensam för två eller flera län, något som torde vara önskvärt med hänsyn till bristande tillgång på därför lämpade personer.

Länsstyrelsen i Östergötlands län hälsar de sakkunnigas förslag i förevarande del med tillfredsställelse. Behovet av konsulenter hade tidigare gjort sig gällande men torde komma att framträda ännu starkare vid tillämpningen av de föreslagna nya bestämmelserna. Emellertid bleve förslagets effektivitet eller rentav dess genomförbarhet i denna del beroende på i vad mån sådana konsulenter stode till förfogande. Länsstyrelsen förutsåge, att stora svårigheter härutinnan komme att möta och ville ifrågasätta, huruvida icke vattenkraftstekniska länskonsulenter skulle kunna tillhandahållas från centralt håll i Stockholm.

Länsstyrelsen i Värmlands län anser anordningen med konsulenter lämplig och ägnad att underlätta taxeringsförfarandet, men påpekar den svårighet, som torde komma att möta att erhålla vattenkrafttekniskt utbildad konsulent, enär dessa tekniker i allmänhet torde, särskilt i länen, vara knutna till bolag eller andra intressenter, varigenom deras ställning icke vore fri. Ifrågasättas kunde även, om icke för erhållande av jämlikhet i taxeringen jämväl länen emellan borde finnas två för riket utsedda centralkonsulenter, varav den ene med taxeringsteknisk och den andre med vattenfallsteknisk sakkunskap.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län finner förslaget om särskilda konsulenter synnerligen beaktansvärt men framhåller också svårigheten att ute i länen erhålla för uppdraget lämpade personer med vattenkraftsteknisk sak-

kunskap. De som ägde sådan vore som regel i tjänst hos aktiebolag eller andra enskilda företag och finge av denna anledning anses mindre lämpade att verkställa undersökningar och utredningar av ekonomisk betydelse för bl. a. arbetsgivaren eller dennes konkurrenter. Denna brist på för ifrågavarande uppdrag lämpliga personer vore så stor, att länsstyrelsen för närvarande icke inom länet kände någon person som skulle kunna föreslås till vattenkraftteknisk konsulent. Det vore därför önskvärt, att dessa konsulenter förordnades av finansdepartementet. Därest så ej skedde kunde också befaras, att till konsulenter komme att av länsstyrelserna förordnas personer med väsentligt olika förutsättningar för uppdraget. För att undvika de olägenheter detta skulle medföra och för att åstadkomma en likartad och jämn taxering de skilda länen emellan — vartill givetvis det föreslagna instruktionsmötet komme att i hög grad bidra — kunde ifrågasättas, om ej lämpligen borde förordnas en vattenkraftteknisk sakkunnig för hela riket. Denne skulle ha till uppgift att besvara förfrågningar från länskonsulenter, att i samband härmed genom cirkulärskrivelse lämna samtliga länskonsulenter upplysningar och råd av mera allmän karaktär samt att i angivet syfte följa länskonsulenternas verksamhet.

Även *länsstyrelsen i Gävleborgs län* finner förslaget i denna del tillfredsställande men framhåller, att det ingalunda torde bliva lätt för länsstyrelserna att finna personer, som vore kompetenta och samtidigt villiga att åtaga sig uppdrag som konsulent.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anmärker, att arvodesfrågan för konsulenterna måhända icke vore löst på bästa sätt. En anslagstilldelning centralt torde nämligen, med hänsyn till de särskilda kvalifikationer som måste ställas å konsulenterna och det säkerligen mycket olikartade material som för resp. län funnes att bearbeta, bliva svår.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller, att det icke vore lämpligt, att de föreslagna konsulenterna skulle biträda i prövningsnämnden i besvärsmål rörande taxering, med vilken de tidigare tagit befattning, samt ifrågasätter om icke i sådana fall särskilda sakkunniga borde anlitas av prövningsnämnden.

Länsstyrelsen i Hallands län slutligen anser det böra ytterligare övervägas, huruvida icke systemet med särskilda taxeringsnämnder borde givas företräde. Svårigheterna i fråga om val av ledamöter i nämnden, längdföring m. m. torde icke vara större än att de kunde bemästras. Denna anordning skulle medföra den påtagliga fördelen, att en sådan nämnd skulle kunna tillföras större sakkunskap, i det att som ordförande och ledamöter kunde utses personer med speciell sakkunskap på området. Dessutom kunde en sådan nämnd bättre beakta de skattskyldigas berättigade intressen. Erforderligt lekmannainflytande torde icke behöva skjutas åt sidan eller undertryckas i en dylik nämnd. Att finna personer med den speciella sakkunskap, som de föreslagna konsulenterna skulle behöva besitta, komme helt visst att ställa sig svårt. Därest emellertid systemet med särskilda taxeringsnämnder icke befundes böra komma till stånd, förordades tillsättande av taxerings-

konsulenter, då en sådan anordning syntes vara ett steg i rätt riktning för att ernå en bättre taxering än tidigare.

Departementschefen. Taxeringen av vattenfallsfastighet förutsätter ståndpunktstaganden av rent vattenkraftteknisk, delvis ganska invecklad art och man kan därför icke begära, att de ordinarie berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna skola kunna gå i land därmed utan biträde av särskild sakkunskap. Hittills torde frågan ha lösts så att särskilda sakkunniga anlitas jämlikt 14 § taxeringsförordningen.

De sakkunnigas förslag innebär sålunda icke något principiellt nytt utan endast en närmare reglering av ett redan tidigare tillämpat förfarande. Mot att sakkunnigarbetet vid vattenfallsfastighetstaxeringen på detta sätt skänkes ökad stadga och enhetlighet torde intet vara att invända. Visserligen torde de sakkunnigas förslag att även en taxeringsteknisk sakkunnig skall förordnas — tidigare torde endast vattenkraftteknisk expertis ha anlitas — innebära en utökning av tidigare använd organisation. Någon avsevärdare kostnadsökning torde dock, som de sakkunniga framhållit, icke behöva befaras. Jag vill i detta sammanhang även understryka, att förslaget *icke* innebär tillskapandet av nya tjänster utan — såsom nyss anfördes — allenast en närmare reglering av det tidigare tillämpade förfarandet med särskilda sakkunniga för ifrågavarande taxering.

Vad angår det av de sakkunniga jämväl diskuterade alternativet att anförtro taxeringen av vattenfallsfastigheter åt en särskild fastighetstaxeringsnämnd inom varje län vill jag erinra därom att taxeringen av vattenfallsfastighet i många fall avser outbyggda vattenfall och att ett sådant i allmänhet icke utgör en självständig fastighet utan ingår som en ofta mindre betydelsefull del i en jordbruksfastighet eller, i undantagsfall, en »annan fastighet». Detta betyder att man beträffande dylik fastighet skulle behöva organisera något slags samarbete mellan den särskilda nämnden och den nämnd, som hade att taxera fastigheten i övrigt; detta skulle uppenbarligen medföra vissa komplikationer. Jämväl andra skäl av organisatorisk art tala mot tanken att nu inrätta särskilda nämnder för ifrågavarande ändamål.

Vad angår de av några länsstyrelser uttalade farhågorna beträffande möjligheterna att erhålla lämpliga personer för uppdraget som vattenkraftteknisk konsulent är jag medveten om, att vissa svårigheter härvidlag kunna uppkomma. Emellertid bör det icke bliva svårare att erhålla lämplig person för konsulentuppdrag än det tidigare varit att anskaffa person med erforderliga kvalifikationer för sakkunniguppdrag. Därtill kommer att, såsom kammarrätten påpekar, något hinder givetvis icke föreligger mot att den vattenkrafttekniske konsulenten är gemensam för två eller flera län. Detta kan tvärtom visa sig innebära en särskild fördel. Under sådana förhållanden synes man kunna utgå från att personfrågan skall kunna lösas.

Ändring av 17 § taxeringsförordningen.

De sakkunniga erinra, att huvudmomenten i den av dem föreslagna omläggningen i fråga om beräkningen av den effekt, som borde bli bestämmande för uppskattningen av outbyggt vattenfalls värde, bestode däri, att man *dels* skulle beräkna den effekt i turbinhästkrafter, vattenfallet ägde vid 75 procent oreglerad vattenföring, och *dels* skulle uppskatta den i effekt uttryckta ökning av fallvärdet, som års- eller korttidsreglering eller möjligheter därtill kunde anses föranleda. I anledning därav måste bestämmelserna i 17 § andra stycket taxeringsförordningen om innehållet i allmän fastighetsdeklaration undergå vissa förändringar. De sakkunniga anföra härom.

Till en början måste uttrycket »normal lågvatteneffekt», varom uppgift enligt nämnda författningsrum skall lämnas, utbytas mot något annat uttryck. Därvid låge närmast till hands, att — — — i stället för normal lågvatteneffekt insätta orden »effekten i turbinhästkrafter vid oreglerad 75 % vattenföring», vilken effekt utgör produkten av nämnda vattenföring uttryckt i kubikmeter per sekund, bruttofallhöjd samt — vid 75 % verkningsgrad — talet 10. Med hänsyn till den av de sakkunniga förordade — — — metoden för beräkning av en ökning av sist omnämnda effekt på grund av föreliggande årsreglering eller möjlighet därtill, erfordras emellertid kännedom om den oreglerade 75 % vattenföringen. Under sådana omständigheter synes det också lämpligast, att deklarationen innehåller en direkt uppgift härom. För effektberäkningen vid ifrågavarande vattenföring kräves då ytterligare allenast en uppgift om bruttofallhöjden vid medelvattenföring. De sakkunniga föreslå alltså, att i stället för en bestämmelse om uppgift om normal lågvatteneffekt i förevarande paragraf insättas orden »oreglerad 75 % vattenföring» och »bruttofallhöjd vid medelvattenföring».

Vidare påpeka de sakkunniga, att de föreslagna bestämmelserna om beräknad effektökning på grund av värdet av års- och korttidsregleringar eller möjligheter därtill saknade någon som helst motsvarighet i gällande lagstiftning och att för värderingen av naturvärdet av årsreglering föreslagits en metod som krävde uppgifter om — förutom oreglerad 75 procent vattenföring — medelvattenföringen och befintligt årsregleringsmagasins volym eller, i fråga om ännu ej genomförd vattenreglering, beräknad volym å det regleringsmagasin, som kunde förväntas bli anordnat. Frågan om beräkning av naturvärdet av korttidsreglering, varför någon särskild metod ej föreslagits, finge bliva föremål för en bedömning efter förhållandena i det föreliggande fallet. Till följd härav komme givetvis uppgift om ett redan anordnat eller om ett tilltänkt korttidsregleringsmagasins volym att väsentligt underlätta ifrågavarande värdebedömning. På grund härav föresloges, att 17 § andra stycket taxeringsförordningen kompletterades med uppgifter om jämväl medelvattenföring samt års- och korttidsregleringsmagasins volym.

Frågan om de uppgifter, som böra lämnas till fastighetstaxeringen har endast berörts i ett par *remissyttranden*.

Länsstyrelsen i Kronobergs län föreslår, att sjöregleringsföreningarna åläggas deklarationsskyldighet för sjöregleringsföretagen, därvid föreningarna skulle ha att lämna samtliga de uppgifter som erfordrades dels för bedömning av den värdeökning i vattenkraft, som regleringen medfört, och dels för fördelning av denna värdeökning å vederbörande vattenfallsfastigheter.

I sammanhang härmed framhåller länsstyrelsen, att fastställandet av den värdeökning i vattenkraft, som tillförts de olika vattenfallen genom sjöreglering, icke syntes böra verkställas av beskattningsnämnderna å de olika orter, där vattenfallen vore belägna utan av en särskild nämnd. Lämpligast här till torde vara den beskattningsnämnd som hade att verkställa taxering av regleringsdammen, då denna nämnd kunde antagas äga den största lokala kännedomen om sjöregleringen. Den särskilda nämndens uppgift skulle sålunda vara att fastställa den genom sjöregleringen vunna ökningen av vattenkraft i sin helhet, fördela densamma å de olika vattenfallsfastigheterna samt slutligen inom viss föreskriven tid lämna de beskattningsnämnder, som därav berördes, besked om sitt beslut.

Länsstyrelsen i Norrbottens län påpekar behovet av ökade möjligheter att från de skattskyldiga få in fullständigare och mera tillförlitliga uppgifter rörande vattenfallsfastigheter än som hittills brukat lämnas. Då det i allmänhet icke ginge att klarlägga, huruvida underlåtenhet att avlämna vissa uppgifter angående vattenfallsfastighet berodde på tredska, kunde vitesföreläggande som tvångsmedel endast sällan ifrågakomma beträffande dessa särskilda uppgifter. Genom att införa skyldighet för den, som utbyggde ett vattenfall, att föra sådana anteckningar beträffande kostnader, anläggningsår m. m. som erfordrades för deklarationspliktens behöriga fullgörande, skulle man möjligen åstadkomma någon förbättring i fråga om nytillkommande kraftverk.

Departementschefen. Det förslag till värdering av outbyggt vattenfall, som jag i det föregående framlagt, förutsätter lämnandet av vissa andra deklarationsuppgifter än dem som de sakkunniga förordat. Författningsförslaget har jämkats i enlighet härmed.

De av länsstyrelsen i Kronobergs län framförda förslagen att regleringsföreningarna skulle åläggas skyldighet att lämna särskilda uppgifter för bedömning av den värdeökning, varje därav berörd vattenfallsfastighet undergått genom regleringen, samt att fastställandet av beloppet för denna värdeökning skulle anförtros den beskattningsnämnd, som hade att verkställa taxeringen av regleringsdammen, anser jag mig icke böra biträda. I allmänhet torde väl de uppgifter, varom här är fråga, kunna lämnas av vederbörande fallägare lika lätt som av regleringsföreningen, och i andra fall torde det icke föreligga någon svårighet för beskattningsnämnden i den ort där fallet är beläget att från regleringsföreningen införskaffa uppgifterna. Den dualism som skulle uppstå, om en beskattningsnämnd skulle uppskatta den värdeökning, en fastighet undergått genom regleringen, och en annan nämnd skulle värdera fastigheten i övrigt, synes knappast vara lämplig.

Att, som länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasatt, stadga en särskild bokföringsskyldighet för den som bygger ut ett vattenfall anser jag icke böra förekomma.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

- 1) *lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), samt*
- 2) *förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olof Cederstrand.

Bilaga I.

Vattenfallstaxeringssakkunnigas**f ö r s l a g**

till

**lag om ändring av anvisningarna till 9 och 10 §§ kommunal-
skattelagen den 28 september 1928 (nr 370).**

Härigenom förordnas, att anvisningarna till 9 och 10 §§ kommunalskattelagen skola i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse.

till 9 §.

3. Taxering av — — — erlagda köpeskillingar.

Outbyggt vattenfalls värde uppskattas efter storleken av en för hela vattenkraften i fallet bestämmande effekt och ett visst värde per effektenhet (fallvärde).

Den bestämmande effektens storlek beräknas i turbinhästkrifter på grundval av oreglerad 75 % vattenföring, bruttofallhöjd vid medelvattenföring samt en antagen verkningsgrad vid natureffektens omvandling till turbineffekt av 75 % med tillägg för en *beräknad* effekt, som skall anses motsvara vattenkraftens värdeökning på grund av årsreglering, som genomförts eller kan komma att genomföras, samt möjligheten att efter vattenfallets utbyggnad där anordna korttidsreglering eller tillgodogöra sig en reglering av sådant slag, vilken närbeläget kraftverk anordnat. Vatten, som på grund av förpliktelse, vilken åvilar vederbörande fastighet såsom sådan, måste avstås till samfärdsel och andra behov, medräknas ej i den mån vattenkraftens värde därigenom minskas.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet fastställles ett normalvärde för turbinhästkraft med ledning av det pris på vattenkraften, som kan antagas vara gällande för orten. Det sålunda fastställda normalvärdet jämkas uppåt eller nedåt med hänsyn till utbyggnadsförhållandena såsom fallets höjd och långsträckthet, grundens beskaffenhet samt transportkostnader m. m. ävensom till överföringsavstånd och avsättningsförhållanden. I det sålunda jämkade normalvärdet vidtages härefter den nedsättning, som befinnas av den tid, som kan förväntas förflyta, innan fallet blir utbyggt.

Outbyggt vattenfall, — — — särskilt värde.

Värdet av *kraftverk*, varmed avses såväl kraftverk för elektrisk kraftproduktion som kraftverk till direktdrivna anläggningar, kan uppskattas med utgångspunkt från den avkastning, som med hänsyn till den för anläggningen naturliga kundkretsen bör normalt kunna påräknas från en dylik anläggning, samt normala omkostnader för verkets årliga drift under beaktande av anläggningens påräkneliga varaktighetstid.

Då emellertid — — — till användning.

Vattenfallet uppskattas såsom om det vore outbyggt.

Den kraftverksägaren tillhöriga mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, upptages till skäligt värde (utmålsvärde). Till mark, som nu nämnts, må ej hänföras mark, som användes för jordbruk eller skogsbruk eller eljest för annat ändamål än det som med anläggningen avses.

Värdet å kraftverket i övrigt bestämmes med ledning av de å dess anläggande nedlagda kostnaderna. Så framt ej annat följer av vad i nästföljande stycke sägs, skola därvid tagas i betraktande samtliga dessa kostnader. Hit hänföres alltså bland annat kostnader för: utredningar, domstolsbehandling, konstruktionsarbeten och administration, domstolsavgifter, ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång, anordningar till skydd för fisket eller till förhindrande av olägenheter för flottningen m. m., uppförandet av kraftstationsbyggnad med maskinell till fastighet hänförlig utrustning samt övriga för kraftverkets drift erforderliga byggnader, bostadshus för personal därunder inbegripna, dammbyggnader, i övrigt å jorden eller i vattnet uppförda konstruktioner av olika slag — däribland skadeförebyggande invallningar, ställverk samt vägar och broar, de två sistnämnda jämväl för det fall att de äro avsedda för allmän trafik — tunnlar eller andra utrymmen under jorden, åstadkomna genom sprängning eller annorledes, samt rensningar. Den omständigheten att kostnaderna avse fastighet, som ej ingår i den taxeringsenhet, varå kraftverket är beläget, eller att kostnaderna avse provisoriska, för kraftverksbyggnadsarbetets bedrivande nödvändiga anordningar såsom provisoriska bostäder för arbetarna eller andra provisoriska byggnader eller provisoriska vägar, broar och lastningsplatser eller allmänna kostnader för sjukvård, semester, renhållning m. m. är ej i och för sig av beskaffenhet att hindra deras hänförelse till taxeringsvärdet påverkande kostnader.

Till kostnader av sistberörda slag räknas däremot ej kostnader för förvärv av sådan rätt till vattenfall och utmål, till vilken hänsyn skall tagas vid fallvärdets och utmålsvärdets bestämmande, för framställande eller förvärv av för kraftverkets drift erforderliga föremål av lös egendoms natur samt för byggnader eller arbeten, till vilkas värden hänsyn skall tagas vid taxering av annan taxeringsenhet än den, varå kraftverket är beläget.

Det sammanlagda beloppet av de taxeringsvärdet påverkande kostnaderna beräknas utgöra den faktiska anskaffningskostnaden för kraftverkets byggnader. Denna anskaffningskostnad, fördelad på byggnadsarbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt, omräknas till värdet vid den tidpunkt taxeringen avser under hänsynstagande till *dels* de prisändringar, som ägt rum sedan de tidpunkter, då anskaffning skett, arbeten utförts eller ersättningsbelopp utgivits, *dels* ock erforderlig avskrivning å kostnaden för verkställda arbeten, turbinutrustning, elektrisk utrustning och maskinutrustning i övrigt (värde å byggnader). Beträffande kostnad, avseende ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång, gäller att avskrivning för sådan kostnad ej må beräknas. Likaledes kan det vara berättigat att icke medgiva avskrivning för kostnad för arbeten, vilka äro av bestående karaktär och tillika kunna antagas bliva nyttiggjorda jämväl vid en förnyelse av anläggningen.

Därest med hänsyn till anläggningens ålder eller ett mindre gott utförande eller exceptionellt goda och väl tillvaratagna utbyggnadsbetingelser eller av andra orsaker tillämpandet av nu senast angivna värderingsmetod i visst fall leder till påtagligt oriktigt resultat, må värdet jämkas efter ty som skäligen finnes.

Vidare gäller i fråga om kraftverk till direktdrivna anläggningar — till övervägande delen bestående av kvarnar, sågar och liknande smärre anläggningar — att, när värdet av sådana anläggningar vanligen kan i sin helhet uppskattas enligt andra värderingsgrunder än de som enligt nu sist omnämnda värderingsmetod skola tillämpas, samma metod torde komma att beträffande dylika kraftverk erhålla allenast en begränsad tillämpning.

Avdrag får vid uppskattningen ske för skyldighet att leverera ersättnings-

kraft, grundad på vattenlagen; rättighet att utfå dylik kraft skall, i den mån rättigheten kan utnyttjas av den fastighet, varmed den är förenad, tagas i betraktande vid dess taxering. Vid bestämmandet av värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft och rättighet att utfå dylik kraft iakttagas, att hänsyn, i förekommande fall, tages till *dels* den mot drift och underhåll svarande delen av uttagningskostnaden *dels* ock den del av den i uttagningskostnaden ingående anläggningskostnaden, som vid den tidpunkt taxeringen avser ännu icke erlagts.

Värdet av *regleringsdamm* med, i förekommande fall, tillhörande mark uppskattas i enahanda ordning, som här ovan i fråga om kraftverk angivits för uppskattning av *dels* den mark å land, som tages i anspråk för anläggningen med bostadshus, *dels* ock i kraftverk ingående byggnader. I beräkning anskaffningskostnad för regleringsdamm ingå således jämväl ersättningar för skada å mark och andra ersättningar för skada eller intrång samt kostnader för rensningar och skadeförebyggande åtgärder m. m.

Slutligen bör vid taxeringen iakttagas, att beskattningsorten för ett vattenfall kan hava förändrats därigenom att på grund av dämning eller rensning, vartill tillstånd lämnats av vederbörande domstol, ett vattenfalls läge förändrats. Vidare gäller, att i de fall då enligt av domstol lämnat medgivande mark överdämts eller vattenskadats ej skall beräknas något värde för överdämd mark och att vattenskadad mark skall uppskattas till allenast det värde samma mark i sitt vattenskadade skick äger.

till 10 §.

6. Värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknas å byggnadernas värde och därvid i första hand å den del därav, som ej motsvarar värdet å fasta maskiner och andra till byggnad hörande inventarier, för vilka enligt nästföregående punkt särskilt maskinvärde redovisats. Värdet av rätt till ersättningskraft inräknas i jordbruksvärdet vid taxering av jordbruksfastighet och i markvärdet vid taxering av annan fastighet.

Ingår i taxeringsvärdet särskilt värde å vattenfall, skall detta värde i taxeringslängden antecknas. Vad angår såsom annan fastighet uppskattad taxeringsenhet, vilken utgöres av en kraftverksanläggning eller däri en dylik anläggning ingår, skall i taxeringslängden jämväl antecknas det belopp, varmed värdet av skyldighet att leverera ersättningskraft avräknats vid byggnadsvärdets fastställande. Ytterligare skall i fråga om såväl taxeringsenhet, som nyss nämnts, som regleringsdamm anteckning i taxeringslängden göras om beloppet av den del av byggnadsvärdet, som vid omräkning av anskaffningskostnaden jämlikt punkt 3 av anvisningarna till 9 § beräknats motsvara kostnad, därå avskrivning för värdeminskning ej skett.

Övergångsbestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950; dock skall densamma redan dessförinnan lända till efterrättelse, såvitt angår 1950 års allmänna fastighetstaxering.

Därest vid den nya lagens ikraftträdande i fråga om ett vattenregleringsföretag sådana förhållanden föreligga, att genom avtal eller genom domstols beslut regleringen av vattenavrinningen åstadkommes eller är avsedd att åstadkommas medelst en damm, som jämväl tjänar kraftproduktionsändamål, samt vissa för regleringens genomförande erforderliga kostnader för själva regleringsanordningarna eller för ersättning av markskador m. m. bestritts av för ändamålet bildad regleringsförening eller eljest av vatten-

fallsägare, som hava båtnad av regleringen, må beskattningsnämnd, på där-om av dammägaren gjord framställning och efter vederbörande regleringsförenings eller vattenfallsägares hörande, upptaga föreningen eller ifrågasvarande vattenfallsägare såsom skattskyldiga för så stor del av dammens värde, som svarar emot de av dem i regleringsföretaget nedlagda kostnader. Dammägarens skattskyldighet för dammen eller den taxeringsenhet, var-av dammen utgör en del, varder i motsvarande mån nedsatt.

Vattenfallstaxeringssakkunnigas

f ö r s l a g

till

förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Härigenom förordnas, att i taxeringsförordningen den 28 september 1928 skall införas en ny paragraf, benämnd 7 a §, av den lydelse, som här nedan angives, samt att 17 § 1 mom. samma förordning i nedan angivna del skall erhålla följande ändrade lydelse.

7 a §.

I län, där länsstyrelsen prövar erforderligt, att särskilda anstalter träffas för värdering av outbyggt vattenfall, vattenkraftverk eller regleringsdamm, skall senast den 30 april året näst före år, då allmän fastighetstaxering äger rum, förordnas två personer (konsulenter för taxering av vattenfallsfastighet) att biträda länets beskattningsnämnder vid allmän fastighetstaxering. Av konsulenterna skall den ene företräda taxeringsteknisk och den andre vattenkraftteknisk sakkunskap.

Konsulenterna skola biträda beskattningsnämnderna vid taxeringen genom upprättande av liggare över fastigheter, som böra bliva föremål för taxering, komplettering av deklarationsmaterialet samt avgivande av skriftliga utlåtanden till ledning vid taxeringen.

Konsulent må, där han för särskilda fall så prövar lämpligt, närvara vid beskattningsnämnds sammanträde med rätt att delta i överläggning men ej i beslut.

Vad i taxeringsförordningen stadgas om befogenhet för taxeringskonsulent att utfärda anmaningar, att infordra uppgifter och upplysningar samt att taga del av deklARATIONER och andra handlingar, om tysthetsplikt samt om ersättning för uppdragets fullgörande skall äga motsvarande tillämpning beträffande konsulenter för taxering av vattenfallsfastighet.

17 §.

1 mom. Till ledning — — — sådan innehavare.

Allmän fastighetsdeklaration — — — skall angivas, samt, beträffande fastighet, därå vattenfall finnes, uppgifter om medelvattenföring, oreglerad 75 % vattenföring, bruttofallhöjd vid medelvattenföring, års- och korttidsregleringsmagasins volym, anläggningsår och anskaffningskostnader.

Är jordbruksfastighet — — — Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den

1949.

Bilaga II.

P M

med förslag till norm för bestämning av årsregleringars inverkan på fallvärdet vid taxering av vattenfallsfastigheter

av vattenrättsingenjören Hartzell.

Vid utarbetandet av nya bestämmelser för taxering av vattenfallsfastigheter har ifrågasatts att som grund för fallvärdets bestämmande skall läggas den mot oreglerade vattenföringen med 75 % varaktighet svarande turbin-effekten. Vid vattendrag, som äro årsreglerade eller som hava möjlighet till sådan reglering, skulle därjämte tillägg göras för den därav föranledda ökningen i värdet å naturkraften. I samband därmed har uppkommit önskemålet att med tillhjälp av en allmängiltig formel eller norm, baserad på nu eller i framtiden tillgängliga regleringsmagasins storlek, bestämma detta tillägg. Nedan framlagda förslag till en sådan norm baserar sig främst på resultaten av genomförda och planerade regleringar av sjöar inom Indalsälvens, Ångermanälvens, Fjällsjöälvens och Faxälvens flodområden. Därjämte ha undersökts vissa vattendrag i södra Sverige.

Den ökning i vattenkraftens värde som uppkommer genom anordnande av kontrollerade sjömagasin är beroende av en mångfald omständigheter såsom:

- 1) Magasinets relativa storlek i förhållande till medelavrinningen vid platsen för vattenfallet.
- 2) Vattendragets självreglerande förmåga genom naturlig utjämning i befintliga sjöar.
- 3) Vattendragets hydrologiska karaktär i övrigt (olika i olika delar av landet).
- 4) Kraftverkets utbyggnadsgrad vid oreglerade förhållanden.
- 5) Kraftverkets utbyggnadsgrad efter reglering.
- 6) Kraftverkets belägenhet i vattendraget.
- 7) Sättet för regleringens handhavande och kraftens värdering.

Att på rent teoretiska grunder uppställa en formel som inkluderar alla dessa faktorer torde vara ogörligt. Man får inskränka sig till en bearbetning av resultaten från i verkligheten genomräknade regleringsföretag och komplettera de så vunna resultaten med allmängiltiga resonemang. Det resultat man på så sätt får fram kommer att utgöra medelvärden i fråga om sådana faktorer som omnämnas under exempelvis 4), 5), 6) och 7). Det torde emellertid av praktiska skäl vara lämpligt att räkna med sådana medelvärden, om man vill ställa upp en norm för regleringsvärdet av liknande allmängiltiga karaktär som de normala fallvärdena förutsätts utgöra. För ett visst givet vattendrag kvarstår då såsom bestämmande för regleringsvinsten i huvudsak endast 1) och 2), av vilka vattendragets självreglerande förmåga kan sägas karakteriseras av 75 % vattenföringens storlek i förhållande till medelvattenföringen.

Material för undersökningen har beträffande Ångermanälven och Fjällsjöälven erhållits från Vattenfallsstyrelsen och beträffande Faxälven från Faxälvens regleringsförening. Vidare har jag från Indalsälvens regleringsför-

ening erhållit uträknade värden för olika platser i Indalsälven. Vid materialets bearbetning har jag begagnat följande av Vattenfallsstyrelsen använda norm för gradering av kraftens värde när värdet av en energienhet vinterdagkraft sättes lika med 1.

	Dagkraft	Nattkraft	Helkraft
Vinter, relativvärde	1·0	0·60	0·30
» , timmar/vecka	84	50	34
Sommar, relativvärde	0·60	0·30	0·15
» , timmar/vecka	60	70	38

För tre platser i Faxälven från vilka primäruppgifter erhållits har jag emellertid som jämförelse dessutom bestämt värdena på grundval av regleringsföreningens värderingsnorm, vilken motsvarar följande relativa värden.

Vinter, vattenbristtid	1·0
» , vattenrik tid	0·4
Sommar, vattenbristtid	0·7
» , vattenrik tid	0·3

Med vattenrik tid avses tid under vilken vattenföringen i Indalsälven vid Ragunda uppgår till minst 400 m³/s.

I det följande har jag använt nedanstående beteckningar

Medelvattenföring	MQ	m ³ /s
Årsmedelvattenmängd	31·5 MQ	milj. m ³
Oreglerad vattenföring med 75 % varaktighet	Q ₇₅	m ³ /s
Effekt vid Q ₇₅	E ₇₅	hk
Årsregleringsmagasinets storlek	m _r	milj. m ³
» , i procent av 31·5 MQ	a	%
Q ₇₅ i procent av MQ	b	%
Ekvivalent vattenföring utan reglering i procent av MQ ..	Q _e	
» , med årsreglering i procent av MQ	Q _r	

Enligt angivna normer har jag såväl före som efter reglering bestämt storleken av den konstanta vattenföring som är ekvivalent med den uttagbara kraftens värde, Q_e resp. Q_r. Värdeökningen genom reglering blir då Q_r—Q_e och ökningen i procent i förhållande till värdet före reglering $\frac{Q_r - Q_e}{Q_e} \cdot 100 \%$.

Den relativa värdeökning som på detta sätt erhålles hänför sig till den uttagbara kraftens bruttovärde och fråga uppstår då i vilken mån samtidigt naturkraftens värde kommer att ökas. Vid bedömande härav torde följande betraktelsesätt kunna tillämpas.

Kraftverkets utbyggnadsstorlek vid oreglerade förhållanden måste förut-sättas bli väsentligt lägre än vid reglerad vattenföring. För ett fullständigt utnyttjande av förefintliga regleringsmöjligheter erfordras alltså icke blott kostnader för regleringen i och för sig utan även för ökad utbyggnad. Om man utgår ifrån att dessa sammanlagda kostnader vid skälig förräntning, jämte av dem betingade årskostnader i övrigt, täckas av kapitaliserade ökningen i kraftinkomsten, bör ju, åtminstone i stort sett, naturkraftens värde ökas i samma proportion, som kraftinkomstens värde ökar. Det är givet att kostnaderna för genomförandet av regleringar kunna utfalla olika, varvid även den faktiska värdeökningen blir olika, men accepterar man fallvärdet utan reglering såsom en produkt av den uttagbara effekten vid 75 % vattenföring — vilken vattenföring förutsättes vara proportionell mot den ut-

tagbara kraftens värde vid oreglerade förhållanden — och ett visst normalfallvärde, blir det mest konsekvent att förutsätta proportionalitet även mellan naturvärdet vid reglering och den reglerade kraftens värde. I den mån regleringskostnaderna kunna visas vara särskilt höga eller särskilt låga, kan på sätt förfares vid avvikelser från normala utbyggnadskostnader en justering av det beräknade naturvärdet företagas. Som huvudprincip bör därför kunna godtagas, att den för fallvärdet bestämmande effekten skall motsvara den vid oreglerad 75 % vattenföring gällande, ökad på grund av reglering i samma proportion som den uttagbara kraftens värde ökas genom reglering och större utbyggnad.

Den uttagbara kraftens relativvärde är såväl utan som med årsreglering beroende på antagandena om utbyggnadsstorleken i de båda fallen. Vid de förhållanden som i allmänhet äro rådande i Norrland med utpräglat vinterlåg vatten torde man vid oreglerade förhållanden i allmänhet få förutsätta en förhållandevis låg utbyggnad. Det torde icke löna sig att för enbart produktion av sommarkraft öka utbyggnaden väsentligt över Q_{75} . För bedömande av huru kraftens värde vid oreglerade förhållanden, uttryckt i ekvivalent vattenföring, Q_e , varierar vid olika utbyggnadsstorlek har det tillgängliga materialet bearbetats så att Q_e beräknats under antagande att utbyggnadsstorleken motsvarar en vattenföring med 75, resp. 60, 40 och 20 % varaktighet. Om därvid den ekvivalenta vattenföringen, Q_e , räknat i % av medelvattenföringen, avsättes som ordinata och värdet b d. v. s. Q_{75} i % av MQ som abscissa, erhållas de punkter och sannolika kurvor, som utvisas å bil. 1, diagram I. Observationsmaterialet för Norrland faller helt inom gränserna $b = 21$ % och $b = 49$ %; för Göta älv är $b = 85,3$ %. Nämnvärt lägre eller högre värden å b torde hava endast teoretiskt intresse men få betydelse för bedömande av kurvornas utseende. Även vid det teoretiska antagandet att $b = 100$ %, d. v. s. $Q_{75} = MQ$, är Q_e något, om ock obetydligt, lägre än MQ på grund av att vattenföringar mellan 75 % och 100 % varaktighet kunna förutsättas förbliva något lägre än MQ . Vid uppritning av kurvorna å diagram I har jag emellertid antagit att de konvergera mot 100 % vid $b = 100$ %. Vid $b = 0$ kan i huvudsak uttagas endast sommarkraft och dess kvantitet och värde blir beroende av utbyggnadsstorleken. Jag har approximativt uppskattat detsamma till 5 å 10 % av MQ vid utbyggnad motsvarande Q med 60 % varaktighet och omkring 5 % vid utbyggnad för Q_{75} . Som synes varierar den ekvivalenta vattenföringen Q_e i hög grad med utbyggnadsstorleken, och ju större denna är, desto mer avvika kurvorna från den relation mellan b och Q_e som måste råda om värdet antages vara proportionellt mot Q_{75} , vilken relation förutsätter en rät linje genom origo i 45° lutning. Denna motsvaras bäst av Q_e vid en utbyggnadsstorlek motsvarande en vattenföring med 60 å 65 % varaktighet. Enär dessa utbyggnadsstorlekar som regel torde motsvara de sannolika verkliga förhållandena i ett helt oreglerat vattendrag såväl i Norrland som södra Sverige, har den verkställda undersökningen givit en god bekräftelse på att Q_{75} resp. E_{75} ger ett ganska riktigt uttryck för vattenkraftens storlek i ett oreglerat vattendrag. Med denna förutsättning kommer Q_e alltid att motsvaras av Q_{75} . Det är givet att den faktiska utbyggnadsstorleken kan vara högre än vad nu förutsatts, särskilt om goda kortlidsregleringsmöjligheter förefinnas. Med Q_{75} som grund blir då den oreglerade naturkraftens värde något undervärderat.

Utbyggnadsstorleken i ett reglerat vattendrag torde främst bestämmas av den tillgängliga vattenföringen under vinterhalvåret samt förefintliga kortlidsregleringsmöjligheter. Vid bestämning av den ekvivalenta vattenföringen vid reglering, Q_e , har jag därför beräknat densamma för 3 olika utbygg-

nadsstorlekar, motsvarande dels medelvattenföringen under vinterperioden, dels vattenföringar som äro 25 resp. 50 % större än denna. Därjämte har jag i förekommande fall uträknat Q_r med hänsyn till de utbyggnader som i verkligheten utförts eller planerats. Ett antal av Indalsälvens regleringsförening uträknade värden för Indalsälven hänföra sig till sådana faktiska utbyggnader. Vid en given utbyggnadsstorlek och en given värderingsnorm måste Q_r vara beroende endast av magasinets storlek och tillrinningsförhållandena samt oberoende av den naturliga utjämningen i den eller de sjöar som förutsätts skola regleras. Högsta värdet å Q_r erhålles, då allt vatten kan uttagas allenast under vinterhalvåret, och för att detta skall vara möjligt måste magasinet vara så stort, att den högsta förekommande sommarhalvårstillrinningen kan innehållas. För de undersökta sjöarna och sjösystemen i Norrland motsvarar denna maximala tillrinning ett magasin av mellan 100 och 120 % av årsmedelvattenmängden, och motsvarande värden är å Q_r , om regleringen helt utnyttjas och hänsyn toges till vatten, som måste tappas för flottning under sommarperioden, ligga ganska koncentrerat omkring 120 å 125 % av MQ . Resultaten från samliga undersökta fall ha utvisats å bil. 1, diagram II, där magasinetsstorleken a % avsatts som abscissa och motsvarande ekvivalenta reglerade vattenföringar Q_r , uttryckta i % av $31,5 MQ$, som ordinata. Som synes ligga de korresponderande värdena med få undantag väl samlade oberoende av b, vars storlek anges av de vid resp. punkter utvisade procenttalen.

Av de angivna punkterna framgår inverkan av utbyggnadsstorleken. Den kan som synes i vissa fall bliva rätt betydande. Som ovan angivits torde utbyggnadsstorleken främst bestämmas av den tillgängliga vattenföringen under vinterhalvåret samt förefintliga korttidsregleringsmöjligheter. Vintervattenföringen och dess variationer bestämmas av magasinets relativa storlek och som allmän regel gäller, att ju större magasinet är desto större och jämnare blir denna. Härav torde följa att ju större magasinet är desto mindre blir Q_r , beroende av utbyggnadens relativa storlek och närmar sig det mot fullständigt utnyttjande av regleringen svarande värdet. Vid maximalt magasin 100 å 120 % av $31,5 MQ$ bör alltså kurvan, oberoende av utbyggnadsstorleken, närma sig de å diagram II beräknade värdena. På grundval härav har jag uppdragit den å diagrammet angivna kurvan, vilken med rimlig felmarginal kan anses representera sambandet mellan den reglerade ekvivalenta vattenföringen och magasinetsstorleken.

Den angivna kurvan baserar sig i huvudsak på undersökningar rörande förhållandena i mellersta Norrland. I stort sett äro emellertid förhållandena likartade även längre norrut, liksom inom Dalälvens och Klarälvens flodområden söder därom. För södra Sverige ha vissa undersökningar verkställts beträffande Götaälv (Vänerns reglering) och Lagan (Bolmens reglering) samt ett mindre vattendrag i östra Götaland, Botorpsströmmen (Yxerns reglering). Dessa ha givit till resultat att för Vänern ($a = 54,8 \%$) överensstämmelsen är fullständig och för Bolmen ($a = 13,5 \%$) värdet synes ligga något högre. För Yxern ($a = 50 \%$) äro förhållandena i hög grad beroende av utbyggnadsstorleken, men vid sannolik storlek å denna synas avvikelserna från sambandskurvan icke vara större än att den torde kunna godtagas även för dylika småvattendrag i södra Sverige. Vid mindre magasin än 5 % av $31,5 MQ$ torde särskild beräkning av årsregleringens inverkan icke behöva utföras.

Bestämningen av ökningen i vattenkraftens naturvärde genom årsreglering kan alltså ske med ledning allenast av nu angiven kurva å bil. 1, diagram II, vilken i tabellform angivits å bil. 2. Med givna värden å MQ och Q_r

som utgångspunkt bestämmes Q_0 som motsvarar $\frac{Q_{75}}{MQ} 100 \%$. Med ledning av magasinets relativa storlek $a = \frac{m_r}{31,5 MQ} \cdot 100 \%$ fås ur kurvan eller tabellen värdet efter reglering ävenledes i procent av MQ och därmed är ökningen given. Ett praktiskt exempel skall visas.

$$\begin{aligned} H &= 10 \text{ m} \\ MQ &= 150 \text{ m}^3/\text{s} \\ 31,5 MQ &= 4\,725 \text{ milj. m}^3 \\ Q_{75} &= 60 \text{ m}^3/\text{s} = 40 \% \text{ av } MQ = 0,4 MQ = Q_0 \\ E_{75} &= 6\,000 \text{ hk} \\ m_r &= 1\,000 \text{ milj. m}^3 \\ a &= \frac{1\,000}{4\,725} \cdot 100 = 21 \% \\ Q_r &= 76 \% \text{ av } MQ = 0,76 MQ \text{ (enligt bil. 1 eller 2)} \\ Q_r - Q_0 &= 0,36 MQ \\ \text{Värdeökning} &= \frac{0,36}{0,40} = 0,90 = 90 \% \end{aligned}$$

För fallvärdet bestämmande effekt oavsett korttidsreglering alltså $6\,000 + 0,90 \cdot 6\,000 = 11\,400 \text{ hk}$.

Det ovan angivna sambandet mellan magasinets storlek och den reglerade vattenföringens relativvärde bygger på den förutsättningen, att värdet av kraft uttagen under vintern är större än värdet av kraft uttagen under sommaren, varför regleringarna inriktas på största möjliga ökning av vattenföringen under vintern. Detta torde emellertid icke gälla beträffande lokala elektriska kraftstationer och direktdrivna anläggningar i södra Sverige, beträffande vilka en reglerings huvudsakliga ändamål torde vara att öka vattenföringen under sommaren, då vattenbrist i allmänhet inträffar. En jämkning av det enligt normen erhållna regleringsresultatet kan med hänsyn härtill möjligen bli erforderlig. Vidare är att beakta, att normen bygger på att samtliga anläggningar äro sammankopplade och att kraftutbyte äger rum till undvikande av att skada uppstår å enskilda anläggningar genom exempelvis en i hög grad inskränkt tappning under sommaren. Beträffande den övervägande delen av kraftproduktionen torde sådan samkörning äga rum i erforderlig utsträckning, men det kan dock tänkas, att mera isolerade anläggningar förekomma, beträffande vilka inverkan av en reglering — som huvudsakligen utföres med hänsyn till övriga i ett vattendrag förefintliga kraftstationer — måste bedömas individuellt.

Dygns- och veckoreglering (korttidsreglering).

Dygnsreglering innebär att under nattid uttagbar energi överföres till dagtid och veckoreglering att under helgtid tillgänglig kraft överföres till vardagarna. Vid en konstant vattenföring veckan och året runt erhålles med tillämpning av Vattenfallsstyrelsens värderingsnorm följande värdeökningar.

vid fullständig dygnsreglering	22 %
» » veckoreglering	17 %
» » dygns- och veckoreglering	44 %

Om årsregleringsmagasinet är så stort, att allt vatten kan uttagas under vinterhalvåret, blir värdeökningen 16 resp. 15 och 35 %.

I den mån vattenföringen är större eller lika med utbyggnadsvattenföringen så att korttidsreglering icke kan verkställas under viss del av året reduceras ovanstående procenttal. Det torde vara av denna anledning som i de tabeller som tjänat till ledning vid 1945 års fastighetstaxering korrektionsfaktorn för korttidsreglering begränsats till högst 15 %. Denna siffra innebär emellertid att dylik reglering aldrig skulle kunna företagas mer än omkring $\frac{1}{3}$ av tiden, vilket närmast motsvarar förhållandena utan årsreglering. Med årsreglering blir tiden väsentligt längre och kan vid stora magasin närma sig 100 %. Värdet av ett korttidsregleringsmagasin blir alltså även beroende av årsregleringsmöjligheterna. Frågan angående storleken av tillägget för korttidsreglering torde därför böra ägnas uppmärksamhet vid utarbetande av nya tabeller för nästa fastighetstaxering.

Tabell
över ekvivalent reglerad vattenföring (Q_r) i % av medelvattenföring (MQ) vid olika magasinstorlekar (m_r) i % av årsmedelvattenmängden (31,5 MQ).

m_r i %	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0						45	48·5	51	54	56
10	58·5	60·5	62·5	64	66	67·5	69	70·5	72	73·5
20	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84
30	85	86	87	88	89	89·5	90·5	91	92	92·5
40	93·5	94	95	95·5	96	97	97·5	98	98·5	99
50	100	100·5	101	101·5	102	102·5	103	103·5	104	104·5
60	104·5	105	105·5	105·5	106	106·5	106·5	107	107·5	108
70	108	108·5	109	109·5	109·5	110	110	110·5	111	111
80	111·5	111·5	112	112	112·5	112·5	113	113	113·5	113·5
90	114	114	114·5	114·5	115	115·5	115·5	116	116	116·5
100	116·5	116·5	117	117	117	117·5	117·5	118	118	118·5
110	118·5	118·5	119	119	119	119·5	119·5	119·5	120	120
120	120									

Exempel:

Medelvattenföring (MQ).....	150 m ³ /s
Årsmedelvattenmängd (31,5 MQ)	4 725 milj. m ³
Årsregleringsmagasin m_r	1 000 „ „
D:o i % av 31,5 MQ (a).....	21 %
Ekvivalent reglerad vattenföring (Q_r) i % av MQ enl. tabellen.....	76 %

Bilaga III.

**Vid regeringsrådet Franséns promemoria fogat
författningsförslag.**

Följande ändringar synas vara att förorda i de sakkunnigas författningsförslag.

till 9 §.

3. Taxering av — — — erlagda köpeskillingar.

Utbyggt vattenfalls värde (fallvärde) uppskattas efter storleken av en beräknad, hela vattenkraften i fallet motsvarande effekt (taxeringseffekt) och ett visst värde per effektenhet.

Taxeringseffekten beräknas efter bruttofallhöjden vid medelvattenföring samt en på grundval av medelvattenföringen så bestämd vattenföring, att en däremot svarande, året runt tillgänglig effekt kan anses likvärdig med hela den i vattenfallet ekonomiskt uttagbara vattenkraften (taxeringsvattenföring). Vid bestämmandet av taxeringsvattenföringen skall hänsyn tagas till vattenföringens växlingar under året, oavsett om dessa bero enbart på naturliga förhållanden i vattendraget eller vattenföringen där är påverkad av genomförd årsreglering, till sådan framtida årsreglering, som med sannolikhet kan väntas bli genomförd samt till möjligheten — — — därigenom minskas.

Vid uppskattning av värdet per effektenhet fastställes ett normalvärde med ledning av det pris på vattenkraft, som kan — — — blir utbyggt.

17 §.

1 mom. Till ledning — — — sådan innehavare.

Allmän fastighetsdeklaration — — — skall angivas, samt, beträffande fastighet, därå vattenfall finnes, uppgifter om medelvattenföring, oreglerad taxeringsvattenföring, bruttofallhöjd vid medelvattenföring, magasinvolym för års- och korttidsreglering, som är eller med sannolikhet kan väntas bli genomförd, samt, därest vattenfallet är utbyggt, anläggningsår och anskaffningskostnader.